

ภาพยคดี

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๔๒

เรื่อง ภาพยคต

คณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสฤตยบุคคลสำคัญ ในคณะกรรมการ
เอกลักษณ์ของชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี

จัดพิมพ์เผยแพร่ ครั้งที่ ๑ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

เอกสารเผยแพร่ ห้ามนำจำหน่าย

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. คณะกรรมการจัดทำเอกสาร
และบทความสฤตยบุคคลสำคัญ

ภาพยคต.--กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, ๒๕๔๓
๒๐๐ หน้า

๑. ฉันท -- รวมเรื่อง ๒. ชื่อเรื่อง

๙๙๕.๙๙๑๑๑

ISBN 974 - 7772 - 53 - 1

บรรณาธิการ นายบรรเจต อินทุจันทร์ยง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นางอุทัยศรี ณ นคร

ออกแบบปก นายประยฤทธ ปญญาศิริ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ เจ.เอ.เอส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

๓๘๖/๔๓-๔๔ ข.พญานาค ถนนเพชรบุรี แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๒๑๕-๗๕๖๐-๑, ๒๑๕-๗๖๓๐-๒ โทรสาร ๒๑๕-๗๓๙๘, ๒๑๖-๔๙๐๒

คำนำ

กาพย์คดีนี้เป็นเอกสารที่ได้พิจารณาเก็บรวบรวมจากเอกสารภาษาไทยที่ได้เคยพิมพ์มาแล้วในอดีต เป็นเวลาร่วม ๑๐๐ ปี ซึ่งเอกสารเหล่านี้ได้เคยใช้เป็นหนังสือตำราบ้าง เป็นคำสอนบ้าง เป็นแบบคำประพันธ์บ้าง บัดนี้ได้เป็นหนังสือหายากแล้วคือ

๑. พิชัยสงคราม คำฉันท์ ได้พิมพ์ครั้งแรก เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๖๐ ณ โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ

๒. ตำราช้าง คำฉันท์ ได้พิมพ์ครั้งแรก เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๖๐ ณ โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ

๓. บุรณอวาท คำฉันท์ ได้พิมพ์ครั้งแรก เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๖๐ ณ โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ

๔. รามเกียรติ คำพากย์ ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ได้พิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ณ โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ

๕. ลำดับกษัตริย์ คำฉันท์ ได้พิมพ์ครั้งแรก เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๖๐ ณ โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ

หนังสือทั้ง ๕ เล่มนี้ เป็นหนังสือที่มีคุณค่ายิ่ง และเป็นหนังสือแบบอย่างของการประพันธ์ คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เห็นควรที่จะให้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ เพื่ออนุรักษ์วรรณกรรมเก่าและหายากไว้เป็นการสืบอายุวรรณกรรม เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ศึกษาและเพื่อความกว้างไกลของภาษาไทย จึงได้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ดังที่ปรากฏนี้แล้ว หวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสืบมรดกแห่งชาติสืบไป

คณะอนุกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ

เมษายน ๒๕๔๓

สารบัญ

	หน้า
๑. พิชัยสงคราม คำฉันท์	๑
๒. ตำราช้าง คำฉันท์	๓๘
๓. บุรณโฆษา คำฉันท์	๖๔
๔. รามเกียรติ คำพากย์	๙๘
๕. ลำดับกษัตริย์ คำฉันท์	๑๗๒

พิชัยสงคราม คำฉันท์

กรุงเทพฯ

โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

พิมพ์ณะปีมเสง พ.ศ. ๒๔๖๐

พิชัยสงคราม คำฉันท์

(๑๖) โอม นมัส ศิวาย
อิศวรนา-rayณ์ อันเปนปิ่นโลกโลกีย์
ขอพรสิริสวัสดิ์จมี
เดโชชัยศรี ก่าจัดวิบัตินานา
ตำนานโบราณสืบมา
ประสิทธิ์วาจา ประเสริฐให้เชี่ยวชาญ
เราท่านร่ำเรียนชำนาญ
สำหรับทหาร จะร่ำจะเรียนสืบไป
ศรีสวัสดิ์วิวัฒน์เดโชชัย
เรื่องฤทธิภาไกร สำหรับพิชัยสงคราม
นบบาทนรนาถทรงนาม
ภพโลกทั้งสาม มีอาจเปรียบพูนปาน
ท้าวไทไซ้หืองการ
พลเรือนทหาร รับสั่งไล่เกล้าเกล้า
จัดแจงแต่งพยุหโยธา
พลช้างพลม้า อีกพลรบครบครัน
จัดทหารชาญเข้มแข็งขยัน
เร่งรัดเลือกสรร ผู้ไวยุ่แว่นแคว้นการ

เมืองเอกโตตรีจัตวา
 มีตราให้หา เข้ามาจงทุกกระทรวง
 เจ้าพระยาแลพระยาพระหลวง
 หัวเมืองทั้งปวง ก็มาอเนกเนืองนอง
 อาลักษณ์แต่งทัพพลุลอง
 ตั้งเปนนายกอง แลยุกรับตรึงกาย
 ปีกป้องกองแล่นฤสา
 ข้างม้ามากมาย ทั้งพลรณานา
 นมัสศอุลาพฤษดา
 ไว้วางตำรา โบราณราชประเพณี
 ถ้าว่าเมืองใดใดมี
 กษัตริย์ขัตติยาณี เสวยสมบัติศวรรยา
 จะใช้อมาตย์เสนา
 ผู้มีปัญญา ไปราชการสงคราม
 หาโชคเวลาวันยาม
 ให้เลือกเอานาม ผู้ไปยุทธจงเจริญชัย
 ถ้าว่าขตาผู้ใด
 ให้คุณท้าวไท ผู้ผ่านพิภพโลกา
 ให้คุณท้าวทั้งญาติ
 ชันในขตา แลได้ทั้งโชคจตุรงค์

คิดอ่านแกว่นการมั่นคง

พุนทรายาง

๒. ไปยุทธห้านะสงคราม

บรรราชศัตรูเกรงขาม

ขเยศดุงาม

ประสิทธิ์เดชมหิมา

ทั่วทุกประเทศนานา

ภาพพระเดชา

จัดรูปเครื่องสืบไป

ថាវាឃ្លាតដូច្នេះ

จัดรูปคดีได้

บ่เปนคุณในสงคราม

สีกเลียนค์ตรูปงาม

ใช้ไปสงคราม

เขาขัดมิได้ก็จำไป

ราชการหย่าได้ไวใจ

เปนนายกองใหญ่

อย่าทำให้เสียราชการ

ให้ตั้งเศษเป็นประธาน

ลบบวกคุณหาร

จงเที่ยงหย่าแปลกทำตาม

เอาเศษให้ต้องด้วยนาม

นายกองสงคราม

ทั้งยุกรบัตร์เกียกกาย

นายทัพนายกองทั้งหลาย

คุณหารบวภทนาย

เอาเศษให้ต้องตำรา

ได้ส่วนผู้ใดจงตรา

กำลังเหว

ให้ถ้วนทั้งแปดพระองค์

เอาคนเจ้าการตั้งลง
 อินทรีย์อันปลง มาบวกด้วยเกณฑ์อันตรา
 เอาสัปตพิศยี่สิบเจดตำรา
 บวกเพิ่มเกณฑ์มา ตั้งไว้หย่าได้เนิ่นนาน
 สามลบลคือแก้วตรีการ
 เอาสามสิบหาร ในพระबारมิตา
 ถ้าเศษลดต่ำลงมา
 เอานพเทวา คือพระเนาวรหคุณ
 หารไปหย่าให้เศษศูนย์
 ถ้าต่ำบวกหนุน ผิสูงเร่งให้ลบลง
 ได้เศษผู้ใดมั่นคง
 เศษนั้นประสงค์ ให้ตราตั้งไว้จงดี
 เศษหนึ่งชื่อครุฑปักซี่
 เศษสองอธิบดี พยัคฆนามมहिมา
 เศษสามสีหนามราชา
 เศษนี้ฤทธา- นุภาพชื่อราชสีห์
 หารไปได้เศษทุกที
 ผิได้เศษสี่ นั้นชื่อสุนัขนาม
 เศษห้าสมณะชีพราหมณ์
 ชื่อมุสิกนาม พฤทศบดีอาจารย์

เศษทกนายกองผู้หาญ
อักษนามสถาน สดิดในป่าพงพี
เศษเจดเทวราชอันมี
นามนาควิถี คือศรีกระบี่หนุมาน
เศษแปดคือพระยาขสสาร
มีฤทธิ์ห้าวหาญ แลอยู่ในป่าหิมวันต์
ลบบวกคุณหารหย้าผัน
ทำตามชอบธรรม เปนศรีสวัสดิมงคล
มีชัยได้ขเลยเกิดผล
แต่งข้างแต่งพล หย่าเพี้ยนฉบับโบราณ
ให้นายกองพลสถาน
ลบบวกคุณหาร แต่โดยฉบับมีชัย
ได้เศษในกองผู้ใด
เปนมิตรสขสมัย อันชอบด้วยนามแก่นัน
มัธยัตสัถย์ชื่อโดยธรรม
คิดอ่านด้วยกัน จงเปนมิ่งมิตรอันเดียว
พร้อมคิดพร้อมการจับเจียว
เข้าคิดกลมเกลียว ขอบการราชดูงาม
พิเศษมิต้องด้วยนาม
ปราบเสี้ยนสงคราม ขัดข้องบ่คล่องมิตี

	บริวารวราหมีศรี	
เดชะทั้งนี้		ก็เกิดสวัสดิมงคล
	มีชัยได้ขเลยเกิดผล	
เศษพยาธิยล		มิชอบบังเหตุใจเอง
	การมรณะริเกรง	
พิโรธกันเอง		จะเกิดพยาธิปัสบาย
	พลัดพรากจากกันทั้งหลาย	
ให้เร่งชวนชวาย		ผ่อนผันเอาเศษจงดี
	ช้างม้าให้ได้นามศรี	
สำหรับผู้		ประกอบให้ชอบชวนใจ
	หนึ่งโสดปิ่นปักภพไตร	
โองการใช้ไป		ให้ปราบศึกเสี้ยนศัตรู
	ให้เร่งอ่านเขียนเรียนครู	
ถ้าแน่นศัตรู		มาตั้งจะใกล้ได้ผจญ
	ให้แต่งตั้งทัพขุนพล	
ยี่สิบเอ็ดกล		ตำหรับอันกล่าวโดยมี
(ร่าย)	กลหนึ่งฤทธิ	
กลสี่หจักร		กลลักษณะซ่อนเงื่อน
กลเถื่อนกำบัง		กลพังภูผา

กลม้ากินสวน	กลพวนเรือโยง
กลโพงน้ำบ่อ	กลล่อข้างป่า
กลฟ้างำดิน	กลอินทร์พิมาน
กลผลาญศัตรู	กลชูพิษแสง
กลแข่งให้อ่อน	กลยอนภูเข
กลเข้าให้หอม	กลจอมปราสาท
กลราชปัญญา	กลฟ้าสนั่นเสียง
กลเรียงหลักยืน	กลปิ่นพระราม

(๑๖) โหราศาสตร์พิชัยสงคราม

มีแจ้งทุกนาม จงเรียนให้รู้แต่งพล

 ให้เร่งทวยหาญชาณุกล

ณรงค์ปลอมปน องอาจไปลาดลอบดู

 ทัพค่ายฝ่ายศึกศัตรู

เขามาตั้งอยู่ ที่นั่นจะเป็นนามใด

 มีเขาจอมปลวกตันไม้

ต้นหนึ่งสูงใหญ่ นามครุฑหย่าได้อางนาง

 ถ้ำตั้งแนวป่าริมทาง

นามพยัคฆ์โดยปาง เสียงปิบประเปรียงเวียนวัน

ผิไม้สามต้นเรียงรัน

ภูเขาหิมวันต์ จอมปลวกอันใหญ่มหิมา

ตั้งนี้อาจารย์อรรถา-

ธิบายตำรา ชื่อสิทธาสนามสถาน

ใกล้บ้านแทบทางโบราณ

สนุกห้าวหาญ ตั้งรายแทบทางเดิรไป

ใกล้คลองห้วยแม่น้ำไหล

บังคับชื่อไว้ ว่านาคนามโดยกาล

ดินโพรงปลวกหล้าอาหาร

มุสิกนามสถาน ตำแหน่งมุสิกอาศรัย

กลางทุ่งฝูงเนื้อเคยไคล

แสดงตามใน กำหนดว่าชื่ออักษนาม

ถ้าหญ้าแถมไม้ไผ่หนาม

อาจารย์แนะนำ วิชาคณาอาศรัย

แปดนามตำราอันไพ-

บุลกกล่าวแต่ใน มหาพิชัยสงคราม

กล่าวไว้ให้รู้จักนาม

ผู้ใดทำตาม จะเกิดสวัสดิ์แก่เรา

ให้ดูทัพเราทัพเขา

ถ้าทัพเขาเบา เอาฤทธิ์หนักทับทวี

จงเรียนอาจารย์วิธี

ให้เสร็จคัมภีร์

มโนกำหนดพยากรณ์

จงมีความเพียรสังวร

สังวรยายกลอน

อันกล่าวให้สิ้นเสร็จกล

ตั้งทัพให้เป็นมงคล

ถ้าสีกยกพล

มาตีเขาแพ่แก่เรา

ถ้าพลเขามากโดยเดา

เราน้อยกว่าเขา

เขาแพ่แก่เราง่ายตาย

ทำตามฤกษ์ยามท่านทาย

บุญเรามากหลาย

มีตายจะกลับได้ดี

เงินทองรางวัลศักดิ์ศรี

แก่เราผู้มี

บำเหน็จในการสงคราม

จงเพียรราชการหย่าขาม

เข้ายุทธสงคราม

หย่าขลาดจรรู้ควรผจญ

ความรู้เรียนให้ยิ่งคน

อาสาจุมพล

ท่านท้าวจะเลียงโดยธรรม

เลียงทั้งพวกพ้องเผ่าพันธุ์

พระราชรางวัล

จะกินปัสันเหลือตรา

ชื่อต่ออรรราชราชา

ผู้เทพเทวา

จะเลียงรักษาทุกประการ

ดำรัสตรัสใช้การงาร
 กราบถวายนมัสการ ทุกคำเข้าหยาลิมตน
 หยาดคนพาลอกุศล
 ใจมันทुरชน หย่าทำสนิทจผ่น
 ชื่อต่อเจ้าชีพเป็นธรรม์
 ใครนี้กร้ายมัน จะแพ้อำนาจแก่เรา
 ถือวจาสัตย์สำเนา
 ความเทจหย่าเดา จะมีอำนาจๆไกร
 เรากินเข้าแดงผู้ใด
 อาสาท้าวไท ทำตามฉบับโบราณ
 แต่ก่อนบุญยาธิการ
 ทานสร้างสมภาร มามากอเนกยิ่งยล
 จึงเสวยสมบัติศุภผล
 เพราะเทพนิมิต เปนเจ้าแก้วพทั้งหลาย
 ถ้าใครคิดโหดหันตาย
 ประหยัดหย่าคลาย หย่าหมิ่นแก่ราชกิจการ
 บำบัดอันตรายหย่าพาน
 เอาเดชภูบาล ปกเขตเกล้าคลาไคล
 มั่นฆ่าศึกเสี้ยนจองภัย
 มั่นปราชัย นิยมก็ให้กลัวไกลเอง

อันทหารดูใจนักเลง
 พอใจทำเพลง ดีดสีตีเป่าขับรำ
 ทวยหาญแกลั้วกล้างจ่า
 เรียนเปนลำน่าน สิบหกจงตามตำรา
 หย่าถือประทุษคลาดคลา
 ศึกษาตำรา จงเพียรให้เจนปากใจ
 เข้าสู้รบค่ายเมืองใด
 ตั้งภักดีไท จะชัยชำนะสงคราม
 รู้ไว้หย่าไขเนื้อความ
 ใครใครเรียนถาม จงมีเมตตากรุณา
 เพียงนี้พอสดับปัญญา
 อันผู้ปรีชา ความรู้ฤาสิ้นแก่ใคร
 ครั้นได้รำเรียนเขียนไว้
 สืบบุตรหลานไป เปนผลประโยชน์กัลปา
 เทวามนุษย์ครุฑา
 นาคาสรา สรรเสริญจำเริญทุกประการ
 หย่าได้นินทาอาจารย์
 ท่านผู้ปรีชาญ นิพนธ์ให้ชอบทางธรรม
 ขัดทัพตรวจตราจัดกัน
 โยธาทิพนธ์ ทั้งเครื่องอาวุธศัสตรา

ตรวจดูทวยหาญโยธา
 พลคชอัศวา ทั้งพลรบครบครัน
 ปืนใหญ่่นำไม้เขนขัน
 ดาพดั่งเกาทัณฑ์ ทั้งไล่ทัธนูแหลนหลาว
 กล้องสลัดหอกขัดทวนยาว
 มุขนายเร่งบ่าว ให้มาจพร้อมมูลกัน
 หาไซคเวลาเดือนวัน
 ให้ชอบนามสรรพ องศาลิปดาราดี
 ฤกษ์ไหรฤกษ์ลัมปัฐวิ
 ศกุนาศกุนี ร่อนร้องรมเวหา
 ยกไปตามเกล็ดนาคา
 หย่าแปรพักตรา ไปต่ออสุรินทราหู
 เหนเมฆเคลื่อนมาเปนมุ
 เปนรูปเมรุ หย่ายกฤกษ์นั้นมรณา
 ข้างม้าสำรอกเลือดมา
 ผู้คนจุลา คลอดบุตรวิจลจากกาย
 นิमितต์ตั้งนี้มากหลาย
 อาจารย์ทำนาย ประหัตจะแพ้ศัตรู
 ฟาร้องลมต้องเปนมุ
 ตรงหน้ามาสู่ ดั่งนี้หย่าให้ยกพล

ช้างม้าตื่นตื่นอลวน
 อีกทั้งฝูงคน เถียงกันวิวาทวุ่นวาย
 เหน่นุ่นผ้าขาวแล้วกลาย
 กลับเป็นผ้าลาย ผ้าเขียวแลม่วงแดงดำ
 นิमितต์นี้มีดีจึงจำ
 เร่งทำตามคำ อันกล่าวหยาไปโดยเดา
 เเงหัวเงาตัวหายเงา
 กระบอกน้ำเหล้า ผเอนวิบัติแตกเอง
 หอกดาพแหลนหลาวเป็นเพลง
 พลัดจากมือเอง บังเหตุหลุดลุ่มตกลง
 อสุกตายอยู่กลางดง
 หย่าได้จำนง กยฺบาทเบื่องปลายดิน
 ดันไม้ล้มอยู่กลางดิน
 หย่าได้ดูหมิ่น ดำเนียรข้างรากหย่าคลา
 ศกุนร้ายบินประลงมา
 ห้ามหย่ายาตรา ใ้หังดหย่าฟิงบทจร
 นิमितต์บ่เป็นสภาพร
 จงงดผิดผ่อน หาฤกษ์ให้ดีจึงไป
 ฤกษ์ดีมีสวัสด์มีชัย
 ลมพัดหลังไป จะได้ฆ่าสีกเรวพลัน

รูปจรเข้สองซ้นกัน
 ได้ลาภครามครัน มิได้จะได้พารา
 เขี้ยวกาแรงร้อนตามมา
 คนคชอัศวา กาแรงจะได้แย่งกิน
 ฟ้าร่องเบื้องหลังไฉน
 นิमितต์ให้ภิญ- โญยั้งจะเรื่องฤทธา
 เทนเมฆเคลื่อนกลุ่มเวหา
 ทิศหลังไคภา ธงฉัตรพิพัฒน์อำพน
 ศัตรุพ่ายแพ้พูนผล
 เกิดสวัสดิมงคล นิमितต์เล็ดเรื่องรอง
 ไฉนเตรสังข์ฆ้องกลอง
 ยกไปตามสนอง ฤกษ์นั้นประเสริฐทุกอัน
 สมณะชีพราหมณ์พลชั้น
 ข้างม้าตามทัน ฤกษ์ดีเร่งให้ยกไป
 ผู้คนเอาจองมาให้
 บอกความจริงไฉไร บ่เทจแต่ล้วนความดี
 ไปเราเจริญสวัสดิมีศรี
 เสวยสุขอยู่ดี เกษมสนุกหรรษา
 ถ้าผิงบินถาปไปหน้า
 เร่งยกโยธา จะได้ไพร่พลโดยจง

ทัพหน้ากล้าหาญยวดยง

ไปรณรงค์

จะปราบศัตรูอันหาญ

เดิรพลมณฑกขำนาญ

ขุนพลองค์หาญ

ให้ยืนคชาโดยฉกรรจ์

ประดับสรพด้วยพลพัน

ยืนข้างแปรมัน

พักตร์ไปตามเกล็ดนาคา

ยืนข้างให้พิจารณา

ดูเมฆเคลื่อนมา

ยาตราให้ได้ฤกษ์ดี

(๑๑) เมฆเคลื่อนทิวขัณฑ์พร

อุดรทิศข่มลิ-

ลาถึงทักขิณศรี

เข้ากลุ้มเคลื่อนพระสุรยน

สิ้นแสงบ่ศูนย์แสง

ไปแจ่มแจ้งยังมัวมน

หย่ายกพยุห์พล

จะพลันแพ้จะเสียชัย

เมฆมาแต่ทิศนั้น

มีทันบังพระสุริย์ใส

เมฆหมุ่นั้นคินไคล

ให้ลั่นฆ้องดำเนียรอง

จักขุยะขำนะ

สุรฤทธิเรืองณรงค์

สมฤทธิประสงค์

ประสิทธิสาธุโดยใจ

ผิวเมฆแลเคลื่อนมา

แต่ปรีดจิมะทิศไป

บุรพกลุ่มรังสีไถง

หย่าเพื่อยกพลากร

เมฆมาแต่ทิศนั้น

มีทันบังรวีร

คืนลอยจากอัมพร	ไม่บดบังพระสุริยา
ล้นม้องแล้วโบกธง	จัดรูปพลาดลา
ถ้ายุทธ์จะช้ำยา	วุฒิโดยมโนใน
เมฆมาทักษณทิส	อุดรปิดอโณทัย
จำเรณูม้องแสงชัช	ขำนะแท้หย่าศงกา
เมฆมาแต่ทิศนั้น	มิทันกลุ่มรวีวา
เม้นเมฆนั้นคืนมา	หย่าเพื่อยกจะเสียการ
เมฆมาแต่บุรพทิศ	สถิตประจิมโดยวาร
กลุ่มดวงพระสุริย์ฉาน	บ่ฉายแสงให้ยกธง
เมฆมาแต่ทิศนั้น	มิทันกลุ่มเข้าในวงก
ถอยคืนมาทิศจ	หย่ายาดราจะภัยัน

(๑๖) อาจารย์กล่าวไว้โดยบรรพ

ฤกษ์นอกนี้อัน	ย่อมมีอยู่สิ้นทุกคน
คือลมเข้าออกในตน	
ดีร้ายเหตุผล	ก็พึงสังเกตอาตมา
ลมเดิรจงพิจารณา	
เหตุพัดซ้ายขวา	กล่าวฝ่ายละห้านาที
ไปรุ่งปลอดวิหิตจึงดี	
อาไปปฐวี	ฤกษ์นั้นสวัสดิมีชัย

พัดตามเกล็ดนาคาไคล
 เริงให้ยกไป จะได้นิกรโยธา
 อาจารย์กล่าวไว้โดยตรา
 ลมในอาตมา อเนกนานุประการ
 ถ้าออกเบื้องซ้ายเปรมปราณ
 ยุธยาตร์หย่านาน นามเรียกจันทกะลา
 ผิวลมออกโดยเบื้องขวา
 คือสุริยกะลา ท่านห้ามหย่าให้ยกพล
 ออกซ้ายพูนสวัสดิ์มิ่งคล
 อารูชของตน จงกุมข้างซ้ายมีชัย
 ออกขวาหย่ายตราไป
 ถืออารูชไว้ ในหัตต์เบื้องขวาแบกชู
 ฟิล์มออกเสมอสองประตุ
 อารูชถืออยู่ ทั้งสองหัตถ์ถายินยัน
 ธนูปืนนำไม้เกาทัณฑ์
 กุมสองมือขยัน แล้วยืนให้มั่นคงตรง
 ขี่ช้างอัสดรตัวยง
 สองหัตต์มั่นคง กุมขอแลเครื่องศัสตรา
 มณฑกเดิรพลโยธา
 ขุมทวยอาสา มาลองให้รู้เต็มใจ

แล้วให้ปลูกศาลาชัย
 ฉัตรเทียวธงไสว ทั้งอุปแลเทียนขวลา
 บายศรีเจดชั้นนั้นมา
 บูชาเทวา อารักษ์เสื่อเมืองทรงเมือง
 โยธาทรงหาญนองเนื่อง
 ลาพระเสื่อเมือง ไปปราบศัตรูอันหาญ
 ครั้นแล้วให้แต่งเพดาน
 สำหรับคชสาร จงสรรพทั้งเครื่องอาษา
 พระสงฆ์อันทรงศีลา
 ให้อาราธนา พระพุทธรูปเป็นประธาน
 ตั้งน้ำวงก์ด้ายโองาร
 จำเริญในการ พระปริตรให้ได้สามวัน
 เมื่อยุรยาตราไปพลัน
 ถวายบังคมคัล พระบาทสมเดจราชา
 เอน้ำล้างบาทบาทา
 ใส่เหนือเกศา น้ำขุบพระแสงภูบาล
 กระทำสัตยาธิษฐาน
 กินแล้วกราบกราน มาสะเกศเกล้าเกศา
 คชสารตัวอาจอาษา
 อีกเครื่องศัสตรา มาตั้งพร้อมพร้อมโดยมี

เขียนรูปคันธเครื่องบายศรี

โดยการวิธี

ทำขวัญจรดน้ำพุทธมนตร์

จงจับเอาด้ายมงคล

สรวมเคียรขุนพล

สรวมข้างแลม้าทุกตัว

จบบาทข้างม้าแทบหัว

แทบเกล้าของตัว

จงอธิฐานเสี่ยงทาย

ให้ว่าคุณพ่อแม่ยาย

ผู้เฒ่าทั้งหลาย

อุปัชฌาย์ชีตันอาจารย์

กระทำอภิวันทนากการ

ขอพรพิศาล

พิเศษประสิทธิ์ทุกอัน

ได้ฤกษ์ลั่นฆ้องสำคัญ

ปี่กลองรุ่มร่า

ให้โห่สำเนียงเกรียงไกร

ยกพลเคียรดาดปืนไฟ

ให้โบกธงชัย

หน้าข้างสำคัญยาตรา

เมื่อดำเนิรพลโคลคลา

พลคอฮั้ว

พลารถาแจจน

ยุรยาตรตามทางไพรสนธ์

ถึงที่ขอบกล

ให้หยุดนิกรโยธา

เร่งตริตรองพิจารณา

ต้องนามดารา

จึงตั้งพลับพลาภูมิชัย

ตั้งตามเกล็ดนาคาไคล
 หย่าแปรพักตร์ไป ต่ออสุรินทร์ราหู
 หย่าแปรหน้าต่อมฤตยู
 เหมือนองค์ราหู ท่านแรงท่านร้ายเหลือใจ
 ข้างม้าเครื่องราชมโนมัย
 ยืนที่เกรียงไกร กระบวรชนบทตรงกระทรวง
 แต่งทหารให้ครบทั้งปวง
 ป้องกันพลหลวง ลูกหาบตัดไม้ทำค่าย
 ตัดให้ได้จึงมากมาย
 ทวยหาญทั้งหลาย ช่วยปกช่วยป้องกันมา
 บัณฑิตคิดด้วยโหรา
 คุณควรขบตา วางลักษณะจันทร์ฤกษ์จงดี้
 ยกเสาเอกตั้งทวารศรี
 ลั่นฆ้องสามที ให้ทันฤกษ์ยามเวลา
 ตั้งค่ายคูป้อมคูหา
 ลงขวากหนามหนา สนามเพละภูมิขั้นใน
 นอกในอาณรรพกันภัย
 ฝั่งลงจงได้ ป้องกันฆ่าศึกศัตรู
 แล้วให้พิจารณาดู
 ปลุกเป็นที่อยู่ ศาลภูมิเทพเทวา

วกเส้นสังเววันทา

ท่านจะกรุณา

อำนวยการสวัสดิ์สมpong

แต่งกองตระเวรด้อมมอง

ซ้ายขวาเป็นกอง

เดิรเกี่ยวกระหวัดตามกัน

ครั้นค้ำกองเพลิงเรียงรัน

แมวเซาผลัดกัน

ฉวยฉาบรวบรัดมัดเอา

ผู้คนในค่ายฝ่ายเรา

กองเพลิงนั่งเฝ้า

สองชั้นผลัดกันนั่งยาม

ปีกป้องกองตระเวรห้ามปราม

ผู้คนไอจาม

สำเนียงครงกรนหลับนอน

ปืนใหญ่นำไม้ธนูศร

ชาวช้างอัสดร

ไล่เหินแลเครื่องศัสตรา

เป็นหมู่ทุกชั้นกันมา

สีกปนปลอมหย่า

อ้ออึงองอาจจับพลัน

หย่าให้ให้ร้องนี่นั่น

ถ้าโจมตีทัพชน

แต่งออกให้ครันตีเอา

ครันตีได้ฤกษ์ยามเข้า

จงเดิรพลเล่า

ให้แต่งทหารตัวดี

สามหอกเจดหอกโดยมี

กองร้อยจรรลี

นำหลังรวังหย่าไกล

สามหอกเดิรตามกันไป

ฆ่าสีกน้อยไซ้รั จงช่วยกันจับเอามา

กองร้อยเร่งหนุนหย่าคลา

ทหารกองหน้า รุกรันเร่งตีประนัง

นายกองแต่งกลหย่ายัง

ทหารกองหลัง หย่าข้าแบ่งช่วยโดยมี

แบ่งรักษาค่ายนาที่

ธรรมนิยมอันมี ดำราน่าที่กองหลัง

สีกมาถ้ำพอกำลัง

เกลื่อนกล่นหย่ายัง ให้เร่งรุกรันไล่เอา

ถ้ำเหินมามากโดยเดา

หย่ารุกรันเข้า ดำริเร่งป้องกันตัว

ป้องกันหย่าได้เกรงกลัว

ให้ทำแต่ตัว ประดุจพญาราชสีห์

จงคุกคามราวาทิ

ใจตั้งยักษ์ จะเข่นจะฆ่ากินคน

โกรธแล้วคลายหลังบัดตน

อ่อนเอาใจคน ทั้งปวงแลไพร่จึงกลัว

แบ่งคนทำค่ายกันตัว

เปนแผนกยังชั่ว มิได้สู้ด้านแต่เดียว

หย่าได้ลนลานแลเหลียว

หย่าหนีทีเดียว

ฆ่าศึกจะฆ่ามได้ใจ

ถ้าหนีให้หนีทางโล่

ทดแทนให้ได้

จงค่อยถอยถดลงมา

ไพร่พลปรีดิ์เปรมหรรษา

คลายใจไศกา

เร่งคิดก็น่าเต็มใจ

ปืนใหญ่่น่าไม่เรียงไว้

ธนูทางไก่อ

ดาพแหลนแลโล่ที่เกาทัณฑ์

หอกทวนง้าวทลารเรียงรัน

นกลับธนูคัน

แลเครื่องศัตราเรียงราย

เครื่องข้างม้าผูกทั้งหลาย

หย่าเปลื้องแก้คลาย

จงผูกไว้ประจำการ

ทำค่ายรอบแล้วหย่านาน

จงปลงคชสาร

อัศวราชเครื่องอาษา

ถ้าจะยกย้ายพลคลา

พร้อมกันปรึกษา

หย่าได้ประมาณตรีตรอง

จะข้ามแม่น้ำห้วยหนอง

คชสารล่ายอง

จงข้ามไปก่อนหัวที่

จงข้ามอัสตรโดยมี

ตามคชหัตถิ

แลข้ามสเบียงไพร่พล

จิ้งขำมโยธาสาภลย์
 ถึงแล้วมัดตน จิ้งขำมนิกรทัพชัย
 ปาดงพงษ์ภูราไร
 คชสารคลาไคล อัศวราชตามลำดับ
 ธนูนำไม้กลับ
 ปืนใหญ่ประดับ ให้ไว่น้ำทัพนายกอง
 เกาทัณฑ์โล่หิเชนทวนทอง
 แฉงข้างทั้งสอง เร่งให้รวงสีกพลัน
 ภูเขาห้วยตรอกเรียงรัน
 กองร้อยผาดฉัน ดำเนิรไปก่อนโดยมี
 ทหารเลือกสรรอันดี
 กล้าแข่งฤทธิ์ ให้เนื่องหนุนกองร้อยไป
 คชสารผูกเครื่องคลาไคล
 จิ้งให้ทัพใหญ่ ไปตามดำเนิรสงคราม
 หมู่มากันรู้ศวีได้ตาม
 ตั่งต่อสงคราม ไปตามทัพใหญ่ไคลคลา
 ถึงเทพารักษะรักษา
 มีศาลเทวา หย่าหมิ่นให้เร่งกลัวเกรง
 ลงจากข้างมาหย่าครอง
 เคารพยำเยง มีใจจะอวยชัยศรี

รูปเทียนของหอมอันมี
 ของกินรสดี ให้แต่งสการบูชา
 ครั้นแล้วขอพรลีลา
 พรวนทางนำคลา ให้เคลื่อนพยุห์พลไกร
 หมอคชหมอลึกเบิกไพร
 พลจระเือกบโกลี ฆ่าสีกจะสู้รบกัน
 ตั้งทัพพินิศเลือกสรร
 ถ้ำทัพเขานัน ตั้งชัยภูมิราชสีห์
 ทัพเราให้ตั้งจงดี
 ชัยภูมิอันมี นามราชสีห์เหมือนกัน
 รบก่อนเขาหย่าอาธรรม์
 ล่อเขาออกพลัน เราเข้าอยู่ที่ราชสีห์
 ดูปราดช้ายขวานาที
 ลมฝ้ายชัยดี จะชัยข่านะสงคราม
 เมื่อออกตั้งใจจงาม
 ไหว้แก้วทั้งสาม คุณพระบิดามารดา
 ไหว้คุณนรนาถราชา
 ไหว้คุณเทวา ทั้งอุปัชฌาย์อาจารย์
 บ่ายพัคตร์ตามทิศอธิษฐาน
 คุณแก้วแปดประการ ขอเป็นที่พึ่งแก้ตัว

ยอกรประณมเหนือหัว
 ปัญจางค์น้อมตัว ครอบสามทิวาคาธา
 เป่าลงสามคาบโดยตรา
 กลั่นใจเกาะมา ซึ่งดินเศกใสเกศี
 รบให้หนักหนารุมตี
 เดโชราชสี- หนาทเรือรณชัย
 เขาดั่งคชสารตัวไกร
 อิกพยัคฆ์ภุช กล้าแข่งกำแหงหนักหนา
 เราดั่งสีหนามฤทธา
 จึ่งปราบพยัคฆมา แลคชสารปราชัย
 เขาดั่งที่นาครภาไกร
 เราดั่งให้ใหญ่ ที่ครุฑเหินเวหา
 เขาดั่งที่สุนัขขา
 ให้ดั่งโดยตรา พยัคฆนามฤทธิไกร
 ฝิชื่ออักษนามโดยนัย
 ห่อนศัตรูใคร จะเกิดอันตรายมิตี
 ให้ดั่งชัยภูมิสวัสดิ
 พิพัฒน์ชัยศรี ชนะจะเรืองในณรงค์
 พลเขาสีเท่าโดยจง
 พลเราน้อยลง แต่กิ่งก็สมเจตนา

ด้วยเดชชัยภูมิไศภา

พูนสวัสดิ์รักษา

เรื่องฤทธิเดชไชย

ตั้งทัพแลคลี่พลโคล

ออกลาดกลางไพร

แสวงไปหาผู้คน

อีกสเบียงอาหารโดยตน

พบศัตรูจนญ

เร่งจับได้จงจำมา

ถ้าน้อยจับเอาหย่าคลา

มากเหลือพลา

ค่อยถอยค่อยถดออกไป

ถ้าเขาไม่เหนเราโคล

ด้อมมองจงได้

หย่าให้เขาเลงเหนตัว

แอบแนบเข้าใกล้หย่ากลัว

เร่งจับเอาตัว

ผูกมัดรัดรั้งเอามา

ไต่ถามเอาความกิจจา

เหตุใดมีงมา

ค่ายเมืองสิกโพ้นปนโฉน

ถ้าถามบ่มีบอกจริงใจ

เขียนถามความไป

ให้ได้เที่ยงแท้โดยจริง

แนบบอกโดยชื่อทุกสิ่ง

กลสิกกฤกยั้ง

เกลือกเขาจะล่อลวงเรา

ตรีให้ตลอดหย่านิ่งเนา

การงารหย่าเบา

กลสิกจะได้ไตรตรา

แต่งออกเที่ยวตระเวนแสวงหา

ให้ดูฤทธา

กำลังฆ่าสักอันผจญ

มิแตกเร่งแต่งเปนกล

แต่งทัพเข้าปล้น

เอารุ่งไว้หน้าตามงาย

มีแตกแต่งกลองหลาย

ย้ายกลมามากมาย

ตีทัพให้ยับกลางคืน

ถ้าพลแตกนั้นมียืน

ตกใจแตกตื่น

ผู้คนข้างม้านวายน

นายทัพนายกองทั้งหลาย

เอ็กเร็กกลั้วตาย

ตรวจตราไม่ได้ไพร่พล

ให้ทหารเผาค่ายบัดดน

ชุดเพลิงอลวน

๒. ไข่มุกในค่ายขุนวาย

นายทัพนายกองทั้งหลาย

พร้อมกันกฎหมาย

ให้กลับพยัคฆ์ทัพชัย

ตำหรับหนึ่งภาพไตร

ประชิดเมืองใด

เร่งล้อมไว้ให้มั่นคง

ข้างม้าว่าวุ่นโดยจง

ตั้งตามจำนอง

กระบวรตำราหย่าคลา

แต่ต่างออกไปจากห้องแสงสว่าง

ท่าทางไปมา

ที่คนคนนั้น

ด้อมมองจับเอาตัวพลัน

ได้ถามเหตุอัน คิดอ่านการศึกเปนไฉน

ทำทางเข้าออกฉันใด

เลดลอดที่ไหน หย่าอำเริงออกตามตรง

คิดอ่านในการรณรงค์

กลศึกจำนง กิจการจะทำกลใด

ข้างมารู้พลตรวจไตร

มากน้อยเท่าใด ทั้งทวยหาญอาสา

ปืนใหญ่ปืนน้อยคนนา

จะแต่งออกมา ค่ายนอกประมาณเท่าใด

บ้านเมืองตกแต่งเปนไฉน

เล่ห์กลกลใด หย่าได้อิดเอื้อนอำพราง

เขาจะสู้เราฤบร้าง

คิดฉันใดบ้าง สีกค่ายเมืองโพ้นเปนไฉน

ถามให้สิ้นเล่ห์กลนัย

เห็นจริงแล้วไซ้ เร่งคิดกิจการหย่าคลา

มั่นว่ามั่นว่าสัตยา

คิดอ่านไตรตรา ในการเล่ห์กลสืบไป

ห้อมล้อมหย่าให้ออกได้

เลดลอดหนีไป จับกุมจำจองเอามา

แต่งออกเที่ยวตระเวนหา
 หลายท่าทางคลา แต่ล้วนทหารคนดี
 เสาะหาข้างม้าอันมี
 คนนอกบุรี อีกทั้งเสบียงอาหาร
 โยธาสามารถเชี่ยวชาญ
 เลือกเอาพลทหาร ปลอมเมืองเล็ดลอดกลางคืน
 ปลอมได้เมื่อหลับมิดตื่น
 เร่งเอาไฟฟืน เผาขึ้นให้รวดเร็วพลัน
 เผาให้หลายแห่งคราวครัน
 ให้คิดอ่านกัน ที่การจะกลับคืนมา
 ให้ปลอดรอดพ้นภัย
 เพราะด้วยปัญญา บำบัดวิบัติจากภัย
 ผู้ใดจะอาสาไท
 จงนำความไข ผู้ใหญ่อันท้าวบัญชา
 กำหนดกฎหมายโดยตรา
 ยกพลลีลา ดีทัพตีค่ายเอาเมือง
 โยธาทหารหาญนองเนื่อง
 ยกเข้าตีเมือง ได้ฤกษ์เข้ามิดเวลา
 ข้างม้ารี้พลหนักหนา
 เคลื่อนกล่นกันมา แลเหล่าแต่ล้วนคนดี

บ้างแต่งข้างม้าโดยมี
 บันไดหกกริ ยาวให้คนไต่ขึ้นไป
 บ้างแต่งหอรบบัดใจ
 ลากเอาปืนใหญ่ ยิ่งให้เปนกลนองเนื่อง
 วจลยับย่อยทั้งเมือง
 เผาเมืองลูกเรือ ปืนใหญ่ยิงซ้ำเข้าไป
 เหลือพันทันทานบมิไหว
 ย่อยยับบรรลัย วินาศม้วยไหม้คงดิน
 ปืนใหญ่นำไม้ธนูศิลป์
 กัดรัฐศิวหัสติน เบียดเสียดเยียดยัดกันไป
 คุมกันเผาเมืองประลัย
 จับเอาผู้ใหญ่ ผูกคอมัดกุมเอามา
 อีกทั้งผู้คนโยธา
 ผู้กรัดรีงมา เสียงสับยับย่อยพาไป
 ปืนใหญ่ปืนน้อยมิใน
 เมืองเครื่องภูษณัน ทั้งสร้อยมกุฏสังวาล
 สิบสองพระคลังภูบาล
 สมบัติพิสดาน ให้เลือกเอามาเป็นหลวง
 สิ่งของชาวเมืองทั้งปวง
 โยธาพลหลวง จงช่วยกันเก็บเอามา

ของราชบุรุษเป็นของโยธา
 ผู้ใดได้มา ประสิทธิ์เป็นลาภแห่งตน
 ครอบครวัพัวพันอลวน
 คู่กันเลือกสน ก็วิ่งวุ่นวายจากเมือง
 หอรบหอพุ้งนองเนื่อง
 เผาทั้งเปลือกเมือง จิบหายยับย่อยประลัย
 ควบคุมกันพร้อมคลาไคล
 กองหลังนำไป ปีกป้องรวังซ้ายขวา
 ถึงถวายบังคมราชา
 พูลพระกรุณา- ดีศวรเกล้าภพไตร
 นบพระวราบทภูวนัยน์
 นรนาถภาไกร พิภพเกล้าโลกา
 เพราะสมบรมราชปราดนา
 ประดิพัทธ์เสนาหา จะเลี้ยงให้ล้ำสบรรพ์
 เลี้ยงถึงนาหมื่นแสนพัน
 พระราชรางวัน ย่อมเจียดกระบี่พานทอง
 กองหน้ากองหลังปีกป้อง
 กละออมครอบทอง ได้โดยอันดับกันไป
 ทวยหาญโยธาพลไกร
 พุนบำเหน็จให้ เสือผ้าคนโทเงินทอง

ยุกรบัตร์เกียกกายนายกอง

ราชเลียงปุนปอง เปนสุขทุกข์ยหรรษา

ปรากฏลือยศเสนา

ทวยเทพมادتยา สรรเสริญจำเริญศพร

เกิดเปนบุรุษนิกร

ร่ำเรียนฝึกสอน แต่ตามฉบับบุราณ

ปรากฏชั้วบุตรเหลนหลาน

ใครท่อนปุนปาน ทั้งหลายเอาเปนครูสอน

ธรรมเนียมตั้งนี้ถาวร

ไข่กล่าวแต่กลอน จงร่ำจเรียนแสวงหา

รู้ไว้บำรุงปัญญา

ผู้มีปรีชา เปนศักดิ์เป็นศรีแก่ตัว

หย่าได้มั่งง่ายเมามัว

สิ่งใดอันชั่ว หย่าได้พึงเอาเปนครู

งารการสิ่งไรไม่รู้

ให้ร่ำเรียนครู เสจรครูหาอื่นเรียงไป

คัมภีร์อาจารย์เฉลยไข

ท่านแก่งแต่งไว้ สำหรับเปนข้าแผ่นดิน

เรียนร่ำค่าเข้าอาจณ

หย่าได้ดิฉิน ว่ากล่าวมิสิ้นเสจรความ

เพียงนี้พอเป็นที่ถาม
 เรียนได้ทำตาม ดำราจำไว้หย่าคลาย
 คำเข้าจงสั่งวิธยาย
 แต่ต้นจนปลาย ให้ขึ้นทั้งปากขึ้นใจ
 สิ่งเขปพอเป็นหลักไป
 ดัดออกไว้ให้ แต่เท่านั้นก่อนเป็นมูล
 ถ้าใครพบจบบริบูรณ์
 แสงเพียรหย่าศูนย์ ประสงค์สำเร็จทุกอัน
 ตั้งจิตต์หย่าคิดแปรผัน
 ทำตามขอบธรรม ธรรมเนียมดั่งนี้หย่าเบา
 หย่าเสพย์สุรายาเมา
 พระอาจารย์เจ้า บอกไว้ให้แจ้งเป็นมูล
 รำเรียนเพียรหย่าเสียศูนย์
 รู้แท้บริบูรณ์ บุรุษผู้นั้นเลิดชาย
 เข้าสีกหย่านี้กกล้วยตาย
 ใครท่อนเป็นชาย ดั่งฤาจะหนีสงคราม
 ยาเกรงเฒ่าแกชีพพราหมณ์
 พลาดพลั้งไต่ถาม ท่านสอนแก่เราพึงฟัง
 เจรจาหย่าทำโอหัง
 ตูรู้ดูบัง- เหตุแล้วบท่อนเป็นผล

รู้น้อยถอยถดต่ำตน

หย่าถือโมหมัน

มานะประทุษสมบัติ

ทำสนิทเป็นมิตรไมตรี

ความรู้อันดี

ย่อมได้ด้วยไมตรีเรา

ตริกตราตามควรควรเคา-

รพเกรงผู้เฒ่า

จำเรณูสวัสด์ฤทธา

จักรถารวณันหนักหนา

ตามบุญหลังมา

ท่านกล่าวไว้เป็นหลักเฉลิม

จงหาพิสดารต่อเติม

ปลูกปัญญาheim

ให้เหนประโยชน์คุณา

จำเรณูพระราชปรีชา

ในโลกโลกา

ประกอบพระยศยาวยิน

(โคลง ๔) ตำรารวรกายไว้

วิถถาร

พิชัยสงครามการ

สีกสิ้น

จงหาที่พิสดาร

เติมต่อ

จงหย่าฟังกลล้น

เล่ห์เลี้ยวจำความ

ตำราช่าง คำฉันท์

กรุงเทพฯ

โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

พิมพ์ณะปีมเสง พ.ศ. ๒๔๖๐

ตำราช่าง คำฉันท์

(๑๑) ขอถว้ายศิโรรัตน์	ศรีสวัสดิสาทร
เบญจางค์ขลุกร	วิศุทธิโอฟาร
แห่งองค์ชินนาถ	ทศพลยอดญาณ
นำสัตว์สงสาร	ศิเวศพื้นมฤตยู
เป็นที่พำนักนิตย	วรเทพแผ่นภู
โลกศณะดาลดู	ประเสริฐสวัสดิ์สถาผล
นวลโลกอุตรธรรม	อำรงรักษนรชน
สดับแสดงก็ลูกลง	บทโมกขนิรพาน
ทั้งสงฆ์อักษาง-	ควิศุทธอาจารย์
โปรดโลกสงสาร	วรเทพสบสรรพ
ไตรรัตนเรื่องโลก-	ยโลกศไกววัล
ขอถว้ายกฤดาอัญ-	ขลิโอนศิโรจร
อีกองค์พระศุลี	กฤษดิรักษเรื่องพร
เป็นปิ่นคนนิกร	วรเทพธาตา
อภิวันทเรื่องฤทธิ์	พิษณุนาถนาถา
ครองโลกโลกา	สิทธิศักดิ์สังหาร
วรวรรโณเทศ	กมลศเลอญาณ
ขอถว้ายกฤดามาลย์	นรเทพเพญพูน
ขอแสดงดำเนินใน	คชกรรมประยูร

เลอลักษณะบริบูรณ์	ประเภทไพศาล
ไตรรัตน์เรืองเดช	หิมเวศพระกาฬ
ข้าขอแสดงสาร	ศุภลักษณะมานมี

(๑๖) จะกล่าวคชลักษณะพิธี

เปนพาหนะโกสิย	ธิดาขไท้ธำรง
ชื่อเอรารวรรณแมนมง-	
คลเลิดแสงค์	เผือกผ่องพรรณราย
มีเศียรสามสิบสามฉาย	
มานมุขแลกาย	นุภาพพันคเชนทรา
อนึ่งศิริเมขลาไตรดา	
สามเศียรสี่บา-	ทาสร์เศวตยรรยง
หนึ่งเทพยีสืบทองค์	
นิรมิตเปนมาตงค์	แลเทพยเผือกผ่องพรรณ
จะกล่าวข้างในหิมวันต์	
สิบหมู่อันสรค์	ประเสริฐลักษณะอลงก์
ชื่อข้างฉัททันต์แสงค์	
จักรพรรดิเสด็จทรง	ในจตุรภาพบิฆาม
สามล้านทกแสนหมื่นสาม	
ร้อยห้าสิบตาม	โดยโยชนผันผาย

แต่เข้าถึงเข้าบ่มีงาย
กำลังปล่คลาย มีพรรณภาคยเงินงาม
อุโบสถตระกูลมีนาม
จักรพรรดิทรงตาม กำแพงจักรพาพณัน
ไปเข้าคินเที่ยงสุริยัน
บ่มีเหมือนฉัททันต์ พรรณภาคยคือทองโคภี
ข้างเหลืองชื่อเหมหัตถิ
พรายพรรณคือสี สุวรรณเรื่องอร่าม
ข้างคันธหัตถิเงินงาม
สีกฤษณาสาม สิ่งมูตรแลคุถตัวหอม
ปิงคัลสีสุรยเสดจจอม
อุทัยเทพนอม ยุคันธบรรพตพราย
สีเนียมทองแดงพรรณราย
ศุภลักษณ์โถมฉาย มีนามชื่อตามพหัตถิ
มีพรรณเผือกม่วงคือสี
ไกลาสศิริ ชื่อบันฑพระนามใน
ข้างหนึ่งมีนามคังไคย
สีดุจชลไหล อุทกธารารมย์
กาฬารกะหัตถิสม-
บุรณดำอุดม แลพรายคือนิลภูผา

เสรจกล่าวข้างในหิมวา

สิบหม้ออันปรา-

กฎแรงฤทธิสำแดง

จักกล่าวอัฐทิศแจ้แจง

คชลักษณ์เริงแรง

ตระศักดิ์ลักษณะโศภา

ข้างหนึ่งมีนามไอร่า-

พดพรรณเมฆา

เท้าน้ำก็กลมดุจฉัตร

เท้าหลังเสมอเรียบรัด

มีขงษ์สิงหัต

แลขงษ์สีหะยีนยัน

ตัวใหญ่คือภูเขาทางัน

ตาใหญ่มีพรรณ

คือดาวประกายพฤษภพราย

งายาวขึ้นขวาดันปลาย

งวงงามคือกาย

ภูขงคราชเรืองฤทธิ

หลังราบใบหูต้องติด

หน้าหลังเพี้ยนพิศ

กระหมวดทั้งสองสูงไซ

เสียงดั่งข้เจเรียงศัพท์เอาไว้

หางบังคลองใน

ประจำบุรพทิศสถาน

บุณฑริกบัวขาวเบิกบาน

งาใหญ่สั้นปาน

ดั่งพรรณดั่งข้ไสสด

เลบงามทอ้งคือผนด

ร่ายวนเมฆปรากฏ

ห้าวหาญบ่เหือดเรืองรงค์

ศิเียรใหญ่ควรคู่แต่องค์
 จักรพรรดิเสด็จทรง อาคเนย์ประจำทิศา
 ชื่อพราหมณเจ็ดอาภา
 โลหิตอังกฤษา- พยพใหญ่ต่างาม
 คอกลมเสียงคัตรูขาม
 กาหลแตรตาม สกิตทักษินโดยหมาย
 กุมุทสีกมุทพรรณราย
 ไศรสสูงสอดกาย หูอ่อนแลน้อยเสียงแตร
 งามอนจันทร์ขึ้นสามค่าแล
 หัวหาญบมิแปร ประจําณะทิศหรี
 อัญชันมีสีคือสี
 อัญชันคิริ สึงามสดวกใหญ่่ง
 เสียงดังลมพัดคุมพา
 ไม่ไผ่มีอา- นุภาพประจิมยืนยุค
 บุษปทันต์พรรณสีสลาสุกัล
 ฝิวลเอียดคือกมุคต์ คอใหญ่แลงามเรืองรัง
 งามน้อยขึ้นขวาสีคังข์
 เสียงเมฆยืนยัง พายัพคนองกล้าหาญ
 สีไบตองแกเชื้อสาร
 วโหมทรงสถาน ใส่เสื้อแลลักษณะตัวกลม

หน้าใหญ่งาน้อยยาวสม

เสียงนกกาเรียนรมย์ ประจำอุตรทิศา

สุประดิษฐ์สีเมฆสนธยา

ผนดท้องนาคา คือผนดอุทรเรืองแรง

งาซื้อดุก้านบัวแดง

ชนปากยาวแครง อัณทโกศอ่อนแลเนาอิสาน

เสร็จข้างอุฐทิศโดยการ

จะกล่าวคาธารา อัฐคฺขเรืองรองผยอง

คังขทนต์พรรณภาคเนียมทอง

งาน้อยอนสอง เสียงไก่แลอึ่งควเวสัน

เสียงพยัคฆ์เวการสำคัญ

ยีนกลางทิศกัน พินนภัยเบียนบร

สีคังขซื้อเศวตพระพร

บัวโรยบวร มีนามปทุมหัตถิ

ซื้อเศวตคฺขลักษณะคือสี

ตองอ่อนแห้งมี เผือกสามประการใสศุทธิ์

ข้างหนึ่งมีนามโคบุตร

แกลัวกลัารณยุทธ์ ทางกลมคือโคจรตดิน

พลุกสดำมีงาขาวาวิล

โทนทอดโยนยิน กำลังกำเลาะภาษา

ชื่อองพลกต่างองนา

ทวิรทขึ้นขวา ประเสริฐลักษณะเรื่องรงค์

ท้ายสิงห์มีนามสิงห์ขงม

เท้าหน้าสูงทรง ดำท้ายแลหางเรียวงาม

ขมลบปรบหูต้องตาม

ฝ่ายหน้ามีนาม ลบขมเมื่อปรบไปหลัง

นพสุบรรณเท่างวงงาทัง

หางยาวอีกอ้ง- คชาติจรดธรณี

ครบกกระจอกเลยี่สิบสี่

ล้ำแก้วมณี แลเท้าแลห้าพรรณราย

เสร็จในอัฐคขเรื่องฉาย

จะแจ้งภิปราย คชลักษณะเลิดลาวรรณ

ข้างหนึ่งมีนามเอกทันต์

งอกเพดานผ้น งาเวียดโปงอนเบื่องขวา

ปทุมทนต์ยงวงเหงงา

รูปทรงคเชนทรา ก็ล้วนทุกสิ่งงวงหาง

งอกเสมอไพรงาสำอาง

รูปไขไก่อาง เนียมโทแลสิ้นกายา

งาสันกว่าหน้าวงกา-

ยาสันครบปรา- กฎนามชื่อเนียมตรี

ปลายางอนพร้อมมีสี

ชื่อพาลจักรกรี กำลังกำเลาะภาษา

กระหมวดสูงในนามชื่อพญา

ข้างทางhusa- พิลาสสรพดงาม

สิงคานสรจักรในนาม

ตระกูลกษัตริย์พราหมณ์ ประเสริฐลักษณะเรื่องรงค์

ภาษจักรต้นงาใหญ่ยง

ปลายางาเรียวประจง จำรัสจำรูญรวริ

ชื่อรัตนกัมพลนั้นมี

งารวมเสียดสี งาขวากี่ขึ้นเบื้องบน

แม่น้ำมีข้างโทษโดยยล

พันหนึ่งอาจประจัญ บำบัดวิบัตินานา

งาซ้ายเสมอหน้าวงงา

ขวายาวโอบมา กอดเอานางวงงงาม

ชื่ออมรจักรพาพิตาม

สารไศลกโดยนาม ประกอบกำลังมหิมา

ข้างชื่อคชลักษณะงา

ขวาทับซ้ายพา ก่ายเกี้ยวแลกอดงวงลง

ขนข้างย้อมอาจองทง

ยกเท้าของขม โจมแลจ้วงโจนสับ

รมทนต์พระธรรมธะบังคับ
 ต้นงาขาวทับ งาซ้ายแลงอนโตภา
 จตุรสกกระหมวดสูงสองงา
 ต้นนั้นเดียวมา แลปลายเป็นสี่เกลากลม
 มีมุขคือพินเนศวรสม
 ลักษณะเล็ดตัวกลม มีนามชื่อพินเนศวร
 เสาวโรธกายแดงเป็นนวน
 ปลายปากมันนวน ดังปากแขกเต้าสีผจง
 ชื่อจตุรสดมภ์มีขงษ์
 ทั้งสี่ใหญ่ยัง คอกลมตระคักดีพรรณราย
 ชื่อจุมปราสาทนั้นปลาย
 งาแดงบมีคลาย ก็ดูประเสริฐแสงสี
 อูระกุ่มภใหญ่โดยมี
 ชื่อศัพทไกร สำเนียงดังกลองบันภา
 เสียงคังขดุขคังขคือ
 เสียงเมฆครึกครือ แลนามเมฆครรชิต
 โทญจนาทเสียงนกกาเรียนพิศ
 หูเป็นขอบสนิท ชื่อกุ่มภประเจียดสำแดง
 ตัวใหญ่ทรงสถานเริงแรง
 ดุจไล่เสือแจง ชื่อดำพวงศัณนิมนาม

สีขาวกระทั่วกายงาม

สมพงศ์ถนิมตาม

ตระกูลกษัตริย์ไศภี

สีดังเขาเขียวงามขจี

ชื่อเทพศิริ

แลลักษณะเลิศลาวัลย์

สีดังเท่าขาวชื่อจันทร์

ศิริมีพรรณ

แลเหลือคือทองไศภี

สีเหลือชื่อปิงคละหัตถิ

นิลหัตถิมิ

ดั่งนิลรัตน์เรืองพราย

นิลทันต์งาด่างอนฉาย

เหมทันต์พรรณราย

มีงอันเหลือสีทอง

หนึ่งเศวตจักษุเรืองรอง

ขาวดุจแก้วกรอง

ใสตาพิลึกพึงขาม

นิลจักษุตาจุดจนิลงาม

เหมจักษุนาม

มีตาอันเลื่อมเหลือฉาย

มีตาจุดจแก้วแสงสาย

กระกลีบกลอกพราย

ชื่อรัตนจักษุมงคล

ชื่อนิลนขาเลบกล

แก้วนิลไศภณ

เลบขาวชื่อเศวตนขา

หนึ่งชื่อเหมเลบเหลือองสา-

ทรรัตนขา

มีเลบคือแก้วแวววาม

หนึ่งชื่อเลบริบโดยนาม

เลบริบเรียงรายงาม รอบบาทคเชนทร์ไศภา

ยืนเหยียบเป็นห้านขา

ครั้นยกบาทา แลเห็นเป็นเลบริบราย

เสร็จในศุภลักษณ์โดยหมาย

จะแจ้งภิปราย ประเสริฐเลิศอำนาจวงศ์

อำนาจไอรापตพงศ์

สิดุจเมฆทรง กำลังมีงาสีงา

หางยาวเลบริบขาวไศภา

งามดุจไอรา- พตพิพิธเรืองนรงค์

พ่อชื่อไอรापตพงศ์

แม่นั้นนามวงศ์ ชื่ออัพพะมุไศภา

สีแม่ดุจสีเมฆปรา-

กฏในเมฆา ศุภลักษณ์พร้อมดูงาม

อำนาจบุญตริกแดงดามพ์

ด้วยยาวใหญ่งาม มีพรรณสนิทงามงา

หางยาวเลบริบขาวไศภา

แม่ชื่อกบิลา สีเหลืองแลเขียวเจือกัน

อำนาจแห่งภามณีสองสรรค์

ลักษณะพร้อมพรรณ หัวคอแลงวงดูงาม

งาเหลืองคือทองคำนาม

หนึ่งงาเหลืองทราชม

เฉกทองอันงามมีพรรณ

อำนวยทั้งสองคชกรรม

ฝ่ายแม่นามสรรค์

ชื่อว่าพึงศุภพันธุ์

กายขนายงามขาวใสสี

พร้อมสรพอินทรีย์

นิราศโทษะมีพาน

อำนวยสาวโสมเสริฐสาร

คือบัวแดงตระการ

ตาเลเลบบริบูรณ์

แม่นั้นมีลักษณะตระกูล

สีเขียวจํารูญ

ชื่อลึงคณาภิรมย์

อำนวยสุประดิษฐ์สารศรี

ตัวสูงเขียวขจี

ปากทางแลตัวคองาม

แม่อัญชนะวดีมีนาม

กายาสีงาม

ประเสริฐลักษณะอินทรีย์

เสร็จสิ้นคชลักษณะโคภี

จุทศหัตถิ

พิเศษอำนวยพงศ์

สารนับพิตรผู้ทรง

พระคุณใหญ่ยิ่ง

ผู้เข้าชื่อราชวังเมือง

ตรัสสอนทุกสิ่งนาเนื่อง

ประโยชน์ให้เรื่อง

คุณุประการนานันต์

จำงมำพระบำนชุรตรัส

ให้แต่ส่ำรสวสดี

คเชนทรลัษณโศภ

ศักรำขพำนร่ำยลลลป

มโรงเขฏฐมำลี

ล่ำเรจมนพำนอโดยจรำง

ช่ำอปศำจน่ำไตรตรำง

คชลัษณพำง

ลัษณร่ำยล่ำด่ง

ช่ำอทุยหำงลำนบมำง

ลลอกหน่งมำเปรำง

ล่งอกประขุมต่นหำง

งำนนำเรงต่นผอมบำง

หน่งช่ำอทำปำง

ลัษณร่ำยฤต

มำหน่งง่ำเจ้อมค่อครำ

เดี่ยหน่งลำนมำ

เนื่อกระเพ้อมหน่งยำน

สุวณลลอดได้ท่งประปรำน

บมำได้โดยส่ำร

หน่งน่นค่อมำนลลลเอยยน

หน่งช่ำอพำลอำเจยยน

หุบปำกบมำเนยยน

ลลเहनต่นงำท่งลล

ด่วยเหตุพำปำกย่ำวยง

ช่ำอพำลลล

ลัษณร่ำยบัตล

หน่งช่ำอพำหุนมำด

คำนมำหน่งมำ

ลลคอป่นร่งน่ำข่ง

หนึ่งชื่อชนโกลนแลปนัง
 งามาวชิตชัง ทั้รูปทั้จโนมอัปรียั
 เมื่อเดิรดูจแม่กิริณี
 คล้องเท้าหน้ามี อำเภอคือช้างก้าวเดิร
 หัวเขื่อนตาลกลมุ่มเนิน
 เบื้องซ้ายสูงสเทิน แลเหนก็เปนจันไร
 ช้างหนึ่งชื่อลุมสังโก
 กระหมวดนั้นเลื่อนไป ก็เปนอันเดียวด้วยกัน
 คือตั้งจอมปลวกงอกทงัน
 ไม่มีร่องอัน ที่พาดกั้งเวียนวางขอ
 ช้างหนึ่งชื่อพลุกพอ
 งามันตันยอ แลเหนป่สมด้วยกาย
 หนึ่งชื่อพลุกแบกวันวาย
 งามแตกตันปลาย แลร้าวจลายโดยเหน
 ช้างหนึ่งชื่อสดั่งนาคเปน
 เลบเน่ากลวงเหมน แลดูจหลุดแยงยล
 ปากนั้นปลายเปนหลายกล
 ปากงูเงือกปน อศุภรายสำแดง
 ช้างหนึ่งมีนามพลุกแจง
 โทะนั้นรันแขง พิการหลากหลายกล

งามแดงดังชาติสุริยน
 บังคลองทวารตน แลหางนั้นคดเคี้ยวไป
 งานั้นเปนปล่องร้องไร
 ดั่งหน่อไม้ไผ่ ที่คนอันปอกเปลือกเสีย
 หางนั้นยาวยานเวียดเวีย
 เลงแลเลือกเสีย หย่าเอามาเลี้ยงแปมปน
 หนึ่งสวามีชาติโดยตน
 หน้าราบแยงยล คือแว่นประกับหน้าสาร
 ส่วนตานั้นโสดสาธารณ์
 คล้องต้องเอละการ เปนโทษเทียบบัดเดียว
 หนึ่งนามนครฆาตวงเวียว
 แต่ต้นงวงเพรียว ตลอดจนปลายพืงเหน
 งวงยาวดุจดั่งภูเขเคนทร์
 องคุลิกเขนทร์ ก็เวียดแลบมิงาม
 ศีรษะหน้าท้ายเทียมทาม
 ภาณุหน้ารวดราม แลกัมกระพองกุ่มกิน
 คชหนึ่งสดุงนาคิน
 หัวท้ายเจียรจิน แลสูงบ่สมดูดาน
 กลางตัวต่ำด้อยพิการ
 เจกอัฒจันทร์ทาน ประเภทพืงพิศเพียน

คชหนึ่งนาคพันธันเวียน
 ขนองโกศศิรเศียร แลตำบลสมกายา
 งาสันองคุลีปมิลลา
 แท้ทุ่สองงา แลเอื้อมเอาภักซ์อินทน
 คชหนึ่งชื่อบิเดาะอัมพล
 ถันตรีไถ่ากล โดยศาสตร์กล่าวสาธารณ์
 นมสามนามยักษ์กลีการ
 อุบัทในทรวงดาน ก็ชื่อว่าปิตาจกิลลา
 แม้งอกปากคางบมีคลา
 ชื่อโคกกลีกา- ละโทษพันลิกฤฎาไกร
 ผีวงอกข้างข้างเรียงไป
 นั้นเรียกนามภัย กลีลักษณะสำแดง
 ผีวงอกท้องแลเรียงแซง
 ถึงหลังอกแผ่ ที่เท้าแลหางเปรียบบุณ
 เมื่อคชดำเนิรยุจน
 ปมิขามโดยคุณ แลโทษอันร้ายเพียงพิษ
 ผู้ใดได้คล่องต้องติด
 เปนโทษเนื่องนิตย แก่หมอผู้คล่องอัปรีย
 หนึ่งนามทมพลุกบมีดี
 งาสันใหญ่มี แลปลายคือเลี่ยมแสนดาว

ออกคชท้องหย่อนยานยาว
 วงแวงโสดสาว ทังหนิงแลหน้ายานยุ่น
 ช้างซื้อสุประพลุกทารุณ
 สองงาเปรียบปูน ประเบียดแลเปรตามกัน
 ทางนั้นคดเคี้ยวคือวัลย์
 เกี้ยวเลี้ยวผูกพันธ์ ประเภทพิศพึงอัปรีย
 แสดงลักษณอันร้ายราวี
 โดยศาสตรามี นิพนธเบื่องเบาราน
 ช้างหนึ่งขดวงนศุกพิการ
 คือหมอลแคววน ไปคล้องเอาลูกโขลงคลา
 หนึ่งคล้องต้องบาศพามา
 แต่พนทุรา แลคลอดนัยในเวียง
 เทียรโทษโดยบุรพณเดียง
 หยาไว้โรงเรียง อุบาทว์อุบัตคือไฟ
 ช้างหนึ่งซื้อกาจับใบ
 หูใหญ่ยานใน เบื่องได้คือดังปีกกา
 ตานั้นลักลานเหลือกหา
 ลักษณะกรรณา ชื่อกันแอกกุมเพียงพิศ
 คชหนึ่งซื้อพินายเรื่องฤทธิ์
 โทษนั้นพิพิธ อำเภอนันร้ายพึงปละ

มาณพลุกฝ่ายเจี๊ยงตั้งพระ
 พิมเนศวร์ขำนะ แก่พินนัยทั้งผอง
 มีอำเภอด่างต่างมักคนอง
 ขาญขนงาสอง ก็แพ้พินายเปนนิตย
 หนึ่งงาบมิงอกชื่อสิทธิ
 พินายเพียงพิศ แลทูลลักษณ่นานา
 งอกเสมอสนับพลุกโดยตรา
 ชื่อภักพินายนา ลักษณะร้ายอจินตย์
 หนึ่งงาดังขนายชื่ออินทร์
 กลีพินายถวิล แลโทษนั้นมากมาย
 หนึ่งงาขวางปากดังหมาย
 นามสติกพินาย แลชื่ออันดับโดยตระกูล
 ข้างหนึ่งนามชื่อทรหุน
 ท้องนั้นยานยุ่น แลหนึ่งนั้นยานยุ้ยย้าย
 กระดูกลหลังคดเคี้ยวดูกาย
 ทูลลักษณ่นบรยาย พยศย์อมสาธารณ์
 หนึ่งคขลันดาดยุ่นมาน
 ขิวหายาวยาน แลเทียมปากบมิงาม
 ต้นลันสีสราภใหญ่ลาม
 อ้าปากเดิรทรม แลหนึ่งบ่ราบต้นงา

หนึ่งนามบังกินทุพลา
 หูสองซ้ายขวา ข้างหนึ่งสิ้นเสียแสดง
 หลังนั้นเป็นกระทดตแพง
 ทางดุจวัลย์แวง แลเกี่ยวกระหวัดพุกษา
 หนึ่งนามตระบังบัดบมิดลา
 งาขวาเกกขวา แลซ้ายก็เกกโดยเฉวียง
 ต้นงาคดพลับบิดเบี่ยง
 ขึ้นตามกันเกียง ปลาตทั้งผองไอร่า
 ขี้นท้ายแลดูเหนงา
 เสมอหูซ้ายขวา แลขี้นเบื้องกลางเหนเสมอ
 คชหนึ่งนามกลีอำเภอ
 งาสองเปรเปรอ แลกางออกนามบังบัด
 คชหนึ่งมีนามสมญาคัด
 ธรณีดลบัด แลงานั้นแนบวงลง
 หัวดำเท่าหลังสูงส่ง
 เท่าหน้าลดลง ดังนบเศรพธรณิน
 เมื่อเดิรย่างเท่าเหยียบดิน
 ห่อนเสมอยลยิน ยกข้าจึงย่างบจร
 สี่เท่าไขว่กันขับซอน
 ผอมบางเลงอน แลหางก็ยาวสุดสูง

หลังราบแต่ท้ายคอง
 โดยศาสตร์กานู แลลักษณร้ายอัปรีย
 ช่างหนึ่งโยนยักบัดลี
 โยนห้วงวงดี อูระแลเอื้องไปมา
 ยกเท้าบมิได้ตรงตรา
 แหงนหัวเหลืออกตา กลนเกลือกจันไร
 พรบหูแก่งหางแวนไว
 อยู่บมิสุขใจ บังคลองแลตัวไผ่ผอม
 อำเภอนี้โทษควรดอม
 ลักษณะร้ายแม่มอม สรรพโทษนั้นมิมหัต
 คชหนึ่งมีนามบัญญัติ
 ชาญบันเชษฐรัตน์ แลตัวบได้พึงพอ
 ทั้งสี่เท่านั้นเวียดวอ
 ท้ายหลังคองค่อ แลราบเสมอกันไป
 มานโรมรายพรตยิดโย
 เลบงอนขึ้นไป แลทอังกียานใหญ่เหิน
 หนึ่งนามกำปบก่ำโปลเปน
 ดันคางเลบเหิน ประจักษ์แก่ตาหย่าง
 เขพะหยดย้อยยิดลง
 ไหลมิขาดคง ดูอุบาทว์อัปพล

ตัวขาวต่างทั่วกาย

ถ่ายมูลหนักมา

ดั่งชนอันเทชลธาร

รดตัวแข่งขาลามปาน

โดยศาสตร์เบาราน

แลห้ามบ่มานช้ยโชค

คชหนึ่งนามบันลวยโสภ

ปรายหญ่ปัจฉิมโลก

ทั้งหลายหย่าพึงภัยภิต

พึงพลายดุจเดียวควรคิด

โทษนั้นพิพิธ

โดยศาสตร์กล่าวเบาราน

หนึ่งนามกระดกกรรณทุยสาร

หน้าดุจหน้าฟาน

แลทางนั้นยาวลากดิน

คชหนึ่งชื่อสุครีพสพิล

คอสั้นคางถวิล

ดูใหญ่แลเหนบมีสม

หางยาวคดคอดมิกลม

หน้าพองบวมธม

แลดูดั่งเน่าพึงขัง

ที่นึ่งบ่มิราบโดยหวัง

สนับทางย้อยยัง

แลเดิรยักเยิดผาดผัน

คชหนึ่งสมญารัตนัต

งาเลบแดงฉัน

คือชาดยางคุณเตรียมตรา

ดุจแสงสุริเยนทรมหา

เลิงเลอเมฆา

อันแรกอรุโณทัย

หนึ่งนามคชาทิพาสัย
 มานแรงระไบ ดั่งชาติโคเพลาะพรรค
 มักคุกแท่นอนกลางวัน
 หนึ่งหย่อนยานอัน ดั่งเหนียงตระหมาดคือเขญ
 หนึ่งนามสแบกเดียวจำเปน
 พังพลายมิเว้น บมิถึงกำหนดมีมัน
 ทูลักษณะอันตรายครามครัน
 หนึ่งนั้นอัศจรรย์ คือหนึ่งระมาดอันเขียน
 เปนเกล็ดเรียบร้อยวรรณเวียน
 ภัยโทษจำเนียร แก่หมอผู้คล้องฤาแคลง
 เสรจจบทูลักษณะสำแดง
 ไตรตรีษักิจแจง ให้โลกแลเห็นด้วยดี
 ช่างหนึ่งหินชาติอัปรีย
 รูปนั้นดีหลี ประเลห์ดังรูปกาสร
 งามลั่นวงเรียวหลอบหลอน
 หนึ่งดังศุกร แลเท่าประมาณคืบเดียว
 เสียงดุจเสียงเหม้นป่งเปี้ยว
 เอียดเอียดเคียดเคียว แลร้องวิกัลป์ลักษณะ
 ตาแดงดุจกล่ำคร้านัก
 กิณปูเปนภักษ์ สถิตยักริมสมุทรีไท

ช่างซื้อตริบสมุทรตริบไพโร

พิการจันไร

หย่าพึงมาเลี้ยงในคาม

เมื่อจักกินหน้ารวกรรม

ดื่มอาไปปาม

แลกินด้วยปากปานโค

ช่างใดเสียงดุจเสียงโล-

ณพยัคโหม

เสียงแรดแลสำเนียงฟาน

ผิวได้แต่ครู่เดียวกาล

ดุจเพลิงกาลผลาญ

บ่ควรจะไว้โรงรมย์

ชอบปล่อยเสียป่าทุคม

หย่าพึงนิยม

เพนยานแลเลี้ยงขุนช้าง

ปาปคชลักษณ์นี้ทั้ง

มวญกล่าวโดยหวัง

ประสงค์ให้รู้โทษทัณฑ์

ย่อมเกิดแต่ตระกูลพวกพรรค

อัคนิพงศ์อัน

อุบาทว์อุบาทพมิดี

เสร็จแสดงปาปลักษณ์อัปรีย

แปดสิบทัตมี

ในศาสตร์กล่าวบรรยาย

ผสมสารศุกลักษณ์โดยหมาย

ปาปลักษณ์โดยร้าย

เพนหกจำพวกคนนา

ถ้วนร้อยเจดสิบคชา

โดยศาสตร์อันอา-

จารย์กล่าวก็เสร็จบริบูรณ์

บุรณาวาท คำฉันท์

กรุงเทพฯ

โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

พิมพ์ณะปิมเสง พ.ศ. ๒๔๖๐

บุรณาวาท คำฉันท์

(๑๔) ขอลถวายประณมนขประชุม	ขวลีสุเบญจรงค์
แต่บาทยุคลบทวาราง	คชินนทรทรงญาณ
อันซึ่งพระองค์กิจจัด	ปรปักษเบญจมาร
พ่ายแพ้พระเดชภินิหาร	ขณะพฤษภโศธิพลัน
หนึ่งข้าก็ยกอกระณม	นวลโลกุตรธรรม
พระปริยัติสุขุมอัน	คภีรภาพสาธ
หนึ่งข้าก็ยกอกระณม	อัฐสงฆสังวร
เป็นที่พำนักอดิศร	สัตว์โลกธาตตรี
หนึ่งข้าก็นบพระสวยม	ภวยศโมลี
เสด็จทรงอุศพาหนะมี	ฤทธิรุทรมहिมา
หนึ่งข้าก็นบบรมจักร	กฤษณราชกฤษฏา
ทรงครุฑพาหนะวรา	ฤทธิเรืองเรตไพยม
หนึ่งข้าก็นบพระกมลเศ	จตุรพักตรพิมลโอม
เสด็จหงสพาหนะก็โจอม	จรร่อนณะอัมพรา
หนึ่งข้าก็นบสหัสเนตร	ธิปไตยดิงษา
ไอรศดรีศิรเป็นพา-	หนะนาถพเนจร
หนึ่งข้าก็นบสหัสแสง	ศศิสองนิศาการ
ทรงรถเรียบอัศวจร	จรัลรอบพระเมรุ
หนึ่งข้าก็นบนิกรเทพ	สถิตทั่วทิศาผลู

ของจงเจริญญายศวตุ	นฤราศพาธา
หนึ่งข้ากั้นบวรบง-	กษบาทกษัตรา
ผู้เฉลิมอยุธยา	ยศโยคกรุงไกร
ของจนฤทุภักแลนฤโสภ	นฤโรคนฤภัย
สบรรพโทษแลจรรไร	จงบิราศไพยพาล
จักกล่าวนิพนธ์ประพตดิฉัน-	ทะแต่ตามอนูมาน
แสดงโดยอดีตนุदानาน	บุรโณวาทสุตตรา

(๑๖) เบื้องบรรพยังมีพระดา-
บสหนึ่งสมญา พระสังฆพรทโคดม
 สกิตเขาสุวรรณไพโรพนม
แทบสถานนิคม สุนาปรีนตคามา
 เว้นแคว้นกรุงเทพทวา-
รารัตมหา ดิลกลีดิไพบุลย์
 ปางสมเด็จพุฒาทงกูร
ทรงบุษบกยูร- ยาดรย้งห้องหาวผจง
 จากกรุงสาวดีกับสงฆ์
ทำร้อยหย่อนองค์ อติเรกประดับบริพา
 ล้วนทรงบุษบกพิมาน
มาโดยคัคคนันต์ เปนอนุกรมบวร

เพียงพญาเหมราชเหินจร
 ประดับด้วยนิกร หมู่หงส์ห้อมรเทศมา
 ตระบัดตนด้วยนุภาว
 พระพิชิตมา- ระอนุเคราะห์ห่มหาบุญ
 ให้คนแดนमारคอดุลย์
 เคยด้วยพุทธคุณ คัมภีร์รัตโนพัร
 แล้วโปรดพระสัจพรทดา-
 บสลุถึงอา- รียมรรคศิवालย์
 ครั้นพระสรรเพชญ์เสด็จไค
 โปรดสรรพโลไทย ก็ตรัสด้วยพุทธพจนา
 แก่พระสัจพรทเถรา
 ว่าพระศาสดา ประโยชน์จะโปรดเวไนย
 จงท่านสถิตเกิดหย่าไป
 เลยจงบเนาใน นิคมโปรดประชา
 สัจพรทรับพุทธฎีกา
 ก่อนแล้วจึงอา- ราชนะทูลทศพล
 ว่าพระจะเสด็จไปกล
 ไคเข้าเคยยล ที่นี้จะเปล่าเปลี่ยวใจ
 เคยสดับรธรรมอันไพ-
 เราะเริ่มนี้ไค จะอนุเคราะห์ห่มมี

เคยเควรวพทุกนาทึ
 นึจักอัญชลึ ลอองก็ล่งลึบตา
 ขอจงโปรดปราณีรา
 รอยพทุทบาทา ประดิษฐ์สถิตในสถาน
 หวังไว้อัฎวาทสักการ
 ทุกทิวาวาร บ่ยลพระองค์ต่างองค์
 สมเดจสุคตก็ทรง
 การุญโดยจง พระสัจพรวรทักดี
 จึ้งเหยียบบวรบาทมุนี
 ยังยอติศวี สุวรวณพรวยเจษฎา
 ด้วยบงกชบาทเบื่องขวา
 ลายลักษณะรา ทั้งร้อยแปดประการงาม
 เฉลิมโมลีโลกทั้งสาม
 ปรากฏในคาม นิคมบทฐรา
 (๑๑) ป้างป็นธเรศตรี- ศวรเสวยศวรรายา
 อยู่ยศมทา นครราชธานี
 ทราบกิจยุบลรอย พทุทบาทพระชินสีห์
 มีราชทัยทวิ กุศลมั่งผดุงการ
 รัตน์เปนมณฑป วรรัตโนฬาร
 เพียงไพยยันต์พิมาน อมรเทพกัญกัน

สฤษฏ์สรวมพระพุทบาท	มุนีนางจอมธรรม
ยังยอดศิขรบรร-	พตพิศโพรงพราย
ห้ายอดเยียมเมฆ	จรัสดวงวิเชียรนาย
ขวลิตนพวรรณราย	รยับโชติสุริยงค์
กึ่งกาบทหาบกาญ-	จนะมณีสดารหงส์
บราลียรรยง	ฉ้อฟ้าประอนครัน
มีบรรพจตุราช	วรพาดกระหนกพัน
เครือซ้อนสลักกัน	กะแห่นะแก้วกระหนกลาย
วาสุกรีกระหนาบชั้น	ก็ทงันทงาดหงาย
เศียรสัตวพรรณราย	รตะดาตรดมดี
กลีบเกล็ดกะขามาศ	ประดับดาดจรูญศรี
สลักรัตนรุจี	กระจำจจัดกระจิงบัง
ไบโพธิ์สุวรรณห้อย	รยบาย้อยบ่งรัง
ลมพัดกระดิงดัง	เสนาะศัพทอลเวง
เสียงดุจสังคีต	อันดิงดีดประโคมเพลง
เพียงเทพบรรเลง	รเรื่อยจับรบ่าถวย
พ่างพื้นที่ฐานบัมภ์	เปนครุฑอัคราฉาย
กุมพาสุกรีกราย	จะกระหับเผยอบิน
สิ่งห่อหุ้มอมดวง	วชิระช่วงมณีนิล
เทพประณมขนัดกิน-	นเรศพ่อนขอ่อนรำ

อสุรทมูลแบก	ตระบองบิดก็กำยำ
แยกเขี้ยวผงดทำ	ดุจมีมโนนา
ผนั่งดาดกระจกแจ่ม	ขวลิตกึ่งามเงา
กลแก้วผลึกเพรา	รลอกเลื่อนรลานไป
ซุ้มสี่ทวารา	รจเรขเรื่องไร
กาบพรหมสรไกร	กระหนาบเสาพเพราพราย
ตาบแต่มีณระกร้อย	ประดับพลอยมณีฉาย
เจดกลีบจงกลกลาย	ประทะนาคสดั่งดี
น่านันเขมิตบัน	ผจงบันเปนโกสิย์
ทรงไอยราตรี-	ศิริงามด้วยางอน
ข้อยกรกลึงตั้ง-	ขลังวาลบวร
แสงรัตนสุนทร	ประกายมาศเหมือนกัน
ไบบานทวารศ	รดับมุกต์ดูพรายพรรณ
เพียงพิษณุกรรมสรรค์	นิรมิตประดิษฐ์แปลง
แม่ลายแลบุตระหนาบ	ฉลุข่อขวาลแสง
เกี่ยวก่านกระหนกเพลง	พิศสัตว์ฉว้าง
คชสีห์สิงหราช	กินเรศเหมหงส์
องคตยศยง	หนุमानทยานกาย
สุครีพในเครือวัลย์	ก็ทรงขรรคชูฉาย
พาลีผู้เลิดชาย	ตระบะล้ากระบิลครัน

ฉลักมุกต์ทุกทวาร
 ล้วนแล้วด้วยเครือพร-
 พันในหิรัณย์ลาด
 ราบรอบพระบาท
 มณฑปเยาวในนั้น
 พวงกลิน์สุมาลี
 ดาริศอจกลับ
 ฉัตรขัณฑ์เขียรเรือง
 ดอกดวงผกาแก้ว
 จงกลพระบาท
 เฟื่องฟุ้งขจรกลืน
 ดุจทิพยพิमानสถาน
 ปรากฏการประกอบโคม
 แจ่มแจ้งทิววัน
 บันไดไศลลาด
 ษะเลิภังพานมี
 อาวาสพระลานเลียน
 มีรูปพระลัจพร-
 ผดุงไว้จะหวังแจ้ง
 คือองค์ดาบสอา-

อัธยาศัยเพี้ยนกัน
 ณรายพรายละลานตา
 กีสอาดอลังการ
 ทศพลวิมลมี
 คณะพรณมณีดี
 รย่าย้อยอร่ามเรือง
 วแววับมลังเมลิอง
 รุกขชาติบุชา
 สลับสีสุโขภา
 นพรัตน์กอบกาณณ์
 เสวคนธโอฬาร
 อุบลราชเทวัญ
 สว่างแสงเสมอจันทร์
 ประจักษ์รัตรี
 อรุณราชเจดศีร-
 พินพิมายประลัยกัลป์
 ดุจแว่นสุวรรณสรรค์
 ทดาสบรรพชา
 กิจโดยดำนานมา
 ราชนะรอยพระบาทางค์

เวหารอุโบสถ

รายโรงรั้งปราง

นำลานปรากการัน

ผู้เฝ้าทวาร

หน้ายื่นแสะยะโษษฐ์

หากเดชพระจอมจุม-

ก่อกอบเป็นอ่างแก้ว

ทอดท่าธาราสวรรค์

มาลาลเวงกลืน

หล่นลอยขยไลอธ

ลัมทมรมดาด

แก้วกรรณิกากา-

สายหยุดประยงค์แย้ม

โดยดอกกลาดวนสม

เบญมาตบุษบัน

อังกาบกุหลาบธาร

บุณนาคลออนวน

ขงไคยี่แข่งพรณ

พุดซ้อนสลักกลีบ

ซ่อนกลิ่นก็กลิ่นสา-

พระสตูปุตมามังค

อติเรขรจน

สถลมารครัตยา

อสุรสองกระบองกุม

ดุจโกรธประชาชุม

พลป้องกันตร์

กระหนาบเนินศิขรคัน

ประปริมใสจิ้งไขจร

รสฟุ้งทั้งศิขร

ตระหลบอบสุคนธา

ดุจลาดสุฟัตรา

รเกดกลิ่นกำจรม

ยี่สุนแซมสุกรมยม

สารภีพิกุลกาญจน์

มลิวัลย์พุดตานบาน

สุคนธเทศเทียมกัน

พุทธานติอัณฐัน

มลูสิกระดังงา

จำปาปืมมลิลา

หัลยี่วกลมเสบย

รวยเรื่อยจรงรีน	วายุพัดมารำเพย
บุบผาบุษบาเขย	พุทบาทบ่ขาดวัน
รูกษาชาติประทุมแดน	พระมณฑปประดิษฐ์สรรค์
ดั่งจิตรลดาวัน	วชิรดาสดาวาร
มีราชนิเวศน์	กษัตริย์เสด็จจรโมสรณ์
เกษมสรรพประชากร	สุขพันจะพิสดาร
แม้จะใคร่ไปนบพระ	พุทบาทอันไพศาล
ยลพระมณฑปสถาน	ที่ถกกลแก่โลกา
ประเลห์ไผยยนต์รัตน	พิมานอินทระเจษฎา
ดั่งดาวดั่งษา	สรวรค์สรรค์เสมอกัน
ลืมลลบรมทิน-	กรลืมลลแลจันทร
ลืมลลมหศวรรย์	พิภพราชมณฑล
สุดสุขสุดเกษม	นรนาถบดีตน
เหิมเหินกมลชน	อภิวันทนาการ
(๑๙) เขตแคว้นในวนเวศศิขรพิศาล	
แสนสุขถ้ำธาร	อเนก
แนวนนไศลศิขรินทรวารววิเวก	
สูงสุดลลิวเมฆ	ขร่งำ
คูหาเทวสระสนุกเลิดจรรจ์อำ-	
พนดั่งประดุกทำ	พิลึก

ถ้าธารสินธุเกษมกระแสนลคคึก
 ไหลลอคโคโครมครึก ฉะฉาน
 พรรณพฤษในพนเวศพนาดรตระการ
 ผลรสโอฬาร อรุษา
 สบสัสดจตุรบททวิบาทกคณนา
 สัตวแลสัตว์สเนหา แก่กัน
 เดชาด้วยวรพุทธบาทบรมสร-
 เพชญ์อุตมมหันต์ ธิคุณ
 กอบเกิดศิขรราวอรัณยิกอดุลย์
 แสนสุขฤพานปูน ประมาณ
 สำหรับราชฎการกษัตริย์ประพาสสุขสำราญ
 ถึงปิ่นมัสการ ปะชาด
 (๑๖) ป้างฤตุมิผคุณมาส
 องค์อิศวราช ปิ่นพิภพกรุงทวา
 ปราโมทเหตุยราชฯ
 จักเสด็จวันทา บรมบาททรงญาณ
 ดำริเสร็จเอื้อนโองการ
 สั่งเสนาิชาญ พริยรวดณรงค์พลัน
 จงจัดจตุรงคอนันต์
 อิกมหาสุวรรณ นาเวศพยุหยาตรา

จักจรัลัญชลีสักกา-

ระพุทธบาทา สติตสุวรรณศีขรี

มหรสพสมโภชไครี

มาลาอัคินี จงสรัพประดับกิกการ

อมาตยรับราชบรรหาร

สดุดีนฤบาล ตระบัดฉวัดไทรตรา

การสรัพกลับผยองผันมา

ทูลแด่มหา กษัตริย์เสราชบริบูรณ

ขออัญเชิญเสด็จจรเรสุร

อรุโณทยจำรูญ สกุนฤกษพยุหพล

(๑๔) ป้างปิ่นบรมนฤเบศ วรรณราชพิงกล

เสนางคจตุรพล พิริยสรัพประดับการ

เร่งมีกมลก็ปราโมท ไสรมนัสสไสศานต์

ครั้นสำเริงอรุณรวีวาร ยเยียมยอดยุคันธร

เสด็จสรงสุธารทิพยรส สุกคนธำजर

ภูษิตวิจิตรอลงกรณ์ วรรณธำมรง

ทองกรตระกองวรประดับ เพชรเรืองรย์บองค์

สังวาลวิไลบรมง- กุฎแก้วกุนทลพราย

เสด็จสรงก็ทรงพิชัยอา- วุธสรัพพณูสาย

สพักเสด็จเสด็จจรก็ผาย บทบาทยุกคลคลา

แสนสาวสุรางค์วรสนม	ก็ประดับดังดารา
แวดล้อมพระจันทร์ในอา-	กาศเรืองด้วยรังสี
เสดจดนฉนวนพระอรณพ	ขนานนาวะวาสุกรี
แตรคังข์ประโคมดุริยดนตรี	มหรทีกแลกาหล
เสดจทรงที่นึ่งสุวรรณา-	วะบุษบกไพยยนต์
เมลแมนพิมานอมรกก	ก็ประเทิดประทัตทาย
เครื่องสูงไสวเศวตฉัตร	อภิรมชุมสาย
กลดกลิ้งกรชิงรัตนพราย	มยุระฉัตรรัศจุญ
พัตโปกแลจ้ามรมณี	ธกรังกำบังสุริย์
ธงฉานฉวาววิบุล	กิริยาบที่ธงชัย
นาเวศสุวรรณวรประดับ	สร मुखเกรียงไกร
คู่เคียงกับจักษุพิมานชัย	รัตนเรืองสุธาธาร
นาวาขณัตถณะคชสีห์	สีหราชมกรกาญจน์
โตสิงห์กิเลนอัศวขนาน	ศกุนพัคตรเจษฎา
นอกนั้นก็จับวรฉลาก	เนาวสุรเสนา
แท่นแหบรมนรนา	ฉิบดินทร์เสดจจร
ไท่แท่นกระหิมศัพทสำเนียง	นี้สนั่นขลอร
พายทองกระทุมทวัชกร	ชลฟุ้งคือฝอยฝน
ฟองฟุมนทีธติรา	ก็รลอกกระฉอกชล
ธงเทียวธวัชกลคือกล	ศกุนร่อนรวีพอยม

ทวาราวดีพิลึกกลั่น	สนั่นบันคครั้นโครม
ไฟรฟ้าประชาชนก็โสม-	นัสโดยเสด็จไคล
เหราหมักจกักจกป่วน	ปมิตวนสถิตใน
สาครกระเจิงจรนุไฟ	พำนักรั้วยลทานธาร
เสด็จจนประทับท่าเจ้าสนุก	พระตำหนักอันโอฬาร
เกลิงอาสนราชสุขสาน-	ติภิรมยรมยา
ปราการประดุจศิขรกัน	สมุทรรันคัมภีรา
หว่างเขาอัศกรรมวินันตกา	คิณภูฏคุดาหงส์
ตารั้วรอบกลคือเขา	บริพัณกรรกง
รอบล้อมนิเวศน์วรคือวง-	กฎเกี่ยวพระเมรุมาศ
สรรพพณฑที่ประชาชนนิกร	วรมนตรีเกลื่อนกลาด
อีกอิงอุไมชวันะวาส	พนะพนมจะลุ่มทลาย
เรือจอดจรดก็บ่มีสำ	ดูคะคล้ากระแสดสาย
ภูกันพเพรียกจรจราย	ปมิตู๊ก็โจษจรร
เสพย์โภชนักระยาหารสำเร็จ	สุขรมยชมกัน
เปรมเปรจรจรจรัล	ก็กระเคียบทั้งแดนดง
สายัณห์แสงสุริยเสด็จ	จรคล้อยพระเมรุลง
ปักชาคณาการสู่ฟง	พนพฤษเพรียกรัง
จับจอมผกาอรประอึง	คคลิ่งคู่สิเนห์
ทวนหรรษกระสันสัตว์ประนัง	ศัพทร้องสำเนียงหวาน

ราตรีสดัดศัพทนิกร	นรราชทวยหาญ
เพื่อผลมหันตธาน	ประทุษจิตตกามา
แสงจันทร์จรัญเมฆจะแจ่ม	จรัสแอร่มณนะภา-
ภาคเรีองรยับริศมีดา-	รกพรายโทยมบน
น้ำค้างรำเพยประวายุพัด	ประมาณคือฝอยฝน
เย็นทั่วทั้งพื้นภูวดล	ขจ่าพวกพลากร
กวางทรายกระต่ายจรรก็เด่น	ประชมแสงศศธร
โลดเลมลบัดสุขแลจร	ณะเหล่าเหล่าพนาราม
โถงเงื่อมยุคันธรจะจวน	ประจุมัยย่ายาม
กตโกกิลาศกุนปาม	สุรศัพทอึงอล
(ร่าย) เสนาตระบัดตื่นตน	ตรวจเตรียมพลพยุหบาตร
เร่รุมพาศนายอัสว	เร่ร่นฉมัตตนายคเชนทร์
เร่รดับเกณฑนายรถ	เร่ร่นชนดนายพล
ศัพทโฆษาจลจรรจา	แก้งข้างม้าโคเกวียน
ลงฉวัดเฉวียนวาเรศ	แต่งสกนธ์เพศพลไกร
คชไสวอัสวา	โดยขบวรตราพยุหบาตร
เมื่อบ่ขาดมาวดี	ท่านนฤบดีผ่านเฝ้า
พอย่ำอรุณรุ่งเจ้า	แพ้วฟ้านวนโทยม
(๑๕) พลคช ๆ แรงโรม	โถมณรงค์คง อาวุธสรรพ
พลคช ๆ เรวรับ	จับอรินราชฟาด ขจัดจร

พลศษ ๑ ฤทธิรอน	ถอนเบญจลึงคร	เกลิงงา
พลศษ ๑ ตักดา	งานอนช้อยสอย	เอาดวงดาว
พลอศว ๑ ฉ่าฉาว	จบทุกแดนดาว	สยบสยอง
พลอศว ๑ ลำพอง	ทวนมาศลำยอง	จามรี
พลอศว ๑ ลำลี	ทรงกูณฑ์ดี	ดำเลิงสาย
พลอศว ๑ ผาดผาย	ทรงธนูสาย	ประทัด
พลรธ ๑ เฉวียนฉวัด	เรียบแปรกรัต	นารายณทรง
พลรธ ๑ ก้องกง	เวียนรเหตหงส์	คือกัณฑ์
พลรธ ๑ พรายพรรณ	สรรพประดับกาญจน์	มณีแสง
พลรธ ๑ คำแหง	ปรบักษ์แสง	สยบสยอน

(๑๖) ตรวจเตรียมเทียบแผนยากร

แพนด้าโตมร กุทัณฑ์ธนูหนั้หนา

ดาวเขนเสโลหปinya

ปืนไฟคนนา บรู๊กลี่สำเนียงนอง

ย่อมล้วนเกราะกรายลายทอง

เสือหมวกใหม่ครอง กระหนกกระหนาบแกมกัน

สรรพคุณตามาตยโฆษจรร

พร้อมพรังอนันต์ อเนกขัตติยะ

ครั้นเพลากษะเรืองควร

อัญเชิญอิศวร

(๑๑) ปางนั้นนฤปดิน-	ทรสุนทรนมหา
เร่งมีมโนปรา-	รภซึ่งเสด็จคน
เสด็จสรองสุธารทรง	พิณฐิตตระการกล
พาหุรัดกุนทล	มุกฏแก้วกรรณเจียกจร
เสร็จทรงพิชัยอา-	วุธสรีรประดับกร
ย่างเอื้องจรัลจร	วรวาทยกษัย
ทรงพระคชาธาร	ธรรมาภิมุขอิกร
ดุจดวงศัสสนา-	ยนิสิทไธรา
ประดับหมู่พิริยพล	โจษจลณะมรรคา
ล้ำแสนทศนยา	กรก้องกระเกริกไพโร
เสียงสารถีศรราช	นฤนาทวนาลัย
แตรงค์ขันธ์ประดิ่งใน	ศุภฤกษ์ดำนีรพล
(๑๔) ฝ่ายพญาคชาธารภิงค์	อยเรศมไหรณ
พิศไทนลโมมุขพิมล	เทียรย่อมประดับดาว
ผ่านพัทธรพัชแลร์ตคน	ชนกตันกระวินวาว
ช่องทางรบรัศมีพราว	พพรายรัตนาวา
ข้ายกรองตระพองพัทธรพนาศ	รจเรขโมรา
กำภูก็ห่มพุ่มพรณจา-	มริเพื่อยฟฟายงาม
ปรบกรรณกระหิมสรุส่ายมัน	จรแกว่งณะกลางสนาม
เสนาพลากรดั่งคาม	พิศเพียงเอราวัน

ประดับด้วยเสวตบวรฉัตร	อภิรุมชุมสัน
จามรแลบังแสงรวีวรรณ	พัดใบกรบายลม
กลดกลิ้งกระซิงมยุรฉัตร	จรรณูแสงจรัสสม
ธงทวนฟ่ายจามรวิรมย์	ดุจกวัจจะไกวไผยม
แวงแซงจัดลึงคบทบา-	ทะคะนทรชุกโครม
หม้องกลองประลองศัพทประโคม	จะแจ้วปี่ขวานา
คชดั่งประดั่งอริคเมย	คชกรมก็เสียดล่า
พังคาแลแทรกกรีณีน่า	ที่นึ่งรัตนพุดตาลทอง
เบื่องหลังคเชนทร์บรมวงศ์	ขัตติโยรสสมพอง
โดยเสด็จจุฬาธรณินอง	รถเรียบประเทียบจร
รถอัคราสุดสุรสนม	วรรูปคืออัปสร
เยียมยัมพพริ้มพักตรบวร	ทิวีสูตมาศผจง
กล่นเกลื่อนอรันยรดยา	ธูลีกระหลบทั้งไพรพง
เสียงसारแลอศวก้องกง	รถลั่นสนั่นพนม
แซ่เสียงพลาพลนิกร	กีสท่อนสเทือนรตม
สบสัสดินจิตตรม	ปลาตเล่นขจัดขจาย
เรไรแลวานรขนิ	พเพรียกร้องสำเียนทาย
เสด็จฉลาพลาพลนิกาย	ดลราชวังสถาน
หยุดยั้งพยุหัจจุรง-	คะสำเริงหฤทัยลาญ
ตรวจเตรียมมหันตสรรพการ	สมโภชพุททบาทา

(๒๑) ป้างนั้นสมเด็จกษัตรา	ศุภจิตรวรา
เสด็จสงสา-	คเรศพลัน
เสด็จทรงอาภรณ์พราयพรรณ	ภูธรจรรจรัส
มากระทำอัญ-	ชลิตวา
ทักษิณพุทธบาทศาสดา	ถวายเป็นพินทุษปมา-
ลี่ยสุคนธธา-	ระกำจร
อิกภูษิตสรพาวรณ์	เบญจราชกกุธธร
ถอดถวาศร	ภิรมย์ยัง
เสด็จสดับธรรมเทศนัง	ดุริยางคจำเรียงสัง-
คิตประนังดัง	ประคองถวาย
ครั้นเสร็จอภิวันต์เสด็จปราย	หิรัญย์สุวรรณหลาย
ทรัพย์แจกจ่าย	คณานันต์
ทานแก้พณิพกสรวรรพ์	บรมหริรักษจรร-
โลงลีลาผัน	ประเวศวัง
(๑๑) บัดการมโหฬสพ	อภีให้ ขึ้นประนัง
กลองโชนตโพนดัง	ก็ตั้งตระดำนีรครู
ฤษีเสมอลา	กระบิลพาลสองสุ
เศวตรานิลาดู	ลับประยุทพินธนา
ตระบัดแสบกไฟปะ	จิตราสูรอรุรา
ถวายเป็นอภิวาท	อมเรศเฉลิมจาร

ลครก็พอร้อง	สุรศัพทกรับชาน
ฉับฉ่ำที่ตำนาน	อนิรุทธกินรี
ฝ่ายพื่อนลครใน	บริรักษ์จักรกรี
โรงริมคิริมี	กลกลับบ่แลขาย
ล้วนสรรค์ศกรรจนา	อรอ่อนลอออายุ
ใครยลพบหายากวาย	จิตตจงบเมอฝัน
ร้องเร่ร่อนเด่นโดย	บุษบาตุนาหงัน
ภรรตพาคุหาบร-	พดรวมรติโลม
ฝ่ายหุ่นก็ฮึกโให้	ศัพทล้ำวระไหมโครม
ชูเชิดพระโคโคม	ทวิษพรหมณรรงค์
เริ่มเรื่องพระชัยทัต	จรเสด็จพนาพง
ลอบล้อมมฤคยง	อสุรท้าวภูเวรแปลง
มวงครุ่มคณาชาย	กลเพศพึงแสง
ทับทรวงสอิ่งแผง	ก็ตะกุดตะโกคำ
เทริดใส่บ่ใครยล	ก็กลนลลานท่า
กุมแซ่ทวารำ	ศัพทร้องดำนีรวงศ์
บัดเบื้อนรเบงแต่ง	กลกายประดุจมวง-
ครุ่มเทริดบ่สมทรง	กรกุ่มอนุเมียง
ย่องยิงมยุรมรณ	ก็อ่อนกรเวยเอียง
ลูกคู่ก็แตกเสียง	โกลพ้อดระหลบเวียน

นางรำรำบำบร-

พิศเล่นแต่พาเหียร

เทพทองคนองเฮ

ได้ตอบก็ไปควร

โขนหนังระดับห้อง

รำเล่นบ่เป็นฉัน

เหล่าหกคเมนเมิล

ยกบาทกลับแปร

ไต่ลวดแลกลุ่มทาง

เล่นเล่นบ่อาทร

แนบนิทรลวดแลบ

ห้อยหั้นคือคางคาว

รำแพนฟพ็อนหัสต

ปลายไม้ประดุกแมน

ลอดบ่วงทลวงถลัน

ประดุกอุรคา

พวงนิทรหอกดาพ

ครกวางณะกลางกาย

มวยปล้ำกระบองดี

หยุดยกก็รางวัน

พะก็พ็อนบ่ข้าเนียร

บมีล้ำจะสำรวล

ชนเปรสดับสรวล

ปะพระถ้อยแสงกรรณ

รทาหุ่นแลร้ามัญ

ที่จะสุนทราแล

จรวลลลานแด

เศียรลงก็เสียวสยอน

มยุรย่างพเนจร

ดุจเหาะจะเหินหา

กักระแหบที่ทวนดคราว

ชนเสียวแสงแทน

กียืนหยัทรโยนแปลน

มารังสรรคโคภา

บมีทันจะพริบตา

อันเลื้อยลอลดดาตาย

พิศปลาบชีวาวาย

ประนังสากระบ้ายัน

ประเตะต้อยตระลุ่มกัน

ชนะปุนบำเหน็ดนอง

ล้วนสรรพกลั่นเกลี้ยง	มาสมโภชสมพอง
สุดซึ่งเสนอสนอง	จะนิพนธรำพัน
เบื้องพระสุริเยน	เสนีประณมคัล
สามคาบก็ขึ้นกัล-	ปะพฤษไปรยทาน

(๒๘) เมื่อนั้นประชา

ราชฎาโยธา	พณิพกทวยหาญ
สิ้นทั้งปักขปวง	มารับราชทาน
ตบหัสตจัดจาดาน	ชนช่วงชิงกัน

เบียดเสียดสับสน

ชายหญิงโจษจล	รวรับหิรัณย์
ล้มลุกคลุกคลาน	ดินเด้าไถยัน
จุดชักพวงพรรค	ได้แล้วครรไล

ซื่อหากระยาหาร

เสพสุขสำราญ	โอ้อ่าคลาไคล
อุปเทียมนุปผา	คันธามาลย์
จรพระลานใน	นบพทุธบาทา

เปนเวรอภิวาท

ชายหญิงบ่อาจ	ลุ่มเล่าทวารา
สำเร็จสำราญ	สุชีปรีดา
ทั่วทั้งประชา	ชีพราหมณสงฆ์

(๑๖) ครั้นพระสุริยเสด็จจัสตง
 เลี้ยวลับเมรุลง ขรอุ้มขรอำอำพร
 บัดหนึ่งตั้งให้กำธร
 สองพระทรงศร ฉลักเฉลิมเจิมจอง
 เทียนติดปลายศรศรสอง
 พากย์เพี้ยเสียงกลอง ก็ทุ่มตะโพนท้าวทาย
 สามตระอภิวันท์บรรยาย
 ชูเชิดพระนารายณ์ นรินทรเริ่มอนุวัน
 บัดผาลาสองสองขยัน
 ปล่อยวานรพัน- ธนาภิเษกเดี่ยวจร
 ถวายโคบุตรปให้มรณ์
 ปละปล่อยวานร นิवासสถานเก่าคง
 เริ่มเรื่องไมยราพฤทธิรงค์
 สกดอุ้มองค์ นเรศตนบาดาล
 ป้างนั้นสมเด็จมหิบาล
 เสด็จด้วยบริพาธ ลีลาดเลียบเหลี่ยมผา
 จุดเพี้ยยมาศแจ่มดวงผกา
 ถวายพุทธบาทาทา ตระบัดรทาทุ่มเพลิง
 โป่งปิบปิบเสียงศัพท์ถึง
 ดุจพยัคฆ์ร้องเรึง แลเสียงมฤคกวางฟาน

ตรวจตรวยพวยพุ่งคั่นนาคันต์

นกบินบินปาน

ศกุนร่อนรักรัง

ไธดื้อหรือดุดก่าลัง

พะพักตรชนพัง

พินาศโลหิตสลาย

กัณฑ์ตันตจุลฉาย

ข้อม่วงร่วงราย

ฝอยทองรเดือกนารทา

พลุจิ้นศัพท์ก้องไกลา

แจ่มดวงในอา-

กาตเรืองข่วงดั่งดาว

เพลิงพยัคฆ์ลากหางสำทาว

เล่นลุยขนฉาว

ปะทัดปะทะคนขยัน

เพลิงสินธพปะเทหัน

พเนียงสนั่นครัน

อุทโฆษะโชติข่วงงาม

เพลิงโคควายวิ่งไวสนาม

มีนายติดตาม

กรกุ่มประดักหักแทง

เพลิงฟ้อมพิสดารดูแสดง

หลากหลายเปลี่ยนแปลง

ประสาทสดโคมคน

มีมังกรล่อแก้วกล

เล่นไล่เวียนวน

วิจิตรล้ำรำพัน

จรัสแจ่มเพี้ยรุ่งเรืองพรรณ

นวนคือนวนจัน-

ทรแจ่มหน้าขนานวน

มโหรีสพสมโภชประมวญ

ครบเจดวันควร	สนุกแลสุขสปรพรพ์
(๑๑) เสรจการสมโภช	บรมไทเสด็จพลัน
คลายพยุหใจษจรร	จรรฆมพนมพนา
ห้วยเหวศิขรบรร-	พตเลิศสมญา
ถ้าธรรธราธา-	ระแกว้งค์หาบรร
โตรกตรอกขงอกเงื่อม	ขง่อนซ้อนสลับกัน
ลดเลี้ยวไศลพรณ	พิลึกล้วนศิลาลาย
เปลวปล่องขของคู	กระพุ่มพรุพพรอยพราย
หยัดเย็นกระแสดสาย	ชลใสสะอาดดี
เสด็จมพนาดร	วรพฤกษศาชี
รวรังกระสังมี	ผลตกประดู่แดง
ชาเลี้ยงแลเหียงหัน	พชิงขันกระชุมแสง
จวงจันทนจิกแจง	ตระขบข่อยมะค่าคาง
พลวงพลองมะต้องแต้ว	แลมตุ้มมตาดทราง
เกดแก้วรำไยยาง	พยอมมยุรโยงไพร
อ้อยช้างแลช้างน้ำว	แลกระเข้าสีดาไพร
หูกวางแลกร่างไกร	มเกลือกกล้ากระลำภ้อ
คุยเคียมตเคียนขลาย	แลอย่างชายเสม็ดสมอ
ปริงปรงประยงค์ยอ	มดุกเดือกระโดนโกรน

สนสั๊กมกั๊กมกอก

เหลาหลกขอินโอน

คนธามคำแค

เลบนางขานางนอง

เต่าร้างภูมเรียงรัก

พรรณพฤษภวัตรไบ

หอมหวานประอวนกลิ่น

ราชาคณานาง

เสดจขมคณานก

โกกิลขมึ้นนวน

ไก่อฟ้าพญาล่อ

ขุนแผนกระเวนวาน

خابเขากระหาคุ่ม

เงือกงั่วกระลึงลง

สร้อยรำพญาเสวย

ภูรโตกขิงโกโพลง

ยางกรอกกับดอกบัว

แขกเต้าดูเหว่าสา-

กาสั๊กแลสัตวา

จินใจกระจาบเวียน

แลตระแบกตะบากโยน

ประกระทุ้มกระดินทอง

มั่งว้แรงรับครอง

มฝ่อแฟบมเฟื่องไฟ

ดุสลั๊กสลมไพร

รบุข่อผกาทาง

รสรินณะริมทาง

กีนิยมภิรมย์ยวน

ดุจผกหฤทัยหวาน

หัลสนัยรั้งนาน

กรวิกแขวกขวาน

รวังไพรกระเนียง

อิลุ่มตรุมตระลอนฟาง

กละเมาะเค้าแมวมอง

ติวิตวิ้งแลคลั่งโคลง

กุลาไท่แลโกญจา

ตระเตนตัวแลคับคา

ริกาแก้วรอดเกรียน

มยุเรศดินเทียน

ปานป่วนแลเบญจวรรณ

กมลสมบัณฑิต-	ยะประหิตอัญชัน
เค้ากู่คับแคพรณ	พิราพรำคครวญคราง
เรไรรื้อร้อง	จักรจันสนั่นกลาง
วนะเวศประหนึ่งนาง	ดุริยขับจำเรียงถวาย
ชมหมุ่มฤคกา-	สรสรีพเหล่าหลาย
พาลพยัคฆกวางทราย	จรเตร็ดณะโตรกเตริน
โคเพลาะลเลาะเลม	ลบัดันตวนแนวนิร
ถึกเทียวกระทิงเคิร	วนะเวศโคลงคลอน
เม่นหมี่ขนิโหน	จรโจนในดงดอน
จิ้งจอกกระหลอกหลอน	ชมดรสสุคนธธาร
ลม้งรมาดผาด	สุรศัพทเพลงดाल
เยี่ยงผารเหตหาญ	ณะห้วยเหวคุหาญ
กระต่ายเต็นกระตุ่นขุด	สุกรดุคคณะดานดง
พาดแพนกระจงลง	ชลแซ่กรรหายแรง
แรดร้ายฤดูจำ	ศิลสู่ที่ปลักแปลง
พรานไพรสมัถแทง	ทลลัมสดวกตาย
ชมหมุ่มกรินิ	ศุภลักษณ์หลากหลาย
โหนทอกพินายพลาย	เอกทันต์ปทุมทันต์
โคบุตรชมลบ	จรครบกระจอกจรัล
รายเรียงสกอกัน	จรจบจรอกหา

ลูกน้อยนะแนบนม	ก็กระดุกชีรา
โคดเพรียวพเพรียกอ-	รัณยเวศเมื่อสายันท์
(๑๖) ขมพรรณนงไม้สบรรพ์	
สบสัต์วอนันต์	อเนกตรูตราไตร
เสดจขมท้อธารอำไพ	
เย็นฉ่ำลไล	ลเลื่อมวาลูกาพราย
มีหมุ่มตสยามากมาย	
จวิจรวาม่านลาย	แลจรเข้าเเรร
เทพาพาช้างเหยียบมา	
คางเบือนเบือนหา	ก็ชวนแก้มข้าสู่หมอม
กระกรับแฝงฝังรังรอ	
กรายว้ายเวียนตอ	ตเพียนตพบายไไพ
ดาบลาวอ้าวอกเสื่อโคล	
เนื้ออ่อนอ่อนใจ	ประณมนำเงินมี
แมวม้าพาเทโพลี	
จัมพันกุมภีร์	ก็พาอ้ายต้องต่วนตาม
กระแทะแท้อ้อมหลังสนาม	
อิทุกคูกคาม	มาสู่ปลากดกฏหมาย
ทมางหมางใจไหลหลาย	
สร้อยข้าชีวสวาย	ขลาดวิวาทข่มแขยง

ขโดต้องท้องพลุกดุแก
 ข่อนข่อนชวนแขวง เหนพวกรกระดีดีใจ
 นานาแน่นน้ำเลมไคล
 ผุดว้ายเวียนไว บรู้กล้ำสังขยา
 เสดจลงสรงสินธุธารา
 แสนสรพสุดา ประดับดุจกนิรี
 เล่นไล่ในสาคเรศศรี
 ไสศุทวารี วรากุสมภ์เสาวคนธ์
 โคมุทบุษบาอุบล
 บุษบันจกกล- นีสพรั่งเกสร
 เกสรจรัสแสงทิดกร
 เรณูไชขจร ภมรก็กลั้วรสม
 ต่างนางว้ายเวียนเดดดม
 สาวสรรค์สนม สนุกแลสุขทฤทธระ
 เสรจสรงพอสุริยสายันท์
 เสดจจากธารทัน ทุเรศประเวศวังสถาน
 แต่จระประพาสถ้ำธาร
 ราชฎาสำราญ สำเร็จจะลาธานี
 (๑๔) ป่างนั้นสมเดจนฤบดี- ทรป็นธเรศตรี
 พร้อมด้วยขัตติยศรี สุริยวงศ์สนมใน

โอะโอะอาตมจักนิราดบรมบาท
 เคยนบอภิวาท ทุกวัน
 ไฉ้แสนสนุกมณฑปประดู่วิษณฺ์
 ดาวดึงษาสวรรค์ บดินทร์
 ไฉ้แสนเกษมพนเวศศิขรแลสินธุ์
 ธารไทรรีนริน สுகนธ์
 อ้าอ้าสรรพสนุกนิรทุกข์นิรันดร์
 แต่นี้จะวายยล ยเยียบ
 อ้าอ้าปานฉนี้ส่งดศัพทเสงียบ
 วังเวงวิเวกเยียบ พนानต์
 โหยหวนหาพุทบาทชินวรญาณ
 ทุมทรวงกันแสงสาร พิลัย
 แะเสียงศัลย์สมรศัพทเรไร
 แจ้วแจ้วสนั่นใน อรัณย์
 แสนโคกจรศิริทวารศหิมวันต์
 พันเพศจะรำพัน คณนา
 เสดจโดยด่านพนเวศแลสินธุมารคา
 ดนกรุงทวารา ภิรมย์
 เดชะรำพันนิพนธ์บรูโนวาทสุตรสมฤทธิ
 พรประสิทธิคม พิมล

(๑๒) วรรณพประสิทธิ์	วรฤทธิจล
วรรณนิพนธ์	พิรภาพจงปรา-
กวีในธรนิศ	วรสิทธิเมธา
นิรทุกข์นิรา	นิรโรคแลภัย
วรรณสวัสดิ์	ศุภสุนทรครรไล
ดนอาตมจงไฟ-	บุญภาคยนิรันด
มรณังคจงเสวย	สุขสวัสดิสรรรค์
ผลเดชจงพลัน	นิตินิรพาด

จบกลอนพระนาคแกลัง	เกลาบท
รังกล่าวกลอนวรพจน์	เรียบร้อย
คือทิพยสุธารส	สรงโศรจ ใจนา
ฟังเร่งเสนาะเพราะถ้อย	ถีด่วนทุกคำ

จบ	เสร็จจกัวาทไหว้	สักการ
บุ	รโณวาทพิสดาร	สูตรแจ้ง
ริ	ร่ำสรเสริญสาร	ฉันทภาค
บุรณ	เสร็จสำเร็จแกลัง	กล่าวไว้เปนเฉลิม

จบ	เสร็จมหานาคเจ้า	นิพนธ์
บุ	รโณวาทสูตรจน	จบแล้ว
ริ	เริ่มเสริมनुสนธิ	ประดิษฐ์ต่อ
บุรณ	ตั้งพวงมาลัยแก้ว	เรียบร้อยดูงาม

รามเกียรติ์ คำพากษ์

ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ

โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง

พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๑

คำพากย์รวมเกียรติ พากย์สามตระ ความที่ ๑

- ๑๖ ข้าไหว้พระเสร็จเรื่องฤทธา ทศรตมหา
เป็นเจ้าสำหรับพระธรณี
- ๑ ไหว้บาทวรรณารัจกรี ในพื้นปักพี
ผู้ใดจะเปรียบปานขุน
- ๑ ชาวพ่อไพร่ฟ้าหน้าขุน เล็งแลใครจะขุน
ทุกท้าวพระยาย่อมรักษา ฯ
- ๑๑ มีเมียคนหนึ่งเล่า เมื่อจะขึ้นเผ่าย่อมเล่าลา
เลื่องๆแต่ก่อนมา เสร็จแล้วจะไหว้ครูเรียน ฯ
- ๑ ครูข้าบ่ายหน้าเข้าจับเอาบังเหียน แต่ลั่นคงกะเรียน
ก็จับระบำอยู่เปนนง
- ๑ อุ้มครกยกสากวางลง เอาถีบศรกง
ปากก็คาบเอาถ่านเพลิงแดง
- ๑๑ เบื้องท้าวเธอเหยียบดาบ ปากก็คาบเอาคมแวง
มีดตริกระบี่แทง พระแสงเอาไส้ออกเรียราย
- ๑๑ บัดใจท้าวจะแผลงให้ล้มตาย อาเภทกลับกลาย
ก็กลายเป็นพลของท้าวไท

- ๑๑ ยกบุญยอคุณพระวิไลย พินพาทยปางโนน
เสร็จแล้วจะไหว้ท้าวลา
- ๑๒ ท้าวเธอยกหัตถ์ขึ้นวิทยา จึงจะเริ่มให้หา
เอาหนึ่งพระโคมาตัดแปลง
- ๑๓ จำหลักรูปพระรามมา นางสีดาเข้าเฝ้าแฝง
พระลักษณผู้ทรงแรง จะเริ่มเล่นให้อุ่นวัน
- ๑๔ เบื้องซ้ายซ้ายจะไหว้ทศกรรฐ์ เบื้องขวาอภิวันท์
สมเด็จพระรามจักรี

๑ ทวย ๑ ๑

- ๑๕ โอมฤทธิพิภพเดโชไชย เดชพระเลิศไกร
ประสิทธิพรมงคล
- ๑๖ ศรีศรีสวัสดิ์อำพน สุขเกษมสถาผล
ขอเกิดสวัสดิมีไชย
- ๑๗ ข้าไหว้คุณพระพุทธสบไสย โปรดสัตว์อสงไขย
ให้ลุถึงห้องพระนฤพาน
- ๑๘ ข้าไหว้พระอนิรุทธเริ่มการ ปึงป่าท่าธาร
ทุกห้วยละเมาะเสาะเขา
- ๑๙ ข้าไหว้เทพอยู่ในน้ำ ทุกเดือนดำแลลำเนา
ไหว้ครูประสิทธิเรา ครูผู้เฝ้าสถิตยเสถียร

- ๑๖ ข้าจะขอเล่นเรื่องรามเกียรติ์ สอนวาดฉลาดเขียน
สอนเรียนฉลุฉลากลั่น
๑๗ พากย์พลส่งเสียงให้ล้ำเลิศ ทุกคนขีดให้พิสดร
เล่นล้วนแต่ชาวเรา ให้สรรเสริญเยินยอ
๑๘ ตัดไม้มาสีล่า ปักทำขึ้นเปนจ้อ
สีมุมแดงยอ กลางก็ติดด้วยผ้าขาว
๑๙ วาดรูปพระอิศวรรายดาว เทียบรถนนกลางหา
อาทิตยก็เลื่อนอยู่เห็นแสง
๒๐ ลงการากษส้าแดง อยู่ทอหยากล้ำแขง
จะเล่นให้ท่านทั้งหลายดู
๒๑ ไชยศรีโขนทวาร เบิกบานประตุ
ข้องกลองตะโพนครุ ดูเล่นให้สุขสำราญ
๒๒ หนึ่งเราไข่ขั้วข้าสามาญ เล่นมาแต่ก่อนกาล
บ่ห่อนจะมีใครไยไผ
๒๓ ขอกันสารพัด อุบาทว์เสนียดแลจัญไร
ไว้แก่ผู้ไยไผ ดิหนังสือว่าบ่มีงาม
๒๔ ข้าขอบคุณพระลักษณพระราม เทพเจ้าผู้ทรงนาม
สถิตย์อยู่ทั่วทุกตัวหน้

- ๑๑ สำเร็จสนธยานนท์สำแดง เขียนแล้วดัดแปลง
เป็นเกียรติยศพระราม
- ๑๒ เอาหน้พระโคมาจำหลัก ให้เห็นประจักษ์อยู่กับตา
เชิญท่านทั้งหลายมา ชมแต่รูปเงาแทน
- ๑๓ งามเกลี้ยงเพียงจกท้าวแหวน ท่านผู้เฒ่าท่านกล่าวแทน
ว่าหน้นี้เกิดสภาพ
- ๑๔ อุปเทห์ท่านบอกให้ ครูผู้ใหญ่ย่อมสั่งสอน
ขอเดชพระภุชเรศ อย่าให้พ่ายแพ้จะอดสู
- ๑๕ ที่ใครแพ้ก็ว่าแพ้ อย่าท้อแท้ทำอ่อนหู
ใครชนะเอาเป็นครู หาท่านผู้รู้มาให้หน้
- ๑๖ เร่งเร็วเกิดนายได้ เอาเพลิงใส่เข้าหน้หลัง
ส่องแสงอย่าให้บัง จะเล่นให้ท่านทั้งหลายดู

๖ ทวย ๓ ๖

เบิกหน้าพระ ความที่ ๒ (มีฉบับแต่ทวยเดียว)

- ๑๗ ข้าไหว้พระบรมอิศรา อิศวรสมญา
ในไสยเวทเวทาค์

๑ ข้าไห้พระนารายณ์เริ่มปาง ประถมปฤษฎางค์

เหนืออาศน์ภูงค์นาคา

๑ ข้าไห้จัตุรภักตร์พรหมา เสด็จยงมหา

สุวรรณหงษ์ครรไล

๑ นบบาทิรราชหัสโนย เสด็จทรงองค์ไอ

ยเรศเอราวรรณ

๑ ไหว้ครูไวยวิศนุกรรม ไหว้เทพเทวัญ

ไหว้ท้าวผู้ทรงธรรณี

๑ อยู่ทวยาดาวรเปรมปรีดี ทุกข์ไภยไม่มี

สนุกนิมนเมืองสวรรค

๑ เครื่องเล่นโขนละครหุ่นประชัน เติดยุกกลางวัน

ด้วยเครื่องวิจิตรแต่งกาย

๑ ราตรีรัศมีเพลิงพราย หนึ่งงามลวดลาย

กระหนกกระหนาบภาพหาญ

๑ เป็นที่ประชาชนขึ้นบาน ทอดทัศนาการ

สำราญสำรวลปรีดา

๑ ครันได้ศุภฤกษ์เวลา สนธยศสุริยา

พิไชยฤกษ์เบิกบน

๑ เบิกโขนเบิกทวารโดยกล แต่งตั้งก้านน

บายศรีทั้งสองซ้ายขวา

- ๑ บัดพลีพลีกรรมเทวา ขออัญเชิญมา
รับเครื่องสังเวยกวันท์
- ๑ จึ่งจตุรูปเทียนดับพลัน จบเคียรโบกควัน
แล้วเจิมซึ่งปลายศรไชย
- ๑ พลให้ขานให้ห้วนไหว ปี่แจ้วจับใจ
ตะโพนแลกลองฆ้องขาน
- ๑ คนพากย์คนเชิดชำนาญ ขำนิในการ
จะเล่นให้เป็นขวัญตา

ฯ ทวยที่ ๑, ๑๕ เพี้ย ฯ

เบิกนำพระ พากย์สามตระ ความที่ ๓

- ๑๖ ข้าไหว้พระบาทสามองค์ อิศวรผู้ทรง
อุศุภราชฤทธอรอน
- ๑ ข้าไหว้พระนารายณ์สี่กร ทรงครุฑเขจร
ประจัญอรินเรื่องณรงค์
- ๑ ข้าไหว้จตุรภักตร์ผู้ทรง มหาสุวรรณหงษ์
มหิทธิฤทธิญาณาม
- ๑ สามองค์ทรงภพทั้งสาม สามโลกเข็ดขาม
ขยดขยาดภษาขจร

- ๑ เรื่องเดชเรื่องเวทเรื่องพร ปราบฟ้าดินดอน
พระเดชก็จบจักรวาล
- ๑ ไหว้พรหมบรมราชอาจารย์ สาสารพันการ
เครื่องเล่นในโลกโลกา
- ๑ กลางวันไขนลครโสภา หุ่นเห็นแจ่มตา
ประดับด้วยเครื่องเรื่องไร
- ๑ ราตรีอัคคีแจ่มใส หนึ่งส่องแสงไฟ
จึงเห็นวิจิตรลวดลาย
- ๑ หวังประสาทราชฎาทรงหลาย ชมชื่นสบาย
สมบูรณ์พิพัฒน์สถาพร
- ๑ เร่งเร็วเอาเทียนติดปลายศร อ่านเวทขอพร
ศรีศรีสวัสดิสมพอง
- ๑ พลให้ขานโห่ทั้งผอง พิณพาทย์ตะโพนกลอง
ดูเล่นให้สุขสำราญ

ฯ ทวย ๑ ฯ

- ๑ ข้าไหว้ฤๅษีทรงญาณ ยิ่งยวดชำนาญ
ในไสยเวทมนตรา
- ๑ ไหว้เทพอยู่ในน้ำ ทุกเดือนถ้าหิมวา
อารักษ์รักษาสา คเรศอันภักกลลลน

- ๑๖ ข้าไหว้ไทเทพทุกสถาน หนึ่งข้ามัสการ
 บงกชบาทกระษัตรา
- ๑๗ ขอแถลงแจ้งเรื่องไทรดา ปางพระจักรา
 นเรศร์คือองค์อวตาร
- ๑๘ นน่อท้าวทศรถไชยชาญ สุริยวงษ์อัมบาล
 เปนเจ้าพิภพอุทธยา
- ๑๙ ทรงนามราเมศเชษฐา พระลักษณอนุชา
 ธิราชเฮอร์่วมบิตุรงค์
- ๒๐ ฝ่ายพระลักษมีโถมยง วายุกุลในวงษ์
 อสุเรศอันเรื่องฤทธิรอน
- ๒๑ ทรงนามสีดาดวงสมร เสมอโฉมอัศร
 มาแสรังสังหารอสุรา
- ๒๒ นายช่างผู้ช่างรจนา เอาหน้พระโคมา
 วาตรูปจำหลักลวดลาย
- ๒๓ เปนพระจักรรัตนแก้วแพรวพราย สีดาดวงสาย
 สวัสดิยอดกระสัตรี
- ๒๔ วาตรูปสุริวงษ์ภูมิ ในอุทธยาศรี
 แลไทยเกษกรุงไกร
- ๒๕ วาตรูปวานรเรื่องไชย ต่างเรื่องฤทธิไกร
 ขยับจะล้างไพริน

๑ ต่างต่างเหาะโหยโหยบิน ดำด้นแดนดิน
ก็ได้สดวกโดยดาย

๑ เพียงพลิกพิลพคว่าดินทราย ถีบถอนเขาทลาย
ด้วยฤทธิ์รูปภาพพืชม

ฯ ทวย ๒ ๖

๑ ข้าให้วัจตุรภักตร์พงษ์พรหม ผ่านภพอุดม
สมบัติดิเรกสงกา

๑ เปนวงษ์ราพร้ายฤชยา ล้วนทรงศักดิ์ดา
นุภาพจบราบแดนไตร

๑ เรื่องฤทธิพิธิสไบสมย คทาธรรไชย
หอกแก้วประสิทธิ์วิทยา

๑ เหาะเหินเดินโดยเมฆา บิดเป็นนกายา
ก็ได้ด้วยเวทไชยชาญ

๑ นายช่างสลักรูปขุนมาร ทั้งพลทวยหาญ
ล้วนเทียมกำแหงแรงรณ

๑ กระหนกกระหนาบคาบเครือสร้อยสน แร่ร้องแกมกล
กระจำงกระจัดชั่ววาลย์

๑ สองฝ่ายมุนุษย์หมู่มาร ล้วนเทพไชยชาญ
สถิตย์อยู่ทั่วตัวหนัง

- ๑ ผ่าขวาวบางกังกั้นกำบัง สมมุติเรียกจอหนัง
จึงสอดซึ่งแสงเงางาม
- ๑ เบื้องขวาข้าจะไหว้พระราม เบื้องซ้ายทรงนาม
เป็นเจ้าอสุรคักดา
- ๑ ข้าขอพระเดชเดชา ทั้งสองจงมา
ช่วยกันเสนียดจัญไร
- ๑ ศรีศรีสวัสดิ์มีไชย เล่นแหล่งสถานใด
ขอลากล้าโดยหวัง
- ๑ ท่านทั้งหลายดาตาดูฟัง คำพากย์ตัวหนึ่ง
จงเห็นประจักษ์แจ้งการ
- ๑ ผู้พากย์พากย์เสนาะเสียงหวาน ผู้ขีดขีดขำนาญ
ขำนิให้หนังแจ่มจอ
- ๑ แม้นดีสรรเสริญเยรยอ ขว้ออย่าสอพลอ
จงติให้ต้องคำแสดง
- ๑ เร่งไล่เพลิงให้เห็นแสง สองท้าวเธอจะแผลง
พระเดชให้ดูเต็มตา ฯ

คำพากย์สามตระ แต่งทีหลังอีกความที่ ๔

- ๑๖
 ๑ ศรีศรีสิทธิไชยเดชา เดชะพระมหา
 ประไลยโกฏญาณี
- ๑ พระวสิษฐ์สวามิตรมุนี เรื่องเวทวิธี
 ทรงพรตตะบะเขี้ยวขานู
- ๑ ขอคุ้มจัญไรไภยพาล ทุกสิ่งสามาญ
 อย่าได้มาตามเบียดเบียน
- ๑ ขอแกลงแจ้งเรื่องรามเกียรติ์ ปางพระจากเกษียร
 สมุทมาเปนพระรามา
- ๑ หน่อท้าวทศรธราชา มงกุฎอุทุมมยา
 ยิงยศทุกด้าวแดนไตร
- ๑ ปางพระลักษมีศรีใส วายุกุลเกิดใน
 วงษาเกษัตริย์ลัศเตียน
- ๑ นายช่างฉลาดวาดเขียน เอาหน้่งพระโคเจียน
 ให้พร้อมให้งามตามวงษ์
- ๑ ร่างเส้นรจนาระยารง ช่างจำหลักลายลง
 มุกกัณฑ์แลเคียงเรียงรอย
- ๑ รวงแก้วกระหนาบลายพรายพรอย แร่ร่วงเครือลอย
 ลดาประดับดอกแฝง

- ๑ ขเนจรจับง่าเรียวแรง สอดสีเขียวแดง
ประดุจจะเทียบเทียมมองค์
- ๑ วาดรูปพระรามศุริวงษ์ สีดาดวงอนงค์
เปนเอกอัครกัลยา
- ๑ วาดรูปพระลักษณ่อนุชา รูปภาพนรพา
นเรศผู้เรืองฤทธิ์
- ๑ วาดรูปราพนาสูรอสรี ผู้ผ่านธานี
ลงกาทวีปเวียงไชย
- ๑ วาดรูปมณโฑรไทย อินทรชิตฤทธิไกร
พระยาพิเภกกุมภกรรฐ์
- ๑ รูปภาพพวกลกมภัณฑ์ ชีข้างขบขัน
คนเล่นเจรจาคำคนอง
- ๑ เร่งเร็วปีพาทย์คาคดกลอง สองท้าวเธอจะลอง
กำลังพระแสงแผลงพล ฯ

ฯ ทวยที่ ๒ ฯ

- ๑ โอมฤกษ์เบิกฟ้าดินดล ศักดิ์สิทธิ์ฤทธิรณ
รูปหนึ่งจำหลักลักษณ์า
- ๑ รูปยักษ์ย้อมยักษ์รักษา รูปลึงล้วนพา
หุสึประจำสำแดง

- ๑๑ สมุนโรงโพงพรายร้ายแรง เดชะพระแมลง
ผลาญพวกศัตรูหมู่พาล
- ๑๒ ปล้นวิ่งทั้งขว้างกลางงาน ดินหนังจันทาล
ให้ถูกอุบาทว์ขาดใจ
- ๑๓ ตั้งกรรมทำอย่างลิงไพร มัดตัวขัวไป
เปนฤกษ์บาราบปราบดา
- ๑๔ ผู้ใดใจร้ายฤษยา ให้ต้องราชอาญา
เหมือนลิงทโมนโลนลาม
- ๑๕ เชิญท่านดูหนังฟังความ เราจะเล่นเรื่องราม
เกียรติยศให้เกิดสวัสดิ์
- ๑๖ นายได้แรงใส่อัคคี ดูสองภูมิ
จะแผลงเดชให้จับจักรวาล ฯ

(๖ ทวยที่ ๓ จบแต่เท่านี้ ๖)

พากย์กระบวนทศกรรจุลงสวน

- ๑๖ พรุ่งพร้อมจัตุรงค์ชาตุนรงค์ งานรงามทรง
ตั้งอินทรออกโลกบาล
- ๑๗ แหนแท้เตรสังข์กังสดาล หึงหึงฆ้องขาน
เสียงกลองกระหิมครีมีเสียง

๑ เป่าสังข์วู้วสำเนียง	แดรฝรั่งประดังเสียง
เสียงแตรนแตรนแตร้แตรงอน	
๑ ประทีปเทียนทองส่องสลอน	สว่างพื้นอำพร
จรรยาจรัศวัชวัลย์	
๑ ครั้นถึงสวนศรีอุทยาน	สารถิข่านาญ
ประเทียบรถเข้าจอดเกยขลา	ฯ

พากย์นางลอย

พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒

๑ ดาวเดือนก็เลื่อนลับ	แสงทองระยับโคมมณฑ
จวบจนพระสุริยน	จะเยียมยอดดุดันธร
๑ สมเด็จพระท้าวพระยา	ภูษพงษ์ทิพากร
เสด็จลงทรงสราคร	กับองค์พระลักษมณ์อนุชา
๑ เสนาพฤตามาตย์	โดยพระบาทเสด็จคลา
เก็บบไก้จะถึงสา	ครุฑที่ท้าวเคยทรงขล
๑ พระเหลือบเล็งขลาสินธุ์	ในวารินทเลวน
จึงเห็นรูปอสุรกล	อันกลายแก้งเปนนีดา
๑ ผวาวิ่งประหวั่นจิต	ไม่ทันคิดก็โคก
กอดแก้วนิษฐาน	ฤดีดินอยู่แดยัน ฯ โอด ฯ

๑๐ พระซ่อนเกษขึ้นวางดัก	พิศภักตร์แล้วรับขวัญ
ยิ่งคิดยิ่งกระสัน	ยิ่งโศกเศร้าในวิญญา
๑๐ พิศพันศิริโรตม์	พระองค์โอรสรูแลในยนา
กรแก้มพระกรรฐา	ก็แน่นเหมือนสีดาเดียว
๑๐ พิศทรวงแลดวงถัน	ในเบื้องบนพระองค์เรียว
ขรอยรูปสีดาเจียว	ประจักษ์แลวนะอกา
๑๐ พระเล็งลักษณเกษี	สินีน้องจนบาทา
แทบท้าวจะมรณา	พินาศแนบพระศพลง
๑๐ พระพิโรธพิไรรัก	สลักล้นพระทรวงทรง
กรรแสงสื่อนองค์	อรอ่อนทอดถอนใจ
๑๐ จิงตรัสเรียกเจ้าร่วมรัก	พ่อลักษณะเอยจะทำไฉน
เจ้าสีดามาบรโลย	เสียจริงแลวนะอกา
๑๐ ใจจิตรพี่เพียงขาด	พระเยาวราชมามรณา
ไอ้อื้อนุชา	อนาถนักประจักษ์ใจ
๑๐ พระลักษณะเล็งลานเทวศ	พระชลเนตรเธอหลังไหล
โศกสองพระภูวไนย	พระหฤทัยเธอพันเพื่อน
๑๐ พระน้องเอยเสียดายนัก	พระวรภักตร์ดั่งดวงเดือน
หาไหนจะได้เหมือน	ไม่มีแล้วในโลกี
๑๐ มาทแมนจะหาดวง	วิเชียรช่วงเท่าคิริ
หาดวงพระสุศรี	ก็จะได้ดุดังใจ

๑๐ จะหาโฉมให้เหมือนนุช	จนสุดฟ้าสุราลอย
ตายแล้วแลเกิดใหม่	ไม่ได้เหมือนเจ้าณถม
๑๑ พระน้องเอยญาน้อยจิตร	เจ้าหวนคิดกระหวัตน
ผูกสอให้เสียขนม	สิ้นชีพแล้วจึงลอยมา
๑๒ ฤทธศกรรฐ์มันโกรธ	พิโรธเรากระมังหนา
ว่าฆ่าโคตรวงษา	จึงฆ่าพระน้องให้ตายแทน
๑๓ เกิดฤทธจะรื้อรบ	ตระหลบวิ่งเข้าชิงแดน
พันเสียให้นับแสน	ให้เสียขาดลงดาดดิน
๑๔ พระดาลเดือดแล้วดับได้	กลัวเทพไทจะติฉิน
ไฉนหนอพระยุพิน	ยุพาพี่จะคืนเปน
๑๕ พระน้องเอยแต่จากเจ้า	ทุกคำเข้าแลยามเย็น
ยามเสวยพี่เคยเห็น	ไม่เห็นเจ้าเราใดกา
๑๖ จะประมวลงเทศไว้	พระชลไนยที่โหยหา
ดินฟ้าแลยมนา	ไม่เท่าเทียมที่เรียมตรอม
๑๗ ทุกข์ทับบ่เหือดหาย	พระวรกายก็ซุบผอม
ทุกข์เท่าที่พี่ตรอม	แต่ก่อนเก่าบ่เท่าทัน
๑๘ อันความทุกข์พี่ครั้งนี้	เปนสุดที่จะรำพรณ
ปางเพียงจะอาสัญ	พระชนมชีพชีวา
๑๙ สิดาเอยถึงจะตาย	จะวอดวายพระชนมา
จงเอื้อนโอรสออกเจรจา	จะจากแล้วจงสั่งกัน

๑ เจ้าชายเนตรดูพิบ่าง	ให้พี่สร้างซึ่งโคกคัลย์
เราจะร่วมพระเพลิงกัน	ในเขตรขันธพระคงคา
๑ ถ้าแต่แรกพี่รู้เหตุ	ว่าเยาวเรศจะมรณา
เมื่อจากศรียุทธยา	จะฝากไว้กับชนนี้
๑ พี่กับพระอนุชา	จะมาอยู่พนาลี
ถวนครบสิบสี่ปี	จะคืนเข้าพระเวียงไชย
๑ สีดาเอยขรยกรรม	พระเคราะห์น่าเข้าดลใจ
ห้ามเจ้าสักเท่าใด	ไม่ฟังว่าอุสาคตาม
๑ ทั้งพระญาติวงศ์	พระมารดาภิเษกปราชญ์
ห้ามเจ้ามิฟังความ	เจ้าวอนว่าอุสาคตาม
๑ ด้วยพี่เป็นเพื่อนยาก	แสนลำบากระหกระเหิน
ในป่าพนานิ	ศิริห้วยแลเหวธาร
๑ แค้นด้วยมฤคมาศ	ดั่งมัจจุราชมารตามผลาญ
ล่อลวงเจ้าดวงมัลย์	สมรพี่ให้พี่จร
๑ จึงทุกข์ทัບอุระเรียม	ยิ่งตรมเกรียมให้อาวรณ์
สู้ยกพลากร	มาต่อยุทธด้วยอสุรา
๑ หมดมารพิณผลาญสรรพ	จึงจะรับขนิษฐา
คืนเข้าอุทธรยา	บุรุษเมืองเรา
๑ ยังมีทันจะผลาญโคตร	ให้รากโชนันบางเบา
ควรฤาพระนางเยาว์	มาสิ้นชีพเสียดกลางคัน

๑๐ แม่นเจ้าม้วยในเมืองเรา	พระศพเจ้าจะเจ็ดฉัน
จะโสจรสรงสุคนธ์อัน	ตระหลบกลืนสุมาลี
๑๑ พระโกษรุธองจะรองรับ	สำหรับราชเทวี
เชิญศพขึ้นสู่สี	วิกาแก้วอันเรื่องรอง
๑๒ เข้าสู่พระเมรุมาศ	อันโอภาษด้วยเทียนทอง
แสงเพลิงจะเรีงรอง	ไปตองสีวิสูตรพราย
๑๓ อัจกลับจงกลกลีบ	ประทีปทองจะส่องฉาย
ภู่ห้อยเพดานราย	ระรวยรินรำเพยลม
๑๔ พระวิสูตรจะวงวัง	บัลลังก์ทิพบรรทม
รูปภาพจะเคียมคม	กนิรพ่อนอยู่ผาดผัน
๑๕ อิกพระญาติวงษา	ก็จะมาประชุมกัน
แสนสาวพระกำนัล	จะนอบน้อมประนมกร
๑๖ ยามค่ำจะรำไห้	วิเวกใจให้อารณ์
เสียงสังข์แลแตรงอน	จะประโคมอยู่ครืนเครง
๑๗ อยุทธยาจะเย็นระย้อ	ระทดท้ออยู่วิงเวง
ฝูงราษฎรจะบรรเลง	เมื่อถวายพระเพลิงปลง
๑๘ อนิจาเจ้าเพื่อนไร่	มาบรรโลยอยู่องค์
พี่จะได้สิ่งใดปลง	พระศพน้องในหิมวา
๑๙ จะเชิญศพพระเยาวเรศ	เข้ายังนิเวศน์อยุทธยา
ทั้งพระญาติวงษา	จะพิโรธพิโรเรียน

๑๐ ว่าพิพามาเสียชนม์	ในกระมลให้ตรมเกรียม
จะเกลี้ยทรายขึ้นทำเทียม	ต่างแท่นทิพยบรรทม
๑๑ จะอุ้มองค์ขึ้นต่างโกศ	เอาพระโอรสมารวม
ต่างเสียงพระสนม	อันร่ำร้องประจำเวร
๑๒ สาคระจะต่างเมือง	ศิขรเนืองจะต่างเมรุ
มังกรโตกิเลน	จะต่างพาหนะยล
๑๓ ดาวเดือนจะต่างเทียบ	วิเชียรแก้วกลีบจกกล
เมฆหมอกในเวหน	จะต่างภูแลพาดาน
๑๔ พดุกษาจะต่างฉัตร	สุวรรณรัตน์อันไพศาล
ดอกไม้ในหิมพานต์	จะต่างพุ่มอยู่เรียงราย
๑๕ ฟากฝั่งมหรณพ	จะวงศ์พเจ้าโณมฉาย
ต่างศรีวิสูตรสาย	สุวรรณรัตน์อันอำไพ
๑๖ เสียงคลื่นจะต่างกลอง	พิณพาทย์ของประโคมใน
จักรจันแลเรไร	จะต่างสังข์แลเสภา
๑๗ จะเก็บพรรณไม้หอม	มารวมล้อมขึ้นบูชา
เชิญศพเจ้าสีดา	ขึ้นวางไว้ในเพลิงรุม
๑๘ จะอุ้มองค์กว่าจะม้วย	จะตายด้วยเมื่อไฟรุม
ร้อนเร่าฤไทยจุม	พลราชเธอรำพรรณ
๑๙ แค้นคิดปู้หาย	เสียตายทำสงครามขัน
ขับเคี่ยวประจำกัน	เจียนจะลั่นลงหลายครา

๑ ไม่คิดกายเสียดายรัก	กับเจ้าลักษณะนุชา
คุมพลโยธา	มาถมทางในวาริ
๑ หวังจะรับพระนุชคืน	ไปชมขึ้นในกรุงศรี
พี่มาพบแต่ทรากผี	สิดาพีน่าน้อยใจ
๑ เสียแรงรู้พระเวทมนต์	ทั้งศรพลอันเกรียงไกร
เจ้าสิดามาบรรโลย	จะทำศึกไปโยมิ
๑ คทาธรแลศรขรรค์	จะหักหันให้ยับยี้
โยนเข้าเผาอัคคี	ให้ม้วยไหม้จะตายตาม
๑ เจ้าลักษณะเอยถ้าพี่ม้วย	เพราะตายด้วยเจ้าโฉมงาม
อย่าคิดแค้นทำสงคราม	จงคืนเข้าอยู่ทูลยา
๑ แม้นพระแม่เจ้าทั้งสาม	จะถามถึงพระพี่ยา
อีกทั้งเจ้าสิดา	อย่าทูลว่าพี่บรรโลย
๑ พระชนนี้จะสร้อยเศร้า	พระญาติเราจะรำไร
จงว่าพี่น้องอยู่ไพร	ประพุดติเทศเป็นมุนี
๑ สิ่งพลางพระทางรำ	แต่แรกย่ำอรุณศรี
จวบจวนพระรวี	จะปายเบี่ยงลงยอแสง
๑ พระกำลังสลดเลือด	พระภักตร์เผือดลงโรยแรง
พระวรกายก็เย็นแสง	สยงเส้นพระโลมา
๑ สิ้นเสียงก็สิ้นสิ่ง	แลสิ้นทั้งพระเขพา
เหือดแห้งพระกรรฐา	พระไนยเนตรก็หลับลง

๑ พระเสโทโสมชาบ	ก็ไหลอาบพระทรงทรง
เอนแอบพระองค์ลง	กับเกษแก้วคุณทูลนาง
๑ สิ้นไสรพระนาสา	พระวาทาก็อับปาง
เหลือแต่หทัยางค์	ระริกrikอยู่ริมทรวง
๑ ทึกทึกสทอนจิตร	นิ่งสนิทฤดีดวง
ดังหนึ่งจะสูญทรวง	สวรคตนิคาโลย ฯ

นาคนาศ

๑๖ เสด็จโดยรัถยาพนาดร	ด้วยแสงศศิธร
ใบรุษฤๅไกวไปมา	
๑ อากาศดาดดวงดารา	อัดอั้นวาทา
บ่พัตราเพยแผ้วพาน	
๑ เยือกเย็นน้ำฟ้าบันดาล	พุ่มพฤษภาสาร
สลดระย้อยห่อใบ	
๑ สัจดเหงาเจียบดงพงไพร	ฝูงสัตว์วิไล
สังเกตก็ผิดก่อนกาล	
๑ สัจดเสียงวิหคaxonาน	จับทุบทเคยทยาน
ก็ลิ้มระบัดเลืมดง	

- ๑๐ พระวิเวกวันจิตรพิศวง รับสาวบาทงสุ
ไปยังสมรภูมิไชย
- ๑๑ พระวินิจอนาเลียวใจ เห็นวานรใน
พินาศกลาดกลิ้งกลางดิน
- ๑๒ ล้วนต้องนาคบาตอสุนิร ยังเทศแสนถวิล
เทียวหาพระศรีอนุชา
- ๑๓ ครั้นไถ่รถทรงลงการ เหลือบเห็นนาคา
รวรัดพระน้องปลดปลง
- ๑๔ ตั้งแต่บาทจนถึงกิ่งองค์ กระชากชักกุญค์
บ่หลุดบ่เลื่อนเคลื่อนคลาย
- ๑๕ ลอดองค์แนบน้องประคองกาย ข้อนเกษนุชาชาย
ขึ้นวางเหนือตักพระจักรี ๓

๓ ๑๑ คำ ๓ โยด

พิธีพรหมาศ

- ๑๖ เสด็จทรงรถแก้วแพรวพรรณ เพียงหนึ่งแสงจันทร์
กระจำกลางอัมพร
- ๑๗ ราชสีห์สองพันพาดจร ธงชัยปักกอง
แปรกรเป็นรูปนาคินทร

- ๑ กระหนาบคาบแก้วแกมนิล มรกฏโกมิน
ประกอบประกับงกกำ
- ๑ โตกตั้งบัลลังก์นุศราคำ แก้วไพฑูรย์ท่า
เปนเทพประนมเรียงราย
- ๑ สิงห์อ้อมดวงวิเชียรฉาย แกะแก้วผลึกลาย
เปนรูปสุบรรณบินทยาน
- ๑ จัดมุขดาดมุกดาหาร เสากวสุรกาญจน์
สลับกับทับทิมสี
- ๑ ไบระกาแกมแก้วโมฬี นิลนระกัณฐี
เปนทวยประเทืองเรืองไร
- ๑ ไบโฟเพ็ชรรัตนไตร ยอดย่อเจียรไน
ปัทมราชรองเรือง
- ๑ ล้วนแล้วแก้วค่าควรเมือง สอดแสงแดงเหลือง
ขาวเขียวขจีจับกัน
- ๑ สีแก้วจับสีไพรวัน เลื่อมเลื่อมพรายพรรณ
เพียงหนึ่งละลอกกลายตา
- ๑ แสงระยับจับเสื่อโยธา จับแสงสาตรา
ปะปลาบดังเปลวไฟฟอน
- ๑ เร่งรถขสารอัศดร เร่งพวกพลนิกร
กระทั้งสมรภูมิไชย ฯ เจรจา ก็ถึงเนินจักรวาท ฯ

- ๑ ให้ปลุกโรงรจนาใน นอกนำศาลไชย
ให้ตั้งพิกัดกฎหมาย
- ๑ รายด้วยราชวัตรเรียงราย แด้มเขียวเขียนลาย
ด้วยเบญจรงค์รจนา
- ๑ ภาคพื้นเร่งให้ดาษดา ด้วยแดงโสภา
เห็นงามประเทืองเรืองแสง ฯ
- ๑ เมื่อนั้นทศเศียรราชา เสด็จยังมหา
สิงหาศน์ภูมิขมณเทียร
- ๑ เสนามาตยานองเนียน นอบนบโน้มเศียร
ศิโรตมเฝ้าบาทมालย์
- ๑ ให้ชุมสุรโยธาหาญ พฤตมิหู่อาจารย์
แลญาตีวงษ์อสุรา
- ๑ เสรีจล้นทุกกระทรวงแสนยา พร้อมแสนเสนา
ในท้องพระโรงโชนจรร
- ๑ นั่งเต็มโรงธารกำนัล เอื้อนโองการพลัน
แก้หม่อสุรมนตรี ฯ เจรจา ให้หามังกรกรรฐ์ ฯ

กระบวนทัพมังกรกรรจ

- ๑๖ ๐ พรึงพร้อมจัตุรงค์โยธา เสด็จทรงมหา
พิไชยรถเรื่องฉันท
- ๐ เทียมด้วยมังกรสองพัน ชักรถเหียนพัน
ลั่นเลื่อนสเทือนกำกง
- ๐ พระที่นั่งบังลังก์ลอยระหง งอนงามบักรง
สามชายสบัดกวัดไกว
- ๐ สารถิชีขั้บรถไชย แก่งง้าวาวไว
เงื่อง่าเป็นท่าที่แทง
- ๐ กลิ้งกลดบดบังสุริยแสง พัดโบกใบเพลง
ระยักระย้าจามร
- ๐ เสียงกลองฆ้องขานตรงอน เสียงพวกลจร
โห่ลั่นสนั่นหิมวา
- ๐ ต่างต่างแผลงฤทธิ์ศักดิ์ดา กรกุมสาตรา
จะลุยจะไล่ไพร่
- ๐ ลางมารนิมิตรอินทรีย์ เศียรเปนนสุรี
แลกายเป็นกากภาษา
- ๐ บ้างชีคชสีห์สิงหรา เงื่อหอกกลอกตา
จะพุ่งจะผลาญราญรอน

- ๑ บ้างขี่โตกิเลนมังกร ถือกำชาบศร
จะนำวธนูห้วงเพลง
- ๑ ขบฟันเข่นเขี้ยวเรียวแรง หมู่มารสำแดง
เดชาานุภาพฟุ้งกลัว
- ๑ อากาศมืดข่มคลุมมัว นกหกต่างตัว
ต่างตื่นตระหนกตกใจ
- ๑ บัดพินิจนาทหวาดไหว เพียงหนึ่งเมรุไกร
จะอ่อนจะเอียงไปมา
- ๑ สรวงสวรรค์ลั่นเลื่อนโลกา ทุกเทพเทวา
ก็หนีไปนอกจักรวาล
- ๑ ธีรธำรงศรค์ทวยหาญ เร่งพวกลมมาร
มาถึงนครลงกา ฯ เจริจา ถึงลงขันเฝ้า ฯ
- ๑ บัดนั้นทศเศียรสุริวงษ์ เสด็จสำราญองค์
เหนืออาศน์อันผ่องไพบุลย์
- ๑ เสนามาดยาเมื่อมมูล ท้าวราพนาสูร
ก็ตรัสปฤษาสงคราม
- ๑ บัดนี้พวกลิงลักษณราม หึงยศยกนาม
ทนงกำเริบราวี
- ๑ ครันจะออกต่อตี ดุจดั่งล่ำลี
เลียดบ่ทันพริบตา

- ๑๑ เกลียดอายฤๅษีตวิทยา จึงเขิญนัดดา
มาเด็ดซึ่งเคียรคัตรุ
- ๑๒ มันเหมือนจอกจมนสินธุ โดยลูงคิดดู
ผู้เดียวสดวง่ายตาย ฯ เจริจา ฯ

พากย์กระบวนมังกกรรรจ์ ยกไปขัดดาหัพ

- ๑๓ เสด็จทรงรถแก้วแพรพราย ดังดวงสุริยา
บ่มิลทินแผ้วพาน
- ๑๔ สารทิฆัมมังกกรเผ่นทยาน กงก้องจักรวาท
ก็เรือดงวายพิศพา
- ๑๕ มยุรฉัตรพัดโบกไปมา บังแสงสุริยา
ธงไชยไสวโบกบน
- ๑๖ ม้องกลองพินพาทย์กาหล สเทือนท้องภูวดล
แตรสังข์ประดังขานกัน
- ๑๗ เสนาโยธานั่นนันต์ นำหลังเรียงรัน
ทั้งซ้ายแลขวาโจษจล
- ๑๘ เสียงรตคขสารอิงอล เสียงม้าเสียงพล
ให้เลื่อนสเทือนธรณี

- ๑ อากาศมีดข่มผลคลี กลุ่มฟ้าอาตริ
 ข่มขำอำมพร
- ๑ เร่งรถขสารอัคร เร่งพวกพลจร
 ก็ถึงสมรภูมิไชย ฯ เจริจา ฯ

ศึกมังกรกรรจ

- ๑ ครันรุ่งแสงสุริยโอภา พุ่งพันเวหา
 คิริยอद्यุคันธร
- ๑ สมเด็จพระทวิวงษ์ทรงศร ฤทธิเลื่องภษาจร
 สท่อนทั้งไตรโลกา
- ๑ เสด็จออกนั่งนำพลปลลา พร้อมด้วยเสนา
 ศิโรตมกัมกราบกราน
- ๑ พิกาสุครีพหุณมาน นอบน้อมทูลสาร
 สดับคดีโดยถวิล
- ๑ ยังมีทันพระหน่อนฤบดีนทร์ ตรัสตอบกระปิ่นทร์
 ได้ยินสำเนียงเกรียงไกร
- ๑ บัดพินีนาทหวาดไหว ดังพลปลลาไชย
 จะพลิกจะคว่ำทำลาย

๑๐ เพียงสนิบาทฟาดสาย สมเด็จพระนารายณ์

จึงถามพิภกทันใด ฯ เจริจา ฯ

๑๑ เสด็จทรงรถทรงอินทรา ทรงงามโสภา

ทรงนั่งบนบัลลังก์ทรง

๑๒ งามกระหนกนาคาบเครื่องระหง งามดุมงามวง

งานรูปมังกรอนงาม

๑๓ สีแก้วแววสีบัวงาม สีพลอยเพชรพลาม

สีมรกตสดศรี

๑๔ พรายแพรวแก้ววิเชียรโมลี พรายพรายรัศมี

พรายศรีสุวรรณพรายตา

๑๕ เทียมรถเทียมด้วยอาชา เทียมลมพัดพา

ผีเท้าไม่มีเทียมทัน

๑๖ สารดีสามารถผาดผัน อาสาทรงธรรม์

ขับรถด้วยใจहरษา

๑๗ เครื่องสูงเครื่องทรงโสภา เครื่องแท่นไสวมา

เครื่องยุทสำหรับขึงไชย

๑๘ ธงทิวปลิงปลายธงไสว ธงนำพลไกร

ธงสีสลับธงทอง

๑๙ เสียงพลเสียงพาสีคนอง เสียงฆ้องเสียงกลอง

เสียงสังข์แลแตรแซ่เสียง

- ๑ ก้องกรรณก้องกรางเกรียง ก้องสนั่นสำเนียง
กึกก้องทุกห้องหิมวา
- ๑ สิ่งสัตว์สิงโตตามคณา นรสิงห์สิงหรา
ก็หนีเข้าสู่คิงขร
- ๑ บดฟ้าบดแสงทินกร พลกระบิรินทร์บทจร
ผงคลิชอุ่มบดบัง
- ๑ ฟางเพียงบัดพิลันดง สัตกณฑ์เพียงพัง
พิภพเพียงทำลาย
- ๑ เร่งรุดเร่งพลผันผาย เร่งรัดไพร่นาย
วานรให้เร่งรีบมา ฯ เจรจา หยุดทัพรบ ฯ

- ๑ สิ้นสุดอาวุธสาตรา สิ้นทั้งโยธา
ท้าวปวงบรรไลยมามี
- ๑ เหาะขึ้นอากาศวิดิ แอบอิงอินทรีย์
เข้าแฝงกับกลีบเมฆา
- ๑ ลอยสติดยให้ลับกายา กลัวเดชพระรามา
ธิดาฯเธอแผลงศรผลาญ
- ๑ เห็นฤทธินารายณ์อวตาร ไหนเลยขนมาน
จะรอดไปคีนันครา ฯ เจรจา ฯ

ตอนทศกัณฐ์ นอกขำมั่งกรกรรูล้ม

- ๑ ครั้นรุ่งจรัสฟ้าธาดรี แซ่เสียงสกุณี
สนั่นพิภพเมืองมาร
- ๒ ดุริยางค์ย่ำรุ่งแข่งขาน เสียงสังข์กังวาน
วิเวกจังหวัดเวียงวัง
- ๓ สนั่นพิณพาทย์ฆ้องประโคมดัง เสนาะในบัลลังก์
ประโลมพระไทยพันทวี
- ๔ เรื่อยเรื่อยจำเรียงเสียงศรี จึ่งจอมอสุรี
รำพึงด้วยภพลงกา
- ๕ ไอ้แสนเสียตายวงษา ล้วนทรงศักดา
สำแดงจะปล้นปลอมสรวรรค์
- ๖ สามโลกฤาสดุ้งแดยัน ใครห่อนมาขึ้น
เคียวเขี้ยวณรงค์ราญรอน
- ๗ ครั้นนี้ลักษณะรามพานร แข่งข้ามสาคร
มาขึ้นพิฆาฏคุมไทย
- ๘ ศักดาจริงยิ่งฤทธิแดนไตร เปรียบฤทธิภูวไนย
นารายณ์ฤาแปลงปลอมมา
- ๙ คิดฉันทดินะออกอา จักล้างชีวา
ให้แหลกทั้งทัฬหพานรินทร์

- ๑ สุตคิดคังคั่นแสนถวิล รุ่มร้อนกายิน
จนอัสสุชลคลอคลอ
๑ ตรีกไตรไม่ลุโดยปอง เสด็จสู่โรงทอง
ให้ขุมพระญาติโยธี ฯ
ฯ เจรจา ฯ อินทรชิตเสียพิธี สั่งเสนาไปจักรวาท

พหมาส

- ๑ เมื่อนั้นอินทรชิตฤทธิไกร พังเสนาใน
ก็โสมนัสเปรมปรีดิ์
๑ จึงนิมิตรบิดเป็นอินทรีย์ เหมือนองค์โกสิย์
เปนเจ้าพิภพสรวงสวรรค์
๑ ทรงโฉมเฉลิมโลกลาวรรณ งามภักตร์ผิวพรรณ
ดั่งมรกตเขียวขจี
๑ เสด็จเข้าที่สงรวารี สำอางอินทรีย์
แล้วทรงสุคนธ์ปนทอง
๑ สอดสนับเพลงามเรื่องรอง ภูษาพันตอง
กรวยเชิงเป็นข่อยพรรณราย
๑ สอดทรงพาหุรัดเจดฉาย ผ้าทิพจีบชาย
เครือแครงสับดีบรจ

๑ ทอกรพาหุรัดอำมรงค์ เพ็ชรพลอยแต่ละวง

ควรค่าพิภพเมืองมาร

๑ ตาบประดับทับทรวงสังวาล สร้อยสอชิงไอฟาร

ล้วนมรกฏรจนา

๑ กรรเจียกกรห้อยมาลา แล้วทรงขญา

กาบแก้วกระจิงรังราย

๑ ดั่งอินทร์จากฟากฟ้าผันผาย สพักศรกรกราย

เสด็จมาทรงไอยรา ฯ เจรจา ทรงช้าง ฯ

พากย์เฮอร์วรรณ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒

๑ อินทรขิตบิตเบือนกายิน เหมือนองค์อมรินทร์

ทรงคชเฮอร์วรรณ

๑ ช้างนิมิตฤทธิแรงแข่งขัน เผือกผ่องผิวพรรณ

สีสังข์สอาดไอฟาร์

๑ สามสิบสามเศียรโสภา เศียรหนึ่งเจ็ดงา

ดั่งเพชรรัตนรูจี

๑ งาหนึ่งเจ็ดโบทรรณี สระหนึ่งย่อมมี

เจ็ดกออุบลบันดาล

- ๑ กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์ ดอกหนึ่งแบ่งบาน
มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา
- ๑ กลีบหนึ่งมีเทพธิดา เจ็ดองค์โสภา
แน่น้อยลำพานงพาล
- ๑ นางหนึ่งย่อมมีบริวาร อีกเจ็ดเยาวมัลย์
ล้วนรูปนิมิตมารยา
- ๑ จับริบาร่ำร้ายส่ายหา ข้าเลื่องทางดา
ทำที่ดังเทพอัปสร
- ๑ มีวิมานแก้วงามบรร ทุกเกษมสุข
ดังเวฬุวันดอมรินทร์
- ๑ เครื่องประดับแก้วแก้วโกมิน ชองทางกระวีล
สร้อยสายชะนักถักทอง
- ๑ ตาข่ายเพชรรัตนร้อยกรอง ผ้าทิพปกตระพอง
ห้อยภูทุกนุคขสาร
- ๑ โลหิตสารถิขุนมาร เปนเทพบุตรความ
ขับท้ายที่นั่งข้างทรง
- ๑ บรรดาโยธาจัดรงค์ เปลี่ยนแปลงกายคง
เปนเทพไทเทวัญ
- ๑ ทัพน้าอารักขไพรีสันต์ ทัพหลังสุบรรณ
กีนรนาคนาคา

๑ ปีกซ้ายฤาษิตวิทยา คนธรรพ์ปีกขวา

ตั้งตามดำหรับทัพไชย

๑ ล้วนถืออาวุธเกรียงไกร ไตรมศรไชย

พระขรรค์คทาถวนตน

๑ ลอยฟ้ามานในเวหน รีบเร่งรีพล

มาถึงสมรภูมิไชย ฯ เจรจา ฯ

๑ เมื่อนั้นจึงพระจักรี พอพระสุรศรี

อรุณเรืองเมฆา

๑ ลมหวนอวลกลิ่นมาลา เฟื่องฟุ้งวนา

นิवासแถวแนวดง

๑ ผีงูหมู่คนาเหมหงษ์ ร่อนราตาลง

แซกไซในสร้อยสุมาลี

๑ ดูเหว่าเร้าเร่งพระสุรศรี ไก่ขันปีกตี

กู่ก้องในท้องดงดาน

๑ ปักชาติต้นดาขันขาน หาคู่เคียงประสาน

สำเนียงเสนาะในไพร

๑ เดือนดาวดับเศร้าแสงใส ส่างแสงอโนไทย

ก็ฟ่านพยับรองเรือง

๑ จับฟ้าอากาศแลเหลือง ธิบดินทร์เออบรรเทือง
บรรทมฟื้นจากไสยา ฯ เจริจา ฯ

๑ เสด็จทรงรถแก้วโกสัย ไพโรจน์รูจี
จะแข่งซึ่งแสงสุริใส

๑ เทียมสินธพอาชาไนย เรืองรองถวายไชย
ชั้นหุระเหิดหฤหรรษ์

๑ มาตลีสารถีเทวัญ กรกุมพระขรรค์
ขับรตมากกลางจัตรงค์

๑ เพลารอยพลอยประดับดุมวง กีกก้องกำกวง
กระทบกระหังธรณี

๑ มยุรฉัตรชุมสายพรายศรี พัดโบกพ้านี
กระปี่ระบายโบกลม

๑ อึงอินทเกรีตีระงม แตรสังข์เสียงประสม
ประสานเสนาะในไพร

๑ เสียงพลให้ร้องเอาไชย เลื่อนลั่นสนั่นใน
พิภพเพียงท่าลาย

๑ สัตภัณฑ์บรรพตทั้งหลาย อ่อนเอียงเพียงปลาย
ประนอมประนมขมไชย

- ๑ พสุธาอากาศหวาดไหว เนื่อนกตกใจ
 ชุกซ่อนประวันขวัญหนี
- ๑ ลูกครุฑพลัดตกนิมพลี หัดดินอินทรี
 คาบข้างก็วางไอยรา
- ๑ วานรสำแดงเดชา หักถอนพฤษา
 ถือต่างอาวุธยุทธอง
- ๑ ไม้ไผ่ยุงยางกลางดง แผลกลู่มลง
 เลียดด้วยฤทธิโยธี
- ๑ อากาศบดบังสุศรี เทวัญจันทร์
 ทุกชั้นอำนวยอวยไชย
- ๑ บ้างเปิดเกลแก้วแววไว ไปรยทิพมาไลย
 ช้องสาธุการบูชา
- ๑ ชักรถรีเรื่อยเฉื่อยมา พุ่มบุษมาลา
 กงรถไม่จืดธรณินทร์
- ๑ เร่งพลโยธาพานรินทร์ เร่งรัดหัดดิน
 วานรให้เร่งรีบมา ฯ เจริจา หยุดทัพ ฯ

- ๑ เมื่อนั้นพระศรีอนุชา เอื้อนอรรธวัจนา
 ตรัสถามสุครีพขุนพล

- ๑ เหตุไฉนสหัสไนยเสด็จดล สมรภูมิไพรสณฑ์
 เหมมาด้วยกลอันใด
- ๑ สุกรีพทูลทัดเจलयไช ทุกทีสหัสไนย
 เสด็จด้วยหมู่เทวา
- ๑ อวยไชยถวายทิพมालา บัดนี้เธอมา
 เห็นวิปริตดูจงน
- ๑ ทรงเครื่องสาตราแย่งยล ฤาจะกลับเปนกล
 ไปเข้าด้วยราพอาธรรม์
- ๑ พระผู้เรืองฤทธิแขนงชัน คอยดูสำคัญ
 อย่าไว้พระไทยไพร่

- ๑ เมื่อนั้นอินทรีขิตยักษี ตรัสสั่งเสนี
 ให้จับระบำรำถวาย
- ๑ ให้องค์อนุชานารายณ์ เคลิบเคลิ้มวรกาย
 จะแผลงซึ่งสาตราศรพล ๖ เจริจา ๖
- ๑ อินทรีขิตสถิตยเห็นอเระา วรรณทอดทัศนาศนา
 เห็นองค์พระลักษณฤทธิรงค์
- ๑ เคลิบเคลิ้มหฤไทยไหลหลง จึงจับศรทรง
 พรหมาศอันเรืองเดชา

- ๑๐ ทูลเหนือเศียรเกล้ารักษา หมายองค์พระอนุชา
ก็แผลงสำแดงฤทธิรณ
- ๑๑ อากาศก้องโกลาหล โลกั่นอึ้งอล
อำนาจสท้านธรณี
- ๑๒ ครเติมไปทั่วราชี ต้ององค์อินทรี
พระลักษณ์ก็กลิ้งกลางพล ฯ เจรจา อินทรชิตกลับทัพ ฯ

- ๑๓ เมื่อน้ององค์พระจักรี เสด็จออกยังศรี
สุวรรณาราชพลัปลา
- ๑๔ ครั้นล่องสายัณห์เวลา หวาดหวั่นวิญญา
ระทดพระไทยพันทวี
- ๑๕ คอยข่าวขุนน้อยโฉมศรี จนจวนพระรวิ
จะสิ้นซึ่งแสงรอนรอน
- ๑๖ บ่เห็นพวกพลพานร นำข่าวสังหร
มาแจ้งยุบลร้ายดี
- ๑๗ หนึ่งทักขิณเนตรจักรี เกิดกลางกาลี
กระหม่นนิมิตรผิดผัน
- ๑๘ สำเสียงศิลป์ลั่นอัศจรรย์ เสียงพลกุมภัณฑ์
ก็ให้สำเนียงเกรียงไกร

๑ ฤาพวกไฟรีมีไชย ผลิตนุขดวงใจ
สิ้นชีพในกลางณรงค์ ฯ เจริจา ฯ

๑ เสด็จจากสุวรรณราชพลัปลา ธิบเร่งลีลา
ลู่แหล่งณรงค์ราวี

๑ พระเสด็จลุยเลือดโยธี เทียวหาพระศรี
อนุขผู้ร่วมหฤไทย

๑ บ่มีพบพระเพื่อนเชิญใจ มีดมัวทั่วไป
ด้วยเปนเวลารাত্রี

๑ เสด็จพลางทางทรงโคกี้ แซ่เสียงปักฉี
วังเวงวิเวกในอนันต์

๑ สกุนีเหมือนจะมีอาการ บอกแจ้งแสดงสาร
พระนุขให้เรียมฟัง

๑ พระเสด็จประทับแทบร่มรัง หวันหวั่นหวาดหวัง
ระทวยระทอหฤไทย ฯ เจริจา ฯ

๑ จับจันทวาหิตย์ทันใด ลั่นสายศิลป์ไชย
โชติช่วงดั่งดวงจันทรา

๑	เพียงจันทร์เพ็ญบุรณโสภา	ส่องสว่างเวหา
	กำจัดซึ่งมีดมณฑล	
๑	แสงจันทร์แจ่มฟ้าสากล	จึงพระภุชพล
	บพิตรเธอทอดทัศนา	
๑	พบศพขามภวราชา	พระเร่งไศกา
	สลดระทดเหตุไทย	
๑	ไอ้ขามภวราชชาญไชย	ท่านเรื่องฤทธิไกร
	เปนยอดทหารโหรา	
๑	บัดนั้นพระเสด็จยาตรา	ลุยเลือดโยธา
	อเนกนงบังพิ	
๑	พบศพบุตรพระยาพาลี	ไฉ่ว่าขุนกระบี่
	กระบิรินทร์มาสิ้นสุดปราณ	
๑	ท่านอาสาสื่อเมืองมาร	มีคุณูปการ
	แก่เราทุกสิ่งนานา	
๑	ไม่ควรม้วยด้วยยักษา	พระเสด็จยาตรา
	มาพบสุครีพขุนพล	
๑	น้องเจ้าชิดจินมณฑล	ตัวท่านถวายเป็นพล
	รักดีด้วยความสัตยา	
๑	ครั้งหนึ่งมีคุณอาสา	หักฉัตรอรสุรา
	ธิดาภิรุกรานอรอน	

***** รามเกียรติ์ คำพากย์ *****

๑ ควรฤมาม้วยด้วยศร	ดัพนั้นภูธร
ก็พบคำแหงหนุมาน	
๑ พระเจ้าเร่งเส้าสงสาร	ไอ้ไอ้หนุมาน
เปนยอดทหารเดชา	
๑ ตัวท่านทำการอาสา	ถวายแหวนสีดา
แล้วนำยุบล่าวสาร	
๑ เราจึงแจ้งคดีโดยการ	แห่งยอดเยาวมาลย์
สีดาผู้เจ็ดโหมสวรรค์	
๑ เราตั้งใจจะป้อนรางวัล	แก่ขุนกระบี่อัน
มีจิตรกระตัญญูมา	
๑ ดัพนั้นพระเสด็จยาตรา	เห็นพระอนุชา
ธีราชเชือกคล้องกลางพล	
๑ ต้องศรพรหมาศฤทธิรณ	กริ่งแน่นทรวงบน
ตลอดจนยอดปฤษฎางค์	
๑ พระวิ้งเข้าประคองเกษ	พระเยาวเรศขึ้นมาวาง
ลงเหนือพระเพลาพลาง	พิลาปแล้วก็ไศกา
๑ พระวินิจจิตรโคก	วิโยคให้อยู่โหยหา
ไอ้ไอ้พระอนุชา	ในอกพี่ร่อนดังเพลิงฮือ
๑ พ่อถือพระขรรค์อยู่กับการ	พ่อทรงศรอยู่กับมือ
รู้พระเวทอันเลื่องกา	ในแผ่นภพชาติรี

๑	พื่อคนอนเจ้าอดกิน	อดได้สิ้นสิบสองปี
	ควรฤาให้ไพร่	มาลอบล้างให้บรรลือ
๑	เจ้าไม่ระวังพระองค์เลย	พอทราบเขยผู้พิศมัย
	ฤาเจ้าเมินประมาทไป	พอร่วมใจจึงมรณา
๑	จะนับในประยูรพงษ์	สุริวงษ์อยู่ททยา
	แต่องค์พระอนุชา	ทั้งสามราชกุมาร
๑	กับพี่เป็นสหาย	อันเพริศพรายด้วยศรณลาญ
	ตรีโลกไม่ด้านทาน	สท้านทั่วทิศาดล
๑	อยู่สองให้ครองกรุง	บำรุงราชมณฑล
	พี่น้องเราสองคน	นิราศร้างบุรีมา
๑	กับเจ้าสิดาเดียว	มาท่องเที่ยวอริญา
	สิ้นสัดยพระชนกา	ธิดาแล้วจะคืนวัง
๑	เวราสิ่งใดหนอ	มาเกิดก่อให้จริงจัง
	แหะดวงพระทรวงหวัง	วิโยคยงเอาดวงใจ
๑	เมียรักก็จากแล้ว	ฤาน้องแก้วมาบรรลือ
	อกเอ๋ยจะอยู่ไย	ให้หนักฟ้าแลแผ่นดิน
๑	เทวจะฤาข่าว	ทุกไท่ท้าวจะดิฉิน
	ว่าพี่แพ่แก่ไพริน	จนสุดสิ้นพระอนุชา
๑	เสียยศทั้งเสียศักดิ์	พ่อยอดรักมาอัปรา
	เสียทีที่เกิดมา	ในวงษาพระสุริยน

๑ เฟ่งพิศพระวรภักตร์	พ่อยอดรักผู้นฤมล
เห็นเนตรพระยุคล	สลับกลับไม่ลืมแล
๑ พิศโฉมยิ่งโหม่นศ	ให้กลุ่มกลัดในดวงแด
พระวิลาศคือวงแห	ดังฤมาเศร้าวอยู่โรยรา
๑ ผิวเนื้อเจ้าเหลืองงาม	อร่ามรูปดังทองทา
พ้อเอ๋ยมาไสยา	อยู่เหนือพื้นธูลิทราย ฯ โอต ฯ
๑ พระจับศรกระชากจุด	พรหมาศไม่หลุดออกจากกาย
จะจุดหนักก็เกรงสาย	สวาทิพีจะเจ็บองค์
๑ พระค่อยค่อยประคองชัก	กลัวเจ้าลักษณะจะปลดปลง
กริ่งแน่นระนั่งองค์	พระไทยท้าวเธอโกรธา
๑ ใครหนอช่างประสาท	พรหมาศให้อสุรา
มาแผลงผลาญพระอนุชา	พระนุชน้องให้วายปราณ
๑ เร่งมาแกซึ่งไสยเวท	ให้พันเภทพระเขาวมาลย์
หาไม่จะแผลงผลาญ	พิภพโลกให้ยับย่น
๑ ผาดแผดพระสุรเสียง	สำเนียงก้องอากาศสวรรค์
ฝูงเทพเทวัญ	ก็เย็นระย้อยเยือกใจ
๑ ครั้นวายกริ้วแล้วกรมจิตร	ครั้นขุกคิดก็อาโลย
ทอดถอนพระหฤไทย	พระชลไ নয়ก็ไหลลง ฯ โอต ฯ
๑ ทรงกรรแสงกำสรดสร้อย	ให้ละห้อยพระทรวงทรง
โอบอุ้มพระวรวงศ์	มาแนบไว้กับกายา

๑๑	พ่อเอ๋ยเมื่อแรกเรา	จะกราบเกล้าอำลามา
	จากศรีอยุธยา	พระมารดาเราสามองค์
๑๒	ปรารมภ์ด้วยเจ้าลักษณะ	ยังเด็กนักจะเดินดง
	ในป่าพนาระหง	พระวงษาก็อวาร์ณ
๑๓	หากวางพระหฤไทย	ด้วยพีไ้ใช้จึงให้จร
	ควรฤฯพระสายสมร	มาสิ้นชีพีวา
๑๔	กิตติศัพท์จะเฟื่องฟุ้ง	ไปถึงกรุงอยุธยา
	พระญาติวงษา	จะว่าพีมีอาไลย
๑๕	จะว่ารักเมียยิ่งกว่าน้อง	ไม่ปกป้องให้มีไทย
	ละเจ้าให้ออกไป	ประยุทด้วยยักษ์แต่ลำพัง
๑๖	จนสุดสิ้นสวรรคต	พีเร่งระทดถึงความหลัง
	ใครเลยจะเล็งหวัง	ประจักษ์แจ้งในใจจง
๑๗	แต่บรรดาพระหน่อนารถ	อันร่วมราชบิดุรงค์
	หาไหนได้เหมือนองค์	เจ้าลักษณะพีไม่มีเลย
๑๘	เจ้าร่วมรักพ่อร่วมร้อน	เจ้าร่วมที่นอนพ่อร่วมเขนย
	เจ้าร่วมสงพ่ร่วมเสวย	สว่างร้อนทุกเวลา
๑๙	ไปไหนนิตกิตติด้วย	แต่น้อยน้อยจนใหญ่มา
	ร้ายเรียงพระมารดา	สัญญาว่าร่วมอุทรกัน
๒๐	ไอ้พ่อล่าเภภาคย์	เจ้าเพื่อนยากผู้เจ็ดฉัน
	พิศไหนดก็พรายพรรณ	ดังสี่สุวรรณมาทาบทา

๑ เจ้าแรกรุนกำดัดขม	ภิรมย์รสเสนาหา
ด้วยสาวสรรคักัลยา	พอละเสียไม่อาไลย
๑ รักพี่ออกมาตาม	พยายามถึงกลางไพร
จนเจ้ามาดักไผ่	ฤไทยพืดันอยู่แดดาล
๑ ครั้นเมื่อต้องโมกษศักดิ์	ก็ปัมจักบรรลุลยลาญ
ไซ้ให้ทมนาน	ทยานไปศรีอยุธยา
๑ ทูลข่าวพระเพลารถ	จึงได้โอสถนั้นมา
หาทันพระสุริยา	พระอนุชาจึงคือองค์
๑ ครั้งสองเมื่อต้องสาตร	นาคบาทก็ยั้ง
ริงรัดพระวรงค์	อยู่เหนือพื้นพนาดอน
๑ พิเภกเขบาอกแจ้ง	พี่จึงแผลงธนูศร
เป็นครุमारอนุรอน	พระเวทมารก็บรรลุลย
๑ ครั้งนี้ลีศาสาตร	พรหมาศเขาเกรียงไกร
จะเหลียวหาไม่เห็นใคร	จะแก้ไขพระอนุชา
๑ สุดรู้ก็สุดฤทธิ	สุดที่จะคิดนะน้องอา
ใครเลยจะเอาเยา	มาชบช่วยพระน้องเรา
๑ แม้นรอดแล้วจะแทนท่าน	คุณนั้นปานพระเมรุเขา
โฉนหนอพระนงเยาว์	ยุพาพี่จะคินค
๑ คิดมาน่าน้อยใจ	เจ้าช่างไม่ระวังองค์
สู้ศึกฤมาทง	ถนัดแล้วอยู่เต็มกาย

๑ พระให้รำแต่ย่ำยาม	จนยามสามไม่วางวาย
พระชลเนตรไม่เหือดหาย	เป็นสายเลือดลงรินริน
๑ จะปลุกสันลัทธิเท่าไร	ไม่หวาดไหวพระกายิน
ไอ้ไอ้พระยุพิน	ไม่ผินภักตร์มาพาตี
๑ ไก่ขันอยู่แจ้วแจ้ว	จะรุ่งแล้วพระโสมศรี
เคยปลุกผีพาตี	ไปสงرسินธุสาคร
๑ ได้นเสียงดุเหว่าร้อง	พระกอดน้องผู้สายสมร
ลุกขึ้นเกิดเราจะจร	พระกระสันแล้วโคก
๑ จะปลอบปลุกสักเท่าใด	ไม่หวาดไหวพระกายา
ไอ้ไอ้พระอนุชา	เจ้าม้วยแล้วฤๅไฉน
๑ มาทแมนเจ้าม้วยแล้ว	พระขรรค์แก้วอันเกรียงไกร
จะกรีดสอให้บรรลัย	ไปพบเจ้าในเมืองสวรรค์
๑ สิ้นเสียงที่กรรแสง	สุดที่แรงจะรำพรรณ
เอนองค์พระทรงธรรม์	ลงกับเกษพระอนุชา
๑ อู่สำหพันธ์ผืนสติภาวนา	ว่าไอ้ไอ้อนิจา
ได้คำเดียวก็หายเสียง	
๑ พระบายศรีโรตม์ลงเรียบเรียง	ทอดทบสลับเคียง
พระน้องอยู่เหนือบัลลังก์	๑ เจริญ ๑ โอต

[นางสีดามาสนามรณ]

- ๑ เสด็จจากสร้อยสวนมาลา นางตรีชดา
นั่งนำพิไชยรถทรง
- ๒ วรลักษณอัศเรศโฉมยง ตั้งแต่กรรแสงทรง
พิโรธจวนครวญจร
- ๓ พระที่นั่งบุษบกเกสร เลื่อนลอยอัมพร
ไปสู่สนามราวี
- ๔ รถทรงร่อนลงธรณี จึ่งโฉมนางตรี
ชดากักราบทูลไช
- ๕ เชิญพระแม่เพื่อนเชิญใจ ทรงผ้าสไบ
กระสันให้มันกายา
- ๖ ทูลพลางเชิญนางสีดา ลงจากมหา
พิไชยรถบจร ฯ เพลง ฯ

- ๑ พลบคำย่าสนรยากร ดาวเดือนเลื่อนจร
จากเมฆกระจำจแจ่มสี
- ๒ เสด็จพลางนางทรงไศกี เห็นพลกระบี
พินาศกลาดกลางณรงค์
- ๓ กองกายตายทับกันลง วานรบีมิคง
ระเนนระนาดตาชดา

๑ ระทดพระไทยแทบจะมรณา ลุยเลือดโยธา

ท่วมท้องสมรภูมิไชย

๑ ว่าไ้อัพระยอดฟ้ายาใจ หาแห่งหนใด

ไม่พบพระยอดเยาวมาลย์

๑ เที่ยวท่วสมรภูมิไพศาล ทั้งสมรภูมิกาล

วิเวกสังัดในดง

๑ เขาเขียบเจียบเหงาไพรพง ตั้งแต่กรรแสงทรง

กำสรดพิไรไปมา

๑ เหลือบเห็นหนุมานมรณา เคียงเคียงไอยรา

พินาศอยู่กลางบัถพี

๑ ตกพระไทยแทบลั่นสมประดี ว่าไ้อักระบี่

เจ้าแม่มาลีนสุตปราณ

๑ เจ้าชื้อสตัยต่อพระภูบาล ใจจงจะผลาญ

อรินให้ม้วยบรรลัย

๑ ครั้งนี้เจ้ามาปราชัย ยิ่งเอน็ดอนาใน

ใจแม่จะขาดอยู่รอนรอน ฯ โอต ฯ

๑ ครวญคร่ำรำรักวานร แล้วเสด็จจากจร

ไปในสนามราวี

- ๑ ตรีนานาเสด็จจรลี เห็นพระจักรี
พินาศแนบองค์อนุชา
- ๑ สองกรรช้อนทรวงกลยา วางวิงไศกา
เข้ากอดเอาบาทพระจักรี ฯ โอด ฯ
- ๑ โอ้พระทูลกระหม่อมแก้ว เมียมาแล้วพระโถมศรี
ลืมนेत्रขึ้นพาที ด้วยเมียบ้างให้สร้างใจ
- ๑ ควฤาษะพระโถมยง มาปลงชีพตกไซย
ตัดช่องน้อยเสด็จไป พินาศมาศเมืองสวรรค
- ๑ โอ้โอ้พระน้องนุช มาสูญสุดซึ่งชีวัน
อกพีตังเพลิงกลบ บรรลไยใหม่ในวิญญา
- ๑ จะอยู่ไยให้ลำบาก พ่อเพื่อนยากมามรณา
จะบันเกล้าเกษา ให้มอดม้วยไปด้วยกัน
- ๑ พ่อมาต้องซึ่งพรหมาศ พระเยาวราชมาอาสัญ
พระภักตร์ม่วงคือดวงจันทร์ มาเศร้าสร้อยสลดลง
- ๑ ผัวเนื้อเจ้าเหลือองอ่อน อรชรอยู่ทั้งองค์
นึมนื่อนวลหง มาแน่นิ่งไม่ตึงกาย
- ๑ พระโอรสแถมตละจะยืม พระเนตรพริ้มอยู่เพราพราย
จะพิศไหนก็เจ็ดฉาย เสียดยนักรพระน้องอา
- ๑ พระราเมศก็มาม้วย ใครเลยจะช่วยขนิษฐา
พรหมาศอสุรา มาต้องแน่นพระวรวงศ์

๑ ยิงระทดสลัดใจ	พระชลไนยกีไหลลง
มีอาภที่จจะดำรง	พระวรกายนางกัลยา
๑ ชบเศียรลงกับบาท	ยุคลราชรามา
กรรแสงทูลซึ่งกิจจา	พิไรรำระกำใจ
๑ พระคุณเอ๋ยแต่เมียห่าง	นิราศร้างพระองค์ไป
ตั้งแต่จะโหยให้	ไม่วายเว้นแต่สักวัน
๑ หวังจะฟังคดีข่าว	ทุกคำเข้ากรรแสงศัลย์
คอยองค์พระทรงธรรม์	จะตามมาถึงเมืองมาร
๑ เมียคอยถึงขวบปี	ในสวนศรีอุทยาน
ไม่เห็นองค์พระภูบาล	จะผูกสอให้บรรโลย
๑ พอทนมานไปทันที	จึงเมียนี่ไม่ดักไซย
ได้แหวนกับสไบ	จึงค่อยได้ซึ่งสมประดี
๑ พระปิ่นมงกุฎเกษ	มาหลบเนตรสลดศรี
ลิมเนตรขึ้นพาที	ให้เมียสร้างซึ่งโศกา
๑ พระยอดฟ้าสุราโลย	พระมิได้กรุณา
เมียรักออกมาหา	พระยอดฟ้ามารบรรโลย
๑ เมียร่ำทูลกิจการ	พระภูบาลไม่ปราไส
จะปลุกสิ้นสักเท่าใด	ไม่หวาดไหวพระกายา
๑ มานิ่งนอนดังท่อนทอง	กอดพระน้องนิงมรณา
เหนือพื้นพสุธา	อนาถนักรพระจักรี

๑ เมื่อแรกเราจักร	จากนครจรี
ทั้งสามพระชนนี	ก็ตรัสห้ามมิให้มา
๑ พระญาติวงศ์พระษัตริย์	จะทานหัดไม่นำพา
กลัวจะเสียซึ่งสัจจา	พระบิดุเรศที่บรรลือ
๑ พระแม่ไภยเกษิ	มิได้ขัดอักษมาไศรย
ขรอยกรรมเราสิ่งไร	จึงไกลจากพระภารา
๑ พระเสาวนิกิพร้าสั่ง	หวังจะฝากพระอนุชา
จะเดินดั้นอรัญวา	ทุเรศร้างมาแรมไพร
๑ เห็นหน้ากันแต่สามองค์	พระญาติวงศ์ก็อยู่ไกล
ศิลป์ศรพระขรรค์ไชย	อย่าวางไว้ให้ไกลองค์
๑ ควรฤาพระรามศ	ดูเบาเหตุในการณรงค์
ละให้พ่อโหมยง	มาทำสงครามด้วยยักษ์
๑ อสุรทั้งเมืองมาร	ไม่ต่อต้านพระอนุชา
ครั้งนั้นมาอัปรา	มาพ่ายแพ้แก่ไพร่
๑ คิดมาน่าน้อยใจ	ช่างกะไรพระจักรี
ละให้แต่พระศรี	นุชน้อยทำสงคราม
๑ อินทรขิตอสุรา	ทั้งเมืองพ่ายยอมเข็ดขาม
ควรฤาพระโหมงาม	ไม่ช่วยน้องให้บรรลือ
๑ พ่อทูลกระหม่อมของพ้อ	เจ้ายอดฟ้าจำเริญใจ
ได้ชูขึ้นอารมณ์ใน	ไม่วายเว้นสักเวลา

๑ ยามเสวยได้เขยชม	ยามบรรทมในหิมวา
เป็นเพื่อนยากด้วยกันมา	ได้เห็นหน้ากันสามองค์
๑ เจ้าชื้อสัตย์ด้วยพี่ยา	ไม่คิดว่าจะปลดปลง
หาไหนไม่เหมือนองค์	เจ้าลักษณะพี่ที่มรณา
๑ เมื่อแรกจะก่อกรรม	เพราะอัสมันักขา
เกิดเหตุแต่นั้นมา	พี่สิดาจึงจากจร
๑ โทษพินี้ผิดนัก	นะพ่อลักษณะผู้สายสมร
มิฟังคำพระภุช	วอนให้ตามมฤคา
๑ ไม่รู้ว่าอสูรสร้าง	มันแก้งร้องฤษยา
เหมือนเสียงพระราม	อกพี่ประหวั่นขวัญหาย
๑ ไซ้ให้เจ้าออกไปตาม	พระโฉมงามไม่คลาคลาย
เจ้าบอกว่าอสูรกลาย	มันแก้งร้องให้ตกใจ
๑ มิฟังคำเจ้าลักษณะเลย	พ่อทราชมเขยผู้พิศมัย
ขรอยกรรมเราสิ่งไร	จึงดลใจให้ไกลกัน
๑ รักพี่ออกมาตาม	พยายามถึงไพรวัน
กับองค์พระทรงธรรม	เสด็จต้นในดงดอน
๑ เพราะรักเมียสู้เสียกาย	กับน้องชายผู้สายสมร
ถมทางในสาคร	มาต่อต้านสงครามขัน
๑ จนมาบรรลุลอยลง	ทั้งสององค์ไม่เห็นกัน
นับเดือนจะเลื่อนวัน	จะแลลับอัประมาณ

๑ ทิ้งพานรินทร์กระบิรินทร์ไพร	ก็มาบรรลไยด้วยศรกาล
ใครเลยจะถือสาร	ไปยังศรีอยุธยา
๑ กราบทูลพระชนนี	ทั้งสองศรีพระอนุชา
ทั้งพระญาติวงษา	ให้ประจักษ์คดีการ
๑ ว่าพระยอดสุเมรุมาศ	มาพิณาศแทบเมืองหาร
กับองค์พระสงสาร	ขนิษฐามาม้วยมรณ
๑ สีดาเดียนี้กรรแสง	สยบแสงตระกองกร
กอดบาทพระภูธร	อยู่เหนือพื้นแผ่นดินดาน
๑ จะยกศพระน้องพี่	ขึ้นสู่สวิภากาณูจน์
กลับคืนยังสถาน	เข้ายังนิเวศวังใน
๑ เวิญสู่พระเมรุมาศ	จะโอภาษด้วยเทียนไชย
แต่รสังข์ส่งเสียงใส	ทั้งดุริยางคดนตรี
๑ โขนหนังประดังกลอง	จะกีก้องทั้งกรุงศรี
จะเอิกเกริกในบุรี	พิภพก้องอยู่ทวันไหว
๑ เครื่องสูงสุวรรณรัตน์	มยุรฉัตรแลธงไชย
จะรายริ้วเรียบเรียงไป	รอบพระราชเมรุทอง
๑ มालาระย่าย้อย	สร้อยสนจะร้อยกรอง
จะรายริมพระศพลอง	ทั้งอักษกลับประดับงาม
๑ พระแท่นทองจะรองโกษู	จะรุ่งโรจน์อยู่เรืองราม
แสงแก้วจะแวววาม	ไปต้องสวิสูตรทอง

๑๐	ทั้งพระญาติประยูรวงษ์	จะส่งสักการพระศพสอง
	จะโหยไห้ในเมรุทอง	ทั้งสาวสนมพระกำนัล
๑๐	ทั้งร้อยเอ็ดกระษัตรา	ก็จะมาประชุมกัน
	จะกำสรดกรรแสงศัลย์	ด้วยจงรักพระจักรี
๑๐	วันถวายพระเพลิงท้าว	ประชาราษฎร์บุรีศรี
	จะโศกนักด้วยรักดี	พระพี่น้องทั้งสองไท
๑๐	อนิจาพระภูเบศร์	พระราเมศมาบรรลไย
	ละเสียดซึ่งเวียงไชย	ไอลวรรย์พืมานทอง
๑๐	เอาแต่พื้นพระธรณี	มาเป็นที่เขนยรอง
	อกเมียดจะพุดอง	เพียงพินาศบรรลไยลง
๑๐	พระบิดุเรศไม่เห็นผี	พระชนนีไม่เห็นองค์
	อกเอ๋ยใครจะปลง	พระศพสองกระษัตรา
๑๐	จะต้องลอลองธุลีลม	จะเกรียมตรมพระอุรา
	ต้องแสงพระสุริยา	จะรุ่มร้อนระงมองค์
๑๐	จะผูกพันพระมังษา	พระกายาจะโถมลง
	จะสูญสิ้นแผ่นดินผง	ที่กลางท้องสนามไชย
๑๐	สิ้นบุญพระคุณแล้ว	เมียดแก้วจะอยู่ไย
	เสวยสวรรคไปขึ้นไใด	จะตามเสด็จพระภูบาล
๑๐	สนองคุณพระรามา	กว่าจะสิ้นอวสาน
	ความสัตย์เป็นประธาน	จะสืบสร้างพระบารมี

๑ โอนเศียรกรรแสงสั่ง	วิเวกทั้งในพงพี
เทวาในราวี	เอนดูด้วยช่วยโปรดปราน
๑ จงสดับยุบลกิจ	ไปพิดทูลสนองสาร
กับองค์พระภูบาล	ยังกรุงแก้วมิถิลา
๑ ว่าลูกรักนี้ม้าม้วย	เสียด้วยสองกระษัตรา
ขอถวายบังคมมา	จะลาแล้วไปเมืองสวรรค์
๑ อินทร์พรหมยมเรศ	ทั้งเทเวศน์ในหิมวันต์
กรรแสงให้แล้วรับขวัญ	ยิ่งรัตนตระทวยองค์
๑ ให้ร่ำแต่ย่ำฆ้อง	ไก่อ้นก้องอยู่ในดง
หมองไหม้ฤไทยทรง	สลดชำระกำทรวง
๑ สือกส์อันกรรแสงสั่ง	วิเวกทั้งไศลหลวง
เขตรเขาศิริปวง	พระเมรุอ่อนระทวยลง
๑ พระสุรเสียงก็ฝ่าแฉ่ว	วะหวีดแว่วสลดลง
เกษแก้วเกษกับขงษ์	พระภักตร์ก็เผือดลงทันใด

ฯ โอด สีดากลับ ฯ

๑ พิเภกเห็นพระภูษพงษ์	สลบลงอยู่กลางดิน
กลิ้งเกลือกพระกายิน	ทรียกล้ำฐลิทราย
๑ วังเข้าประคองบาท	บรมนารถองค์นารายณ์
ทูลเกล้าแล้วพุ่มพ่าย	ชลเนตรลงโศกา

๑ โอ้พระปิ่นมงกุฎเกษ	พระนเรศวรมาสังขาร
ละข้าไว้เอกา	อนาถนักรพระจักรี
๑ พลัดเมียแล้วเสียวงษ์	มาถึงองค์พระโสมศรี
เสียแรงข้ารักดี	หวังมาพึ่งพระจักรา
๑ อนิจจาอกุญเอ๋ย	โจนเลยเปนเวรา
แรมร้างพระบาท	ทุกข์ทับทุมดังสุมไฟ
๑ นับวันจะลับแล้ว	ประทีปแก้วอันผ่องใส
สิ้นแสงจะดับไป	จะมีดมืดอยู่อัตรา
๑ นับวันชีวิตรออยู่	ไม่รู้ที่จะพึ่งพา
ผู้ใดใครจะเปนผา	ศุภภาพที่พันไภย
๑ เล็งหาไม่เหลียวเห็น	ใครจะเปนที่อาไศรย
ไ้ออกจะอยู่ไย	เปนตัวเล่าไม่ต้องการ
๑ สิ้นฮักสลักอก	แสนวิตกดังเพลิงผลาญ
เขิญเสด็จพระอวตาร	เอาเข้าไปเปนเพื่อนองค์
๑ กอดบาทเข้ากลิ้งเกลือก	แล้วเลือกเตียรสลบลง
แทบบาทพระภูษพงษ์	สลบนิ่งไม่ติงกาย ๓๓

พากย์รถต่างๆ

รถพระ

- ๑ เสด็จทรงรถแก้วแพรวพราย พรั่งพร้อมนิกาย
นิกรพลพานรินทร์
- ๑ ทัพน้าวานรชิตชิน ทัพหลังกระบิรินทร์
พิไชยขมภูนิครา
- ๑ ปีกป้องกองแซงซ้ายขวา ยกรับตรตรวจตรา
ได้ฤกษ์ให้เลิกทัพไชย
- ๑ รถทรงองค์ท้าวสหัสไนย แอกลงอ่อนลไม
ด้วยแก้ววิจิตรเรืองรอง
- ๑ เทียมเทพสินธพทั้งสอง ร่าเริงลำพอง
พยศทยานราญรณ
- ๑ ดุมวงกงแก้วโกลม กีก้องกลางหน
ลั่นเลื่อนสเทือนธรณี
- ๑ ลั่นฆ้องคาดไชยเกริ ประสานเสียงดนตรี
แดรสังข์เสนาะในดง
- ๑ มยุรฉัตรพัดโบกทิวธง เครื่องสูงงามระหง
ระย้ากรรชิงชุมสาย ฯ

- ๑ พระเสด็จทรงรถเวไชยันต์ เพลาดุมหุ้มสุวรรณ
หิรัญรัตนเรียงราย
- ๑ กระจักรกระจิงบัลลังก์บัวหงาย ทุบรองทองราย
สลบด้วยแก้วแกมนิล
- ๑ ท้ายกระหนาบเครือกระหนกผกผิน แกะรูปกินริน
รำฟ้อนช้ออนเวยองค์
- ๑ งอนรงงามรวิ์ทิวธง แปรกงอนช่อนง
เปนนาคสดุ้งผดุงกาย
- ๑ อาชาชาติผาดผันแผ่นผาย ดังม้าพระพาย
จะเข่นพิฆาฏไพบรี
- ๑ สมเปนรถทรงพระจักรี เทวาสารถี
ก็ถือธนูคู์กร
- ๑ มยุรฉัตรพัดโบกจามร กลิ้งกลดบวร
อภิรมชุมสายพรายพรรณ
- ๑ กำกังกักก้องไพรวัน ผงคลีเปนครัน
กลุ้มกลบตระหลบอัมพร
- ๑ เสียงรถเสียงทศพานร หัวหาญชาญสมร
กระหิมก็ให้เอาไชย
- ๑ แดนดงดินดอนสท่อนไหว พระมหาสมุทรไทย
ก็เปนละลอกกระฉอกวน

๑ รถม้าแพรพรายไพยนต์ พรั่งพร้อมจอมพล
จรดลยังสมรภูมิไชย ฯ

๑ พระเสด็จด้วยขุนพานร พลแสนยากร
ก็ตามเสด็จมากมี

๑ พลพญนท์เพียบพื้นธาดรี ยัดเยียดเสียดสี
ดังทรายในท้องพระคงคา

๑ พลหลวงตวงเต็มพสุธา นำหลังซ้ายขวา
กระบินทร์ให้โห่เอาไชย

๑ เทวายอกรอยู่ไสว ไปรยบุษมาโลย
ถวายพระลักษณะศักดิ์ดา

๑ พระพรหมเอาฉัตรลงมา กันพระอนุชา
อิราชให้ร่มสุริยน

๑ พระพิรุณไปรยปรายสายฝน อับแสงพระสุริยน
เบื้องบนข่มมดบัง

๑ ศัพท์เสียงเกริดีประดัง จักรพาฟเพียงพัง
ระนังระนาดหวาดไหว

๑ เร่งรถเร่งทศเกรียงไกร รีบเร่งคลาไคล
ไปยังสนามยุทธนา ฯ

- ๑๐ ทรงรัดนาบึงยง ยงยั้งามระหง
ระหงเหมกกระหนกกระหนกกลาย
- ๑๑ กลายกลับกลับเกล็ดเพชรพราย พรายเพริศเจิดฉาย
ฉายเจิดก็เพริศเพรางาม
- ๑๒ งามงอนงอนรดีเรื่องราม รามเมศเสด็จตาม
ตามมีพระไทยกรุณา
- ๑๓ นารายณ์ตามส่งถึงเกยลา ลาแล้วกลับมา
มายังสุวรรณพลับพลาไชย
- ๑๔ ไชยามโบทรงอยู่ไสว ไสวถึงตริงษ์ไตร
ไทรเกรียงด้วยเสียงโยธา
- ๑๕ ธามาตย์เห็นองโบทมา มาลุนขุนสวา
สวาให้ยกทัพไชย
- ๑๖ ไชยฤกษ์เลิกพลคลาไคล ไวเดชมไท
สินธพเทียมมรถทรง
- ๑๗ ได้ฤกษ์ให้เลิกจตุรงค์ เร่งรีบรถทรง
มายังสมรภูมิไชย ฯ

- ๑๘ เสด็จทรงรถแก้วสุภาณูจน์ ดั่งองค์มัววาน
ลินลาคเลื่อนลงดิน

- ๑๑ เคลื่อนพยุหอินทรีพลพญนท์ ฝ่ายวานรนิละ-
ราชเปนเคียรสุกนา
- ๑๒ นิลเอกนิลขันเปนตา ปากนั้นปิงคลา
คอนั้นคือขมภูพาน
- ๑๓ หงอนคือวายุบุตรท้าวหาญ ปีกขวาคือหลาน
อำมรินทร์ผู้ทรงศักดา
- ๑๔ ปีกซ้ายเกสรทมาลา วาหุโรมเท้าขวา
เท้าซ้ายคือนิลพานัน
- ๑๕ กายคือพระจอมพลขันธ์ นิลนนท์ชาญจกรรจ
เปนทางสุกนราวี
- ๑๖ จังเกียงเปนเล็บปักซี่ วานรโยธี
เปนชนสลักกายา
- ๑๗ นายไพร่ล้วนทรงศักดา อาจองอาสา
องอาจคนองในณรงค์
- ๑๘ ให้ไท่เลื่อนลั่นสนั่นดง เร่งรีบจัดตุรงค์
มาถึงสมรภูมิไชย ฯ

๑๑ พลม้าม้าศึกเข้มแข็ง ชีความความแซง
ทางยุงไสวไสวมา

๑๒ พลรถรถเทียมพยัคฆา พลสิงห์สิงหรา
ก็เล่นแลโตโตคนอง

๑๓ พลปืนปืนประทัບหมายมอง พลเขนเขนทอง
ทั้งตั้งแลดาดาดกัน

๑๔ พลดาบเงือดาดาดฟัน พลหอกหอกผัน
จะฟุ่งจะขัดศัตรู

๑๕ พลศรศรสลับกับธนู พลทวนทวนดู
สร้างมากกลางสมรภูมิ ฯ

๑๖ เสด็จทรงรถแก้วแก้วกัญจน์ เพียงหนึ่งแสงจันทร์
สว่างในกลางอัมพร

๑๗ ราชสีห์สองราพาจร ธงไชยปักกองน
แปรกเป็นรูปนาคน

๑๘ กระหนกกระหนาบากแก้วแก้วนิล มรกฏเจดจิน
ประกอบประกับกกกำ

๑๙ โต๊ะตั้งบัลลังก์บุษราคัม แก้วไพฑูรย์ท่า
เปนเทพประนมเรียงราย

- ๑๑ สิ่งห่อหุ้มก็อมดวง วิเชียรช่วงดูเจดนิยาย
 แกมแก้วผลึกลาย เป็นรูปสุบรรณบินทยาน
- ๑๒ จตุรมุขดาตมุกดาหาร เสากว้สุภาณูจน์
 สลับด้วยทับทิมศรี
- ๑๓ ไบระกาแกมแก้วมณี นิลเนรคันถิ
 เปนทวยประเทืองเรืองไร
- ๑๔ ไบโพเพ็ชรรัตนตรัดไตร ย่อยอดจรไน
 ปัทมราชรองเรือง
- ๑๕ ล้วนแล้วแก้วค่าควรเมือง สอดแสงแดงเหลือง
 เขียวขาวระยับจับกัน
- ๑๖ สีแก้วจับสีไพรวัน เลื่อมเลื่อมพรายพรรณ
 เพียงหนึ่งละลอกลานตา
- ๑๗ แสงระยับจับเสื่อโยธา จับแสงสาตรา
 แปลบปลานดังเพลิงไฟฟอน
- ๑๘ เร่งรถคชสารอัสดร เร่งรีบพลจร
 มาถึงสมรภูมิไชย ฯ

- ๑๙ เสด็จทรงรถทรงสงคราม แสงแก้วแวววาม
 สว่างกระจ่างพร่างพราย

- ๑๐ พระที่นั่งบัลลังก์เลิศเจดฉาย งามระหงธงปลาย
ปลิวคว้างมากกลางเมฆา
- ๑๑ เทียมราชสีห์เด่นแผ่นพา รถเลื่อนเคลื่อนคลา
มากกลางขันธ์จตุรงค์
- ๑๒ ดุมวงกงดั่งก้องดง ดุมก้องพัดกง
กงกลิ้งกระเดื่องโดดทยาน
- ๑๓ เสียงรุดเสียงทมทวยหาญ หาญเทียมในการ
การศึกกำเรบเริงคนอง
- ๑๔ ขนดม้าม้าทยานผ่านผยอง นายสวนเกราะทอง
กรายทวนกระทืบโกลนปรีง
- ๑๕ พลช้างต่างคุ่มขอชิง งามสวนพลอกกริ่ง
เกรอะมันเกลิงเริงแรง
- ๑๖ แป้วแป้วเล่นทลวงกลางแปลง หมอบขบฟันแสยง
ลงขอกระชากลากพัน
- ๑๗ พลปืนปืนแดงแสงฉั่น ยัดประจุกยื่นประจัน
ประจุกประจิงจ้องปืน
- ๑๘ พลจ้าวแก่งจ้าวยาวยี่น ขบฟันฝ่าผืน
เงื้อง้าวตระหง่านเงือบงาย
- ๑๙ พลศรภูมิศรพาดสาย หน่วงเหนี่ยวนำหมาย
เขม้นจะแย่งยิงทรง

- ๑ พลโล่ห้าดาบขเลยเคยทลง โล่ห้าป้องปิดทรวง
แกว่งดาบกระโดดโลดโผน
- ๑ พลหอกถือหอกกลอกโยน โล่ห้าป้องมองโจน
จะโผนประจัญพันพอน
- ๑ เสียงสเทือนเลื่อนลั่นดงดอน พสุธาสาคร
ตีคลื่นบรรเลงเครื่องโครม
- ๑ ผงคลีพยับยับโพยม เนื่อนกในโพยม
ต่างเล่นตะหนกตกใจ
- ๑ กีก้องกับปนาทหวาดไหว เพียงหนึ่งเมรุไกร
จะอ่อนจะเอนไปมา
- ๑ ขึ้นสวรรค์ลั่นเลื่อนโลกา ทวยเทพเทวา
ก็หนีออกนอกจักรวาล
- ๑ สัตว์สิงหวิงชอกชนชาน ตกห้วยเหวธาร
บ้างตกขึงโกโตรกเตริน
- ๑ ไม้ไผ่ล้อยยับหักเอน เสียงเท้าคนเดิน
แผ่นดินก็ตั้งอึ้งคึง
- ๑ ผงคลีมีดมีดไตรตรึงษ์ เร่งรถปรดปริง
มาถึงสนามยุทธนา ฯ

- ๑๐ พรั่งพร้อมทุกหมู่จัตุรงค์ เสด็จจากเกยทรง
ขึ้นทรงรถอันเรืองรอง
- ๑๑ เทียมไกรสรราชผาดผยอง เผ่นไผ่นไฉนคนอง
ดั่งม้าพระพายผายผัน
- ๑๒ สารถิถิอธนูยืนยัน เกราะนวมสวมกัน
อาวุธมิให้ต้องตน
- ๑๓ ปีกป้องกองแซงลับสน ทัพพ่าน่าพล
อสุรให้สามลา
- ๑๔ เดินทัพเป็นกระบวนครุฑา ตั้งตามตำรา
ตำหรับพิไชยสงคราม
- ๑๕ คชสารร้านร้ายเหลือหลาม ลุยไล่ในสนาม
ระเหิงระเหิดเหตุหรรษ์
- ๑๖ งาเงยวงคว่ำบ้ามัน คว้าญหมอขับพัน
ขยับทลวงลงขอ
- ๑๗ ลางข้างนิลสีเมฆมอ ปรบหูชูคอ
ตระหง่านมากลางโยธี
- ๑๘ โกลุณนาทกาจก้องโกลิ ถีบฉัดบัดพี
เพียงหนึ่งจะทรุดโทรมลง

๑ เริงหมู่โยธาจัดรงค์ ขั้บรถที่นั่งทรง

ไปยังสนามยุทธนา ฯ

ฯ ๑๐ คำ ฯ เชิด

พากย์กระบวนทัพม้าวิรุณจำบัง

๑ เสด็จทรงมิ่งม้าพาชี ม้าต้นตัวดี

ชีอนิลพาหุงามขำ

๑ เครื่องประดับสร้างประดิษฐ์คิดทำ พื้นแผ่ทองคำ

ดุนดอกเป็นดาราaray

๑ เบาะด้าก้ามะหิสมกาย อานปรุฉลุลาย

ดุนดอกกระเด็นดูงาม

๑ ซองหางบังเหียนพลอยพลาม วุ้งแวววิบวาม

แวววาวระวาบปลาบตา

๑ พานหน้า่องแดงรจนา ล้วนนิลรัตนา

ประดับประดาประดิษฐ์ดี

๑ จงกลภูษณจามรี ใบโพโสภี

เป็นรูปสุบรรณเผยอบิน

- ๑ แฉ่งข้างวางรูปนาคิน สามเศียรผกผิน
ผงาดผ่งน่าสยอง
- ๑ นิลแห่งท่าโกลนเรื่องรอง ห้อยข้างทั้งสอง
สำหรับรับบาทอสรี
- ๑ ทางมยุรปักท่ายพาชี วงแวงโมรี
ระยับทั้งคู่ดูระหง
- ๑ ขุนอสุรยุรยาตรขึ้นทรง มากกลางจัดรงค์
ก็ถึงสมรภูมิไชย ฯ

ทัพม้า

- ๑ พร้อมพรึงคังคับพลมาร เพียบพื้นดินดาน
ได้ฤกษ์ให้เลิกทัพไชย
- ๑ เสียงโห่โกลาเกรียงไกร เดือกแถวธงไชย
เป็นคู่ขนันดนำพล
- ๑ ทรงสินธพชาติชาญสกล เรืองร้องร่าร่น
กำเริบพิโรธราวี
- ๑ ไว้องว้างเวียนธาตุรี บุกบนชลธี
ปได้สเทือนทางจร

- ๑ ใบบัวบานบนสาคร ควบขับอัศดร
สดวกดังสำลิลอย
- ๑ หมื่นม้าข้าศึกแสนคอย เหลือบเหลื่อมเห็นรอย
แล้วเล่นตระหลบหลีกไกล
- ๑ เร่งพลเร่งอาชาไนย รีบเร่งคลาไคล
ไปยังสนามยุทธนา ๓

๖ ๗ คำ ๖ เขต

ลำดับกษัตริย์ คำฉันท์

กรุงเทพฯ

โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

พิมพ์และปิมเสง พ.ศ. ๒๔๖๐

ลำดับกษัตริย์ คำฉันท์

พระยา	ใหญ่ไทยแต่งตั้ง	อาสา
ทศ	สิบหมื่นบัญชา	ขอบขี้
จัด	เรื่องสิบกษัตรา	ผ่านอยุธยา เยศแฮ
แสดง	พจนนิพนธ์นี้	เสนาะลำคำฉันท์

ริเรื่อง	ผ่านภพพื้น	กรุงทวา
ตำหรับ	กล่าวศรียุธยา	ยิงโพ้น
ลำดับ	ต่อต่อมา	ครองมิ่ง เมืองแฮ
กษัตริย์	สามสิบสี่โน้น	สุดสิ้นขีวงขนม์

(๑๖) อัญขยมบรมบาทพระสุลี
รังแรกปรูพี คือไทธราชธาตา
พระศรีพระดุปฤษา
ทรงจักรครา แลสังข์ทักษิณาพรรค์
จักแสดงแห่งไทรธรรม
ซึ่งผ่านมโหศวรรย์ พิกพแผ่นกรุงทวา

๑

ลำดับสืบต่อกษัตรา

ทรงนามรามมา

พระบาทไทเป็นปฐม

บริบาลไพร่ฟ้าชีชม

ถวัลยราชเสวยรมย์

ยี่สิบวสาสวรคต

๒

พระบรมเชษฐาปรากฏ

พระนามบรมยศ

สถิตสุพรรณบุรี

เสด็จเสวยศวรรยาธานี

ยี่สิบสี่ปี

ธิดาไททิวคต

๓

พระราเมศวรเรืองยศ

เป็นราชเอารส

สมเด็จพระรามาทิบดีนทร์

อยู่ยังลพบุรีนทร์

ครอบครองธานีนทร์

แปดปีแลสิ้นสุดปราน

๔

ฝ่ายองค์พระราชกุมาร

ได้เสวยศฤงคาร

แทนพระราเมศวรราช

ได้สืบห้าภวนาถ
เสด็จดับชีวาตม์ ในพระมณเฑียรธิดา

๕

สมเด็จพระอินทรราชา
ได้ผ่านศวรรยา สืบหกปีม้วยชนมาน

๖

เจ้าอ้ายญียกทหาร
มาชิงราชฐาน ขนช้างแลสองวางวาย
เจ้าสามพระยาเล็ดภุสาย
อนุชาชาย มาแต่ชัยนาทธานี
ทรงนามราชาธิบดี
ได้ครองกรุงศรี ยี่สิบสี่ปีม้วยมรณ

๗

พระบรมไตรโลกาภ
เสวยสุขสถาวร พิพัฒน์สวัสดิ์แดดวง
ทรงสฤษฏ์พระนิพนธ์คำหลวง
มหาชาติปองปวง ประโยชน์ชั่วกาลปา

กับที่ตั้งตำแหน่งนา

พิชัยสงครามปรา- กฎไว้สำหรับแผ่นดิน

เปรมปราโมทย์ในราชธานี

เพียงสมบัติอันตร- ได้ยี่สิบชีวาสน์

๘

พระบรมราชาธรรม

ได้เสวยไอศวรรย์ สามสิบเก้าปีดับสกนธ์

๙

พระบรมศวรเรืองรอง

ครองราชมณฑล ห้าปีแลสิ้นทิวงค์

๑๐

พระราชเอารสยศยง

ผ่านภพแทนองค์ บิดุเรศสามปีอมรณ

๑๑

พระยัยธิดาบรร

ได้ครองพระนคร สิบสี่สาชีวาตม์

๑๒

แม่ศรีสุดาจันทร์บรรณ

มีเอารสราช

พระนามแก้วฟ้าฤสา

พระชนม์สิบเอ็ดปีปลาย

เสวยสุขเปรมปราย

ปีหนึ่งกับสองเดือนตรา

ฝ่ายขุนชินราชมาตยา

ทำซู้ด้วยวนิดา

ก็ได้สมบัติโดยจง

ฆ่าพระแก้วฟ้าวรพงศ์

ชีวาตม์ปลดปลง

ฝังไว้ที่วัดโคกพระยา

๑๓

ชินราชได้ครองนัครา

เปนสุขเปรมปรา

ได้สี่สิบสองวันวาร

ขุนพิเรนทรเทพผู้หาญ

ฆ่าขุนชินราชลาญ

แลฝังไว้ที่วัดคิณรา

๑๔

อัญเชิญพระเจียรราชา

นามจักรพรรตรา

อิราชไท่เสวยศวรรย์

มีคชเผือกพังพลายพรรณ

เจดสารท้านสรรค์

สฤษฏ์คู่อยุธยา

ยี่สิบสองปีบรรรา

ดับพระชนมา

กลางสี่กหงสล้อมกรุง

๑๕

พระมหินทรเอรสบำรุง

เสวยสมบัติคุณ

แทนไทธรรมาปิตุรงค์

หงสากรรุมพาวงค์

พระมหินทรทรง

ประชนแลนาศกลางดอน

๑๖

พระมหาธรรมราชบวร

อยู่ยังนคร

พิษณุโลกกกาญจน์

เสวยราชสมบัติไผ่

ในราชัยสถาน

ยี่สิบสองปีสวรรคต

๑๗

สมเด็จพระนเรศวรเรืองยศ

เป็นราชไอรส

ธรรมาธรรมราช

เสวยสุขศวรรยาธานี

ได้สิบห้าปี

นิพพานณะเมืองท่าหลวง

ข้าเฝ้าน้อยใหญ่ทุกกระทรวง
แจ้งกิจทั้งปวง ัญเชิญพระศพมานคร

๑๘

ปางพระอนุชาของค้อร
ทรงพระนามกร พระเจ้าเอกาทศรถ
เสวยสวัสด์ถวัลยราชเรืองยศ
พระเกียรติปรากฏ เจดปัสวรรคาลัย

๑๙

พระศรีเสาวภาคย์ประไพ
เปนราชหน่อไท ทศรฐราชล่ายอง
เสียดพระนัยเนตรหนึ่งครอง
สมบัติเนืองนอง ปี่หนึ่งพิบัติบังเหตุ

๒๐

องค์พระศรีศิลป์จงเจด
ชิงภพขอบเขต แลสมดังจิตต์ปองประโยชน์
ยี่ปุ่นมีจิตต์พิโรธ
พฤตมิพร้อมพลโกรธ มากรุมมาเกรียวเคี้ยวรบ

พลท้าวจรหาญทานทบ

ดัสกรสยอนสยบ ก็พังก็พ่ายย้ายไป

นายบุญยวันจรกพรานไพร

บอกกิจกลไป พบรอยรบบาทจอมอารย์

ปางเสวยสวัสดิ์ศฤงคาร

เพียงทิพย์โอฬาร ทรงนามพิมนทிரามาศ

บำรุงพราหมณชีกวีราชูร

เอกองค์สมมนาภ ยี่สิบห้าปีธวัช

๒๑

พระศรีสุริยวงศ์กษัตริย์

ชิงไอศุริยสวัสดิ์ ให้แก่พระชัยเขมรธิบดีนรินทร์

ท้าวไทผ่านธรณินทร์

สุขเพียงอมรินทร์ ห้าปีแลสิ้นชนมาน

๒๒

พระสุริยวงศานฤบาล

จัดแจงศฤงคาร ให้พระอาทิตย์วงศา

เสวยสุขไอศุริยศวรรยา

แต่พระชนมา- ยุนั้นเก้าปี

เจริญพระเกียรติหกเดือนฉี-
เบศว์ธรรมาชี ป่เอื้อดำรงการกิจ
มาตยาข้าเฝ้าใช้ชิด
ลดบรมอาทิตย์ ถอยยศจรรจากเสวยสวัสดิ์

๒๓

อัญเชิญพระสุริยวงศ์กษัตริย์
ขึ้นเสวยสมบัติ ทรงนามพระเจ้าปราสาททอง
หวังลบศักราชโดยปอง
ประสิทธิสารสนอง ดนกรุ่งรัตนอังวะ
จักปองลบชัยศักระ-
ราชเรืองแลพระ จงตอบนิพนธ์สารสฤษฏ์
พுகามแต่งตอบโดยกิจ
กลخابพิตร จะใช้แลควรตรองตริ
ปางพระเสวยราชสิริ
เจริญสุขสวัสดิ์ ได้สืบแปดปีประลัย

๒๔

ฝ่ายพระโอรสหน่อไท
อิราชเจ้าฟ้าชัย ไสกันย์เกาะบางอออิน

ได้เสวยวรวราชานินทร์

แทนองค์ภูมินทร์ พอบจบประสพขวบสอง

เมื่อกาลพิบัติเบียดเบียน

ถอยยศศักดิ์ครอง สมบัติในกรุงทวา

พระศรีสุธรรมราชา

เปนพระเจ้าอา จึงได้พิภพมณฑล

ฆ่าพระนัดดาสุดสกันธ์

ฝังไว้ตำบล วัดโคกพระยาพิบัติ

๒๕

ศรีสุธรรมได้เสวยถวัลย์ราชย์

สุขเกษมศรีสวัสดิ์ ในราชมนทิลาลัย

บุญยศนารายณ์ร่วมใจ

พระภาคินัย เปนมหาอุปราช

วรวรชนารายณ์นัดดา

บุกเขมรหัตถสา จึงได้สมบัติโอฬาร

ฆ่าศรีสุธรรมวายปราณ

ฝังตามเบาราดน อารามราชโคกพระยา

๒๖

นารายณ์รราชปรีชา

สมจิตต์ปราดนา นัดาภิไธยครองภพ

ฤๅเดชพระเสด็จลพ-

บุรินทร์เลิศลบ ไปลงทเลขุบศร

แต่พระเสวยสุขถาวร

หยู้งนกร ยี่สิบห้าปีพิณาศ

๒๗

พระเพรราชาเสวยราชย์

ทรงสร้างปราสาท ที่นั่งบรรยงกัรัตนา

พระยาสूरียศกัตติวรา

เป็นอุปราชา ภิมุขเบื้องบวรสถาน

เสวยสุขสมบัติโอฬาร

พระเจริญชนมาน ได้สิบเก้าปีสุตกษัย

๒๘

พระสุริยศกัตติหน่อไท

พระเสวยราชย์ ชื่อพระที่นั่งสุริยา

พระจอมมกุฎเกศกรุงทวา
 มินกสาธิกา รู้พูดแลพลอดดังคน
 บริบาลไว้ในมณฑล
 แม้วานรชน จะพลั้งจะผิดก็จัดการ
 ปักษาช่วยทุกข์แด่दान
 โทษถึงเลวลาญ บ่ได้จะวายชนมา
 มีสองโอรสเสนา
 รักร่วมชีวา ชีวาทม์เทียมเสมอองค์
 พระเวนไอศุริยวงศ์
 สิบห้าปีปลง พระชนมายุสังขาร

๒๙

องค์พระเอารสเชษฐา
 ได้เสวยศวรรยา แทนไทรราชดำรง
 ให้พระวรกนิษฐผู้ยง
 รองเบื้องบาททรง- กษัตริณเจษฎา
 ตั้งไว้ในอุปรา-
 ขาวังบรมหา สถานนิवासมงคล
 พระเสวยแผ่นภพมณฑล
 เปนปิ่นสากลย์ ยี่สิบเจดปิ่นพิพพาน

ไพรีฟ้าชีชมบุญทาน

เรียกนฤบาล

นิพพานท้ายสระโคกน

๓๐

พระกนิษฐาได้ครองมณฑล

ทิวแกวแกมกล

เปนสุขในราชัยสันต์

พระสฤฎเฮอร์สร้างสรรค์

นามเจ้าฟ้าธรรม์

ธิเบศเปนอุปราช

เอารสมิจิตต์ประทุษหา-

รุดโทษมหา

ธลอบทำชั่วสู่สมร

ด้วยพระเกศนินังอร

ธรรมสาทร

เจ้าฟ้าสังวาลวิไล

ง่าเงือนบมิฟุ้งไป

ดุจดั่งควนไฟ

บ่ท่อนจะปองปิดเปลว

แจ้งกิจจับจำลาญเลว

พิตรัดตรึงเอาว

นอนนาคณะกองกุนท์

มทิสศุภลักษณ์ใสสุน-

ทรลักษณ์วิบุล

ให้เขียนจนขาดใจรอน

รังสฤฎเฮอร์เจ้าอุทุมพร

สถิตยังบวร

มหาสถานมงคล

พระจอมบิดุเรศสาภลย์
ครองภพมณฑล ยี่สิบห้าสวรรคต
ต่างประเทศเขตขอบชนบท
เล่ากษัตริย์ พระนามบรมโกศทอง

๓๑

เจ้าฟ้าดอกมะเดื่อได้ครอง
สมบัติมูลมอญ บ่เอื้อในราชสมบัติ
พระชัยเขมรฐาเอกทิศ
จับวงศ์กษัตริย์ พี่น้องทั้งสององค์อร
ทำทัณฑ์ทุบในพระนคร
สามพี่น้องมรณ ถ่วงทิ้งในคงคา
เสวยสุขสืบมาสา
มอบมิ่งศวรระยา ให้พระชัยเขมรฐาธิปัต
เสวยราชย์ครอบครองธานี
จอมมกุฎราชี เข้าทรงผนวชพรหมจรรย์

๓๒

พระเขมรฐาเสวยศวรระย
ราชรัตนอนันต์ อเนกโกโคศุภย์

แต่ณะปีเสือบริบูรณ์
 ข้าเฝ้าปองปูน เปนสุขมาได้สามปี
 มั่งลองพมายกโยธี
 เก้าหมื่นตอบตี บันดาหัวเมืองรายทาง
 ผู้ใดแม็กันกีดกาง
 สารและวะวาง จรู้อัลมราบนาครเนน
 กุยกปรานขานเวียงเอียงเอน
 ดังครุทปักเชนทร์ คาบคั้นมัดสยานาคี
 ทัพพลวงล่งลพบุรี
 ยับยั้งโยธี สถิตบ้านบางบาน
 พลน้ามายังอยู่ยชาน
 เวียงราชพิศาล ภิเชกสร้อยสมญา
 ตั้งมั่นพระเมรุชินา-
 รามวาสตรงปรา- สาทไทธิเบศร์อมเรนทร์
 ธิปคุเคียวคุมเวร
 ตั้งพระจอมเมรุ อสุรราชรณรงค์
 ประภัษบังเหตุเจตจง
 อัคนิรุทธรอง สंहารปราสาทสุรกาญจน์
 หลังกาพระที่นั่งแหลกลาญ
 ข้าเฝ้าพลทหาร บ่ได้ตอบปัจจามิตร

จึงองค์พระจอมโมลิต

ลาจากบรรพชิต กระทำสงครามชิงชัย

รู้พลมั่งลองประลัย

ป่วยถอยทัพไป ถึงพระเจดีย์สามองค์

มั่งลองสิ้นชีพวรปลง

ฝังไว้ในองค์ บริเวณนิวาสน์เจดีย์

ปางพระจอมโมลิต

เสร็จปราบไพร่ แลทำมอมบมโหดวรัญ

กลับคืนเข้าสู่พรหมจรรย์

บำเพญพรตธรรม บริศุทธิ์สุขอินทรีย์

พลพม่าตนราชธานี

พอครบสามปี มองมั่งยั่วผู้บุตรมั่งลอง

เปนเจ้าได้ผ่านภพครอง

สมบัติเนืองนอง ประเสริฐในราชบุร

ให้มั่งมหานรธา

คุมพลอาสา เจดหมื่นเก้าพันปลาย

เปนแม่ทัพใหญ่ไพโรน

ไปชูปเกียกกาย ยกเข้ามาตืออยุธยา

ทรหดอดเหนียวแสนสา-

หัสล้อมตรึงตรา สามปีได้เคลื่อนคลาย

ฆ่าศึกได้เมืองโดยหมาย

กวาดริบฉิบหาย

กษัตริย์ขัตติยราชวงศา

พระหลวงขุนหมื่นท้าวพระยา

ชายหญิงคนนา

นอกเมืองในเมืองเนื่องนอง

เสร็จศึกพ่ายกพลผยอง

ข้ามห้วยเหวคลอง

จรดอ่าวทะเลสุขรมย์

ไพร่ฟ้าพม่าพระยาราชิฆัม

บุญเดชบรม

บวรเศเจ้าจอมปราณ

เจ้าฟ้าเอกทัศนฤบาล

หนีจากราชฐาน

ไปอยู่บ้านจิกทุ่งนา

พระนายกองพม่าชอบอาณา

มีจิตต์กรุณา

อัญเชิญมาไวยังสถาน

มาอยู่พอล่วงครุวาร

ท้าวดับขนมาน

ลิบปีธิเบศครองพล

บ้านเมืองเคื่องชุกทุกขัณฑ์

ทุกแห่งตำบล

ต่างเบียดต่างเบียนเขี่ยนพัน

ด้วยจิตต์กลับหาญชาญกรรจ์

ยอยกศักดิ์ศวรรย์

ตั้งตนขึ้นเป็นจ้าวนาย

แต่เกิดพิบัติอันตราย

ไปมีสุขสบาย

ประมาณครึ่งกึ่งปี

๓๓

พระยาตากจรลัดตัดหนี

ไปหยุดบุรี

บุรินทร์บุรพา

ช่องสุมผู้คนเหลือตรา

เหลือไทรคนนา

แลยกมาตั้งเมืองธน

ได้เป็นจ้าวครองภพมน-

เทียรเถือกถ่องถกล

แทบฝั่งอรรณพพิศาล

ช่องสุมจัดรงค์พิริยธาร

เข้มแขงพลหาญ

ไปยุชชนะชัย

ใครแขงดีต่อยจับไป

ให้น้อมหยุดใน

เมืองบาททองคึกศวรา

แต่หัวเมืองขึ้นอยุธยา

ประณตน้อมวันทา

พระเดชทุกบุรี

ฝ่ายพม่าอังวะมาตี

ท้าวต่อรวี

ภูกามก็ฝ่ายพังไป

จับได้ไปพม่าเหลือไทร

ฆ่าเสียประลัย

สามพันพินาสมรณา

แต่เมืองนครราชสีมา

องค์หน่อขัตติยา

กรมหมื่นเทพพิพิธ

เจ้าเมืองอัญเชิญให้สถิต
 มอบอาญาสิทธิ ได้สองสังวัจณา
 เจ้าตากยกพลเสนา
 ตีได้นครา เสมานครบุรี
 จีบองค์พระหน่อนฤบดี
 จำจองภูมิ ลงมาสถิตเมืองธน
 ปรีksamูลิกาทุกคน
 ให้มาภูวดล กรมเทพพิพิธวายุปราณ
 แม้ไว้จะเกิดวิการ
 ไพร่พลมากมาย จะกลับจะกลายราวี
 ตั้งแต่จ้าวตากจรลี
 มาครองบุรี พระยศก็พิสดาร
 สร้างพระนิเวศน์โอฬาร
 ฝ่ายประจิมทิศาน ขุดคูเขื่อนขันธ์กันกง
 ทรงสฤษฏ์เจียรรอยบันจง
 หอบรรณรงค์ ป้อมค่ายซุ้มเกล้าแท่งน
 ให้สองพระองค์ทรงธรรม
 ไปตีเวียงจันทร์ ที่หมื่นประมาทบเกรง
 จับกุมทำทัณฑ์อุกเอง
 ดัสกรย่าเยง เที่ยงใหม่หริภุญช์มาประณต

ได้องค์พระแก้วมรกต
ศรีศักดิ์แสงสด ประเสริฐสุขโคณ
เมืองใดไปด้านทานทน
พ่ายแพ้เดชผจญ ประณตน์อมวันทา
ให้พระยามหากษัตรา
กับพระอนุชา คุมพลไปตีกัมพู
ยวนแควแควประเทศชนบท
เขียนฆ่าหยาลด หย่าละในราชอาญา
ได้เมืองกำพูภาษา
สมดังจินดา อีราชไทปรารภ
ภายหลังท่านผู้ครองภพ
เสียจริตคิดคบ ปะหุญในสัตยาธรรม
เขียนฆ่าสามารถใจฉกรรจ์
เรียกเงินทองทัณฑ์ ทำโทษพิโรธมุสิก
เกบบริบทพยัสสินโศคา
ปรับไหมเหลือตรา หมู่มาตยามนตรี
สมทรัพย์ใส่คลังมากมี
ร้อนทั่วประชาชี ก็เกิดพิบัติอัศจรรย์
ก่อยุคชุกแข็งขัน
ตริเอาเมืองพลัน ก็ได้ด้วยคิดเคี้ยว

จ้าวตากจนใจจริงเจียว
สุดคิดจักเหลียว ก็อ่อนนุญทำดี
ท้าวพระยาพระหลวงพราหมณชี
กุมเอานฤบดี ใส่สังขลิกโบยตี
รู้อิ่งกิตาการมากมี
อัญเชื่อนฤบดี ไปผ่านพิภพอยุธยา
พระเสด็จโดยทิศบูรพา
ทางสถลมารคา ก็ลุนครกรุงไกร
สมณชีพราหมณถวายชัย
อุทโฆษเกรียงไกร กรเกียรติพิภพมหิศวรย์
เกิดวิกลدنจินตต์ปัจจุบัน
ท้าวดับชีวัน ผ่านภพได้สิบห้าปี
ราชภูรเสนางค์พราหมณชี
บุโรहितพฤดี ผู้รู้รอบบรยาย

๓๔

เชิญองค์กษัตริย์ฤาสาย
มอมมิ่งเมืองถวาย ให้ไท่ริราชครองภพ
ประสิทธิสร้างครองเล็ดลบ
แทบฝั่งอรณพ ฝ่ายบูรพาทิศากล

ป้อมค่ายปราการพึงยล

ดุจแบ่งแก้วปน มาไกลมาเกลี่ยเรียชม

สิมามีช่องเสาโคม

ชมเทริดมาศโสม ฉลุฉลักลายเครือ

พระนิเวศน์แลล้ำเลิศเหลือ

ดุจจูงใจเมื่อ มายลแลใคร่ยลยิน

ปราสาทดุจดั่งเมืองอินทร์

จากฟ้ามาดิน ประดับด้วยแก้วแพรพราย

เข้าคำดุจแขวนโคมราย

เลื่อมแสงมาศสาย ตระศัต์ถ่วงผ่องพรรณ

มณฑปอุโบสถเบญจบัน

หอมมนเพียรธรรม ถกถกเกิงตระการพิจิตร

รากษสดุตั้งนิรมิต

กรกฏกระบองบิต หน้าย่นแฉะโอษฐ์ยื่นทงัน

ทรงสร้างไตรปิฎกสบรรพ์

พระสงฆ์แปลธรรม สังกายนาวาร

ยกย่องศาสนาประมวล

พระพุทธรูปโดยควร อารามวาสพระสงฆ์สถิต

พระดุจพระศรีธรรมมาโคกบพิตร

คชเศวตกิริณิศ เปนพาหนะโคธนา

สองพระเสวยมณฑล
พินภพภูวดล กับปนาทสุธาหว่าไหล
บริจาคสินทรัพย์โภโค
แก่งสงฆ์เรียนไตร- ปิฎกธรรมเป็นมูล
จะได้ศาสนาบริบูรณ์
โดยพุทธบัณฑิต บัญญัติไว้ห้าพันปี
มาตยาอาณาราษฎร์เปรมปรีดิ์
บุโรहितพราหมณชี ถวายอาสัรพาทอวยชัย
แต่พม่ายกมาปางใด
ท้าวयोทัฬไป พินาศพ่ายพังหนี
กรุงรัตนอังวะมาตี
เคียวขับหลายที ก็ถดถอยทัฬไป
จับหมู่พม่าเหลือไทร
อุบากองแต่งไป เป็นโพพม่าแม่ทัฬ
คุมพลห้าพันพร้อมสรรพ
ทหารโถมเข้าจับ ก็ได้ด้วยพริบตาเดียว
พระเดชาสุตหล้าฟ้าเขียว
ลาวลือหือเงี้ยว ก็น้อมมานบบังคมถวาย
เป็นจอมจุฬจักรเลิศหลาย
สุดกษัตริย์ฤาสาย แต่ก่อนบ่เทียบเปรียบไฉน

สมเด็จพระอนุชาท่านไท
พระเสวยราชย์ ยี่สิบสองปีสวรรคต
องค์พระเชษฐาเรืองยศ
เสวยราชย์โดยทศ พิธราชธรรมา
ยี่สิบแปดสังวัจจรา
พระนฤเบนทรา เสด็จสู่สวรรคาลัย
สิริกษัตริย์ซึ่งผ่านราชย์
ล่วงลับโผนไป ได้สามสิบสี่วรรค
ข้อยข้าทศดาจตุรงค์
ผู้รอนบาทบงส์ ภิมุขเบื้องบวรสถาน
เรียงเรื่องสุริยกษัตริย์เบาราน
อันเสวยศฤงคาร นิพนธเสรจบริบูรณ์

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๓๗๘/๒๕๕๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

เพื่อให้การดำเนินงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติเป็นไปอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นผลดีต่อความมั่นคงของชาติ และเพื่อเสริมสร้างเกียรติภูมิและภาพลักษณ์ของคนไทย รัฐบาลไทย และประเทศไทยต่อสังคมโลก

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๑(๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	รองนายกรัฐมนตรี (นายพิชัย รัตตกุล)	ประธานกรรมการ
๑.๒	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)	รองประธานกรรมการ
๑.๓	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์)	รองประธานกรรมการ
๑.๔	เลขาธิการพระราชวัง	กรรมการ
๑.๕	ราชเลขาธิการ	กรรมการ
๑.๖	เลขาธิการนายกรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๗	เลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๘	ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ

๑.๙	ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๐	เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๑	เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๒	ปลัดกระทรวงกลาโหม หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๓	ปลัดกระทรวงการคลัง หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๔	ปลัดกระทรวงต่างประเทศ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๕	ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๖	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๗	ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๘	อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๑๙	อธิบดีกรมศิลปากร หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๐	เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและ ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๑	เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๒	ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือผู้แทนกรรมการ	
๑.๒๓	ผู้อำนวยการองค์การสื่อสารมวลชน แห่งประเทศไทย หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๔	กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๕	กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) หรือผู้แทน	กรรมการ
๑.๒๖	นายขวัญแก้ว วัชโรทัย	กรรมการ
๑.๒๗	พลเอก จรัส กุลละวณิชย์	กรรมการ

๑.๒๘	คุณหญิง จินตนา ยศสุนทร	กรรมการ
๑.๒๙	นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ	กรรมการ
๑.๓๐	คุณหญิง เต็มสิริ บุญยสิงห์	กรรมการ
๑.๓๑	นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยู่ธยา	กรรมการ
๑.๓๒	นายเจียรชัย ศรีวิจิตร	กรรมการ
๑.๓๓	พลเอก พิจิตร กุลละวณิชย์	กรรมการ
๑.๓๔	นายแมนรัตน์ ศรีกรานนท์	กรรมการ
๑.๓๕	นายเย็นใจ เลหาวนิช	กรรมการ
๑.๓๖	นางลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์	กรรมการ
๑.๓๗	พลเอก วันชัย เรืองตระกูล	กรรมการ
๑.๓๘	นายวิจิตร อวาทะกุล	กรรมการ
๑.๓๙	นายสมพร เทพสิทธา	กรรมการ
๑.๔๐	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยู่ธยา	กรรมการ
๑.๔๑	หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล	กรรมการ
๑.๔๒	คุณหญิงสุชาดา ศรีเพ็ญ	กรรมการ
๑.๔๓	ร้อยโท สุวิทย์ ยอดมณี	กรรมการ
๑.๔๔	นายเอนก สิทธิประศาสน์	กรรมการ
๑.๔๕	ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ	กรรมการ และเลขานุการ
๑.๔๖	ผู้อำนวยการส่วนวิชาการ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๔๗	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๔๘	หัวหน้าฝ่ายเลขานุการและประสานงาน ส่วนวิชาการ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ ของชาติ	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

- ๒.๑ พิจารณากำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติและการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันหลักของประเทศ
- ๒.๒ ให้คำปรึกษา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้
- ๒.๓ ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ และการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องเอกลักษณ์ของชาติ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันหลักของประเทศแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ
- ๒.๔ ดำเนินการประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน
- ๒.๕ เพื่อให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ และได้ผลสมตามความมุ่งหมาย ให้ประธานกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

สำหรับการเบิกเบี้ยประชุมให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. ๒๕๒๓ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยให้ตั้งเบิกจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

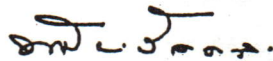
(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

- ๒.๒ กำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อการเผยแพร่
๒.๓ ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการเอกลักษณ์
ของชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

(นายพิชัย รัตกุล)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

คำสั่งคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ที่ ๖๖ /๒๕๔๒

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ เพิ่มเติม

ตามที่ได้มีคำสั่งคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ที่ ๕/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญของคณะกรรมการดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็วยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๓๘/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการ เพิ่มเติม ดังนี้

๑. นายชัยพล ไชยพร อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

(นายพิชัย รัตตกุล)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

